UCHWAŁA NR
RADY MIASTA BIAŁYSTOK

z dnia.....

w sprawie przyjęcia Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2021– 2030

Na podstawie art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2020 r. poz. 713[1]) oraz art. 16b i art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2020 roku, poz. 1876) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Miejską Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2021– 2030", stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Białegostoku.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2021.

PREZYDENT MIASTA

dr hab. Tadeusz Truskolaski

[1] Zmiana tekstu jednolitego wymienionej ustawy została ogłoszona w Dz.U. z 2020 r. poz. 1378

Załącznik do uchwały Nr ....
Rady Miasta Białystok
z dnia.....2020

Miejska Strategia

Rozwiązywania Problemów Społecznych

Miasta Białegostoku

na lata 2021-2030

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP ... 3
2. METODOLOGIA ... 8
2.1. Cele badania ... 8
2.2. Metodologia badania ... 9
3. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ MIASTA ... 10
3.1. Problemy społeczne miasta w latach 2011-2019 ... 10
3.2. Problemy doświadczane przez badanych mieszkańców ... 14
3.2.1. Ubóstwo ... 14
3.2.2. Bezrobocie ... 17
3.2.3. Zdrowie ... 17
3.3.3. Rodzina ... 19
3.3.4. Bezpieczeństwo publiczne ... 45
3.3.5. Lokalny rynek pracy ... 46
3.3.6. Ochrona zdrowia ... 49
3.3.7. Przyjazna polityka mieszkaniowa i przeciwdziałanie bezdomności ... 54
3.3.8. Świadomość i aktywność społeczna ... 55
3.3.9. Społeczne wsparcie i integracja ... 64
4. ANALIZA SWOT ... 73
5. MISJA I WIZJA ... 80
5.1. MISJA ... 80
5.2. WIZJA ... 80
6. CELE STRATEGICZNE, PRIORYTETY I KIERUNKI DZIAŁAŃ ... 80
6.1. Cele strategiczne ... 80
6.2. Priorytety i kierunki działań ... 83
6.2.1. W zakresie celu strategicznego: A. Rodzina - naturalnym środowiskiem rozwoju ... 83
6.2.2. W zakresie celu strategicznego: B. Bezpieczne społeczeństwo ... 87
6.2.3. W zakresie celu strategicznego: C. Wysoka aktywność zawodowa ... 91
6.2.4. W zakresie celu strategicznego: D. Troska o kondycję zdrowotną ... 96
6.2.5. W zakresie celu strategicznego: E. Przyjazna polityka mieszkaniowa ... 98
6.2.6. W zakresie celu strategicznego: F. Aktywność społeczna mieszkańców ... 100
6.2.7. W zakresie celu strategicznego: G. Efektywny system wsparcia społecznego ... 105
7. CELE STRATEGICZNE, PRIORYTETY I KIERUNKI DZIAŁAŃ ... 113
8. MONITORING I EWALUACJA ... 154
9. STRATEGIA WDRAŻANIA ... 155

1. WSTĘP

Opracowanie i realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych wynika z obowiązku prawnego nałożonego na samorząd gminny i powiatowy na mocy ustawy z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876) ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

O potrzebie stworzenia strategii decyduje także środowisko lokalne, dlatego niniejszy dokument powstał dzięki współpracy Zespołu programowego ds. opracowania Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2021-2030, w skład którego wchodzili przedstawiciele Urzędu Miejskiego w Białymstoku, jednostek organizacyjnych Miasta jak również Przewodnicząca Miejskiej Społecznej Rady do Spraw Osób Niepełnosprawnych przy Prezydencie Miasta Białegostoku. Celem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2021–2030 jest określenie głównych kierunków działań w najbliższej dekadzie. Jest to strategia długoterminowa, dlatego poza wyznaczeniem kierunków działań, przyjęto także, że niezbędny jest stały monitoring i ewaluacja realizowanych zadań. Działania te będą pomocne w ewentualnym dostosowywaniu (w zależności od potrzeb społecznych i zmieniających się uwarunkowań), celów i zadań przewidzianych do wykonania w kolejnych etapach realizacji Strategii. Ponadto „Miejska Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2021–2030" wyznacza pożądane kierunki działań, które znajdą przełożenie na konkretne operacje w szczegółowych programach.

„Miejska Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2021–2030" jest zgodna z zapisami dokumentów nadrzędnych, w szczególności Strategii Rozwoju Miasta Białystok 2011-2020 plus. „Miejska Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2021-2030" adresuje problemy podkreślone w diagnozie „Białystok 2030. Badanie na rzecz aktualizacji Strategii Rozwoju Miasta", w tym problemy związane z niewystarczającym systemem wsparcia osób i rodzin wymagających opieki, infrastrukturą dla osób z niepełnosprawnościami, problemy rynku pracy związane z depopulacją, starzeniem się społeczeństwa, rosnącymi kosztami wytwarzania, niedostosowaniem systemu kształcenia do potrzeb pracodawców. W diagnozie problemów społecznych wykorzystano także ustalenia zawarte w „Raporcie o stanie miasta za rok 2019".

Raport stanowi spełnienie obowiązku wynikającego z art. 28aa ustawy z dnia 8 marca 1990 r. *o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2020 r. poz. 713 ze zm.). Raport to podsumowanie działalności Prezydenta Miasta Białegostoku w 2019 roku, w szczególności realizacji strategii, polityk, programów, uchwał rady gminy i budżetu obywatelskiego. Raport opracowywany jest w oparciu o materiały źródłowe biur i departamentów Urzędu Miejskiego w Białymstoku, miejskich jednostek organizacyjnych i innych instytucji. Inspiratorem prac nad miejską Strategią był dokument „Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności", którego celem jest przezwyciężenie kryzysu finansowego w jak najkrótszym czasie i próba uniknięcia tzw. „straconej dekady" – wolniejszego rozwoju gospodarczego niż w poprzednich latach, który powodowałby negatywny wpływ na jakość życia ludzi. Strategia ta zakłada więc zbudowanie przewag konkurencyjnych do 2030 roku, tak, aby po wykorzystaniu obecnych sił rozwojowych Polska posiadała nowe potencjały wzrostu w obszarach, które dotychczas nie były eksploatowane, np. w obszarze edukacji[1].

Z kolei „Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030" jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 roku. Dokument określa systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrzregionalne, ich zadania, dokumenty programowe, sposób monitorowania i oceny efektów realizacji, formy wsparcia finansowego oraz źródła finasowania polityki regionalnej.

Strategia koresponduje też z zapisami *Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej. Ekonomia Solidarności Społecznej*, który służy realizacji średniookresowej strategii rozwoju kraju – Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, przyjętej uchwałą nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r.,[2] oraz innych strategii rozwoju[3]. Zgodnie z Umową Partnerstwa Rządu RP i Komisji Europejskiej[4] jest to kluczowy dokument operacyjno-wdrożeniowy w zakresie Celu Tematycznego 9 „*Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją*", stanowiący warunek ex ante realizacji działań w Polsce w tym obszarze. W „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju" (SOR) wskazano na potrzebę przygotowania i realizacji projektu strategicznego

[1] Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności' – https://mac.gov.pl/files/wp-content/uploads/2013/02/Strategia-DSRK-PL2030-RM.pdf

[2] Uchwała nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (M.P. poz. 260).

[3] W szczególności: Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego, Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego, Strategia Sprawne Państwo.

[4] Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej (Monitor Polski z 2019r. poz. 214) Uchwała nr 114 Rady Ministrów z dnia 5 lipca 2017 r. w sprawie projektu zmiany Umowy Partnerstwa na lata 2014–2020 w zakresie niezbędnym do jego dostosowania do średniookresowej strategii rozwoju kraju.

pod nazwą *„Ekonomia Solidarności Społecznej"*. Ekonomia społeczna jest sferą życia społeczno-gospodarczego, która pozostaje na pograniczu sektora przedsiębiorczości oraz sektora organizacji pozarządowych, niedziałających w celu maksymalizacji zysku. Solidarnościowy wymiar ekonomii społecznej (ekonomia solidarna) realizowany jest przez te podmioty ekonomii społecznej, w szczególności przedsiębiorstwa społeczne, które w ramach swojej działalności przyjmują funkcje tworzenia miejsc pracy w celu aktywizacji oraz reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, świadczenia usług społecznych użyteczności publicznej oraz realizacji zadań publicznych w zakresie rozwoju lokalnego.

SOR w celu szczegółowym II określa Spójność Społeczną jako jeden z obszarów rozwoju. Określa także wyzwania i kierunki działań w zakresie rozwoju kapitału społecznego (obszar *Kapitał ludzki i społeczny*, kierunek interwencji *Rozwój kapitału społecznego*). Do najważniejszych działań do realizacji w perspektywie do 2030 r. należy zaliczyć kształtowanie postaw, wartości i zachowań sprzyjających budowaniu wspólnoty, kooperacji, kreatywności, otwartości oraz komunikacji, jak również wzmacnianie postaw prospołecznych w procesie nauczania. SOR wskazuje na konieczność położenia odpowiedniego nacisku na działania przeciwdziałające ubóstwu Polaków i wyrównujące szanse różnych grup społecznych, w szczególności tych, które są najbardziej zagrożone ubóstwem, w tym zachęt do zmiany postaw wobec prokreacji, poprawę warunków opieki i kształcenia dzieci, zapewnienia kompleksowej ochrony zdrowia prokreacyjnego, zapewnienie opieki zdrowotnej dla osób pracujących i zagrożonych utratą pracy z przyczyn zdrowotnych, zwiększenia dostępności do taniego mieszkalnictwa, efektywniejsze i bardziej elastyczne rozwiązania, pozwalające łączyć ambicje zawodowe z aspiracjami rodzinnymi i na podobnych zasadach. To także zachęta do świadczenia zintegrowanych usług społecznych, które mają przyczynić się zarówno do poprawy skuteczności i efektywności tych usług, jak i do zapewnienia ich lepszego wykorzystania oraz zwiększenia ich zasięgu.

W związku z obserwowanym ubytkiem zasobów siły roboczej na rynku pracy kluczową rolę w najbliższych latach odgrywać ma aktywizacja zawodowa rezerw kapitału ludzkiego z grup dotychczas szczególnie zagrożonych bezrobociem i dezaktywizacją: osób młodych, kobiet (w tym matek nieaktywnych zawodowo), osób z niepełnosprawnościami, osób w wieku 50+, osób długotrwale bezrobotnych oraz w sektorach, gdzie występuje bezrobocie ukryte.

Strategia wpisuje się również w kierunek wytyczany na forum Unii Europejskiej w zakresie tworzenia warunków do promowania dobrobytu narodów państw członkowskich oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. W szczególności zbieżność ta widoczna jest między rozwiązaniami zaproponowanymi w Strategii a zasadami Europejskiego Filaru Praw Socjalnych, w tym w szczególności z zasadami dotyczącymi aktywnego wsparcia na rzecz zatrudnienia, integracji osób z niepełnosprawnościami oraz dostępu do podstawowych usług.

Zakres prac nad „Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2021-2030" rozpoczął się powołaniem Zespołu programowego ds. opracowania Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2021-2030, Zarządzeniem nr 262/20 Prezydenta Miasta Białegostoku z dnia 21 kwietnia 2020 roku w składzie: l) Zbigniew Nikitorowicz, Zastępca Prezydenta Miasta Białegostoku, Przewodniczący Zespołu; 2) Adam Kurluta, Dyrektor Departamentu Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku, Zastępca Przewodniczącego Zespołu; 3) Andrzej Ostrowski, Dyrektor Zarządu Mienia Komunalnego w Białymstoku; 4) Bogusław Prokop, Dyrektor Zarządu Białostockiej Komunikacji Miejskiej; 5) Bożena Barbara Krasnodębska, Dyrektor Centrum Kształcenia Ustawicznego w Białymstoku; 6) Dorota Kolenda, Dyrektor Powiatowego Urzędu Pracy w Białymstoku; 7) Edyta Marzena Mozyrska, Dyrektor Departamentu Kultury, Promocji i Sportu Urzędu Miejskiego w Białymstoku; 8) Elżbieta Krysiewicz, Przewodnicząca Miejskiej Społecznej Rady do Spraw Osób Niepełnosprawnych przy Prezydencie Miasta Białegostoku; 9) Ewa Mituła Dyrektor Departamentu Edukacji Urzędu Miejskiego w Białymstoku; 10) Jerzy Mantur, Kierownik Pracowni Badan, Analiz i Strategii Rozwoju Edukacji w Centrum Kształcenia Ustawicznego w Białymstoku; 11) Małgorzata Urbańska, Zastępca Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Białymstoku; 12) Tomasz Teodor Buczek, Dyrektor Departamentu Strategii i Rozwoju Urzędu Miejskiego w Białymstoku. l3) Urszula Dmochowska, Dyrektor Centrum Aktywności Społecznej w Białymstoku.

W ramach prac nad „Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2021-2030" odbyły się konsultacje społeczne[5]. W konsultacjach wzięli udział mieszkańcy Białegostoku i organizacje pozarządowe prowadzące działalność na rzecz białostoczan. Zebrane uwagi zostały zawarte w „Raporcie z konsultacji społecznych

[5] Wszystkie niezbędne informacje oraz raporty dostępne są na stronie internetowej: http://cas.bialystok.pl/pl/dlamieszkancow/konsultacjespoleczne/konsultacje-strategii-rozwiazywania-problemow-spolecznych.html

dotyczących opracowania Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2021-2030", gdzie szczegółowo się do nich ustosunkowano.

Zespoły robocze pracowały w następujących wyznaczonych przez Zespół programowy obszarach tematycznych:

1. Wspieranie osób z niepełnosprawnościami – koordynator DSP; 2. Polityka mieszkaniowa – koordynator ZMK; 3. Edukacja – koordynator EDU; 4. Przeciwdziałanie dyskryminacji i zjawiskom wykluczenia społecznego – koordynator DSP; 5. Pomoc społeczna – koordynator MOPR; 6. Aktywizacja osób bezrobotnych oraz przeciwdziałania bezrobociu – koordynator CKU; 7. Rozwiązywanie problemów alkoholowych i profilaktyka uzależnień – koordynator DSP; 8. Ochrona zdrowia i profilaktyka – koordynator DSP; 9. Polityka rodzinna – koordynator MOPR; 10. Bezpieczeństwo społeczne – koordynator MCZK. Organizacje pozarządowe, które zgłosiły akces do pracy w zespołach roboczych wnosząc duży wkład pracy w części analityczno-programowej:

- Stowarzyszenie „My dla Innych"
- Ośrodek Wspierania Organizacji Pozarządowych
- Podlaskie Stowarzyszenie Sportowców i Osób Niepełnosprawnych „Start"
- Fundacja Oswoić Świat
- Podlaski Sejmik Osób z Niepełnosprawnościami
- Polskie Stowarzyszenie Pedagogów i Animatorów KLANZA Odział Białostocki
- Stowarzyszenie Na Rzecz Edukacji i Rozwoju Społecznego "Innovatione"
- Fundacja DIALOG.

„Miejska Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2021-2030" jest dokumentem wieloletnim, który uwzględnia zapisy dokumentów na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim.

Wdrożenie Strategii będzie koordynowane przez Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku. Do realizacji Strategii włączane będą także wszystkie jednostki organizacyjne Urzędu Miejskiego w Białymstoku realizujące cele strategiczne opisane w dalszej części strategii.

Słowniczek

Strategia – Miejska Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2021-2030

Urząd – Urząd Miejski w Białymstoku

CIS – Centrum Integracji Społecznej

CKU – Centrum Kształcenia Ustawicznego w Białymstoku

CWOP – Centrum Współpracy Organizacji Pozarządowych w Białymstoku

DPS – Dom Pomocy Społecznej w Białymstoku

DSP – Departament Spraw Społecznych w Białymstoku

EDU – Departament Edukacji Urzędu Miejskiego w Białymstoku

GUS – Główny Urząd Statystyczny

MCZK – Miejskie Centrum Zarządzania Kryzysowego w Białymstoku

MKRPA – Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Białymstoku

MOPR – Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku

NGO – Organizacje pozarządowe

NK – Niebieska karta

OIK – Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Białymstoku

PUP – Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku

ROPS – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku

SOR – Strategia Odpowiedzialnego Rozwoju

ZMK – Zarząd Mienia Komunalnego w Białymstoku

2. METODOLOGIA

2.1. Cele badania

Głównym celem badania była ocena problemów społecznych Miasta Białegostoku w wybranych obszarach:

I. Rodzina (jako środowisko rozwoju)

II. Bezpieczeństwo publiczne

III. Lokalny rynek pracy

IV. Ochrona zdrowia i problemy uzależnień

V. Polityka mieszkaniowa

VI. Świadomość i aktywność społeczna mieszkańców

VII. Społeczne wsparcie i integracja środowiska lokalnego

VIII. Przeciwdziałanie dyskryminacji i zjawiska wykluczenia społecznego

2.2. Metodologia badania

W badaniu przyjęto, że dla rozstrzygnięcia postawionych wyżej problemów badawczych, także ze względu na szeroki zakres problemów ujętych w Strategii, niezbędna jest triangulacja źródeł wiedzy o problemach społecznych miasta oraz metod badania.

Badanie opiera się na kilku źródłach danych:

- analiza danych zastanych, obejmująca w szczególności:
  - dane monitoringowe gromadzone w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Białymstoku;
  - statystyki dotyczące lokalnego rynku pracy (statystyki Powiatowego Urzędu Pracy w Białymstoku);
  - statystyki dotyczące sytuacji rodzin – sprawozdania, statystyki publiczne;
  - raporty z badań, diagnozy włączane do innych dokumentów strategicznych i programów operacyjnych, raporty z badań ewaluacyjnych;
  - sprawozdania departamentów Urzędu Miejskiego w Białymstoku odpowiedzialnych za realizację Strategii (Departament Spraw Społecznych, Departament Edukacji).
- badanie opinii dorosłych mieszkańców Białegostoku nt. postrzegania problemów społecznych miasta – wywiady elektroniczne:
  - Badaniem objęto 600 dorosłych mieszkańców Białegostoku (poziom trafności 97% - wielkość błędu statystycznego 0,03);
- badanie opinii przedstawicieli Urzędu Miejskiego w Białymstoku – 12 celowo wybranych przedstawicieli Urzędu Miejskiego w Białymstoku;
- wywiady indywidualne z przedstawicielami instytucji zaangażowanych (bezpośrednio lub pośrednio) w realizację Strategii: Departamentu Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku, Departamentu Edukacji Urzędu Miejskiego w Białymstoku, Centrum Współpracy Organizacji Pozarządowych, Powiatowego Urzędu Pracy w Białymstoku, Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Białymstoku – 5 indywidualnych wywiadów pogłębionych;
- zogniskowany wywiad grupowy: z przedstawicielami instytucji i organizacji zaangażowanych w opracowanie strategii:
  - wywiad zrealizowano 3 września 2020 roku;

- w badaniu uczestniczyło 11 osób – 2 przedstawicieli Urzędu Miejskiego w Białymstoku, 2 przedstawicieli MOPR, przedstawiciel CKU, 6 przedstawicieli organizacji pozarządowych;
- wywiad dotyczył oceny problemów społecznych miasta, współpracy międzyinstytucjonalnej – dotychczasowych doświadczeń i potencjału współpracy w przyszłości oraz jej roli dla skutecznego wdrażania „Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2021-2030".

Połączenie różnych metod badawczych (analizy wtórne, badanie kwestionariuszowe, wywiady jakościowe) oraz źródeł danych pozwala na bardziej pogłębione badanie problemów społecznych miasta. Z jednej strony sięgano bowiem po dane, które mają w sposób obiektywny wskazywać na zjawiska i procesy zachodzące w mieście. Korzystano z danych dotyczących ostatnich 10 lat (tam, gdzie było to możliwe), dzięki czemu udało się pokazać nie tylko problemy występujące w danym momencie w mieście, ale także dynamikę zachodzących procesów. Porównanie danych z kilku kolejnych lat pozwala na ocenę, jakie są trendy zmian oraz na prognozowanie, w jakim kierunku mogą one zachodzić w dalszym ciągu (lub jak procesy te mogą zmienić kierunek, jeśli zmieniłby się szerszy kontekst). Z drugiej strony, statystyki nie oddają w pełni sposobu, w jaki postrzegają problemy miasta jego mieszkańcy. Tymczasem sposób przeżywania i postrzegania codzienności miasta przez mieszkańców ma duży wpływ na ocenę zasadności działań naprawczych, jakie podejmowane są w mieście.

W diagnozie sięgnięto do danych z badania przeprowadzonego przez ten sam zespół autorski w 2018 roku – z pomocą MOPR w Białymstoku. Udało się wówczas dotrzeć do osób w trudnej sytuacji. Połączenie tych dwóch rozmaitych źródeł danych oraz metod badania pozwoliło na zwiększenie trafności formułowanych wniosków.

3. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ MIASTA

3.1. Problemy społeczne miasta w latach 2011-2019

W diagnozie wyróżniono kilka wiodących problemów, które stały się podstawą obrania kierunku zmian. Wśród nich:

- problemy rodzin, w tym: bezradność opiekuńczo-wychowawcza, problemy rozwojowe, emocjonalne i edukacyjne dzieci, ubóstwo, przemoc;
- bezpieczeństwo publiczne: zagrożenia zdrowia, życia, mienia i środowiska;
- problemy rynku pracy;

- uzależnienia i problemy zdrowia (problemy osób z niepełnosprawnościami);
- zagrożenie bezdomnością i wady wcześniejszej polityki mieszkaniowej;
- niezadowalający poziom świadomości i aktywności społecznej mieszkańców.

Mapa problemów i grup wymagających objęcia działaniami, określonych przez przedstawicieli instytucji obejmuje:

- ubóstwo rodzin, w tym w szczególności rodzin, w których jego źródłem jest długotrwałe bezrobocie;
- bezradność opiekuńczo-wychowawczą w rodzinach;
- trudną sytuację rodzin, w których funkcjonują osoby z niepełnosprawnościami (zarówno dzieci, jak i dorośli);
- trudną sytuację osób prowadzących samotnie gospodarstwo domowe, zwłaszcza w sytuacji długotrwałej choroby;
- złą kondycję psychiczną młodzieży (przejawiającą się w zachowaniach lękowych, niedostosowaniem, zachowaniach ryzykownych, w tym uzależnieniach) – przy jednoczesnym braku kompleksowych rozwiązań (w tym opieki dla młodzieży z zaburzeniami);
- narastający problem opieki osób starszych i niewystarczającej opieki senioralnej;
- niewystarczająco rozwinięte mieszkalnictwo socjalne, które prowadzi do niemożności rozwiązania problemu dostępu do mieszkań dla osób i rodzin w trudnej sytuacji, niezdolnych do samodzielnego zapewnienia sobie lokalu mieszkaniowego;
- za małą liczbę placówek kulturalnych, które mogłyby pełnić funkcje integrujące grupy osób wykluczonych (ze względu na wiek, sytuację rodzinną, niepełnosprawność, czy ubóstwo);
- niedostatki infrastruktury opiekuńczej:
  - niewystarczająca liczba miejsc w żłobkach (mimo sukcesywnego zwiększania dostępności tych placówek);
  - ograniczona oferta usług opiekuńczych dla osób starszych;
  - ograniczony dostęp do dziennych ośrodków wsparcia;
  - niedostatek świetlic, klubów, miejsc integracji dla osób starszych;
  - ograniczona oferta opieki dziennej dla dzieci i młodzieży.

Te rozpoznania znajdują też potwierdzenie w danych statystycznych, które są zaprezentowane w dalszej części raportu. Część z nich jest przedmiotem działań podejmowanych przez badane instytucje.

Mieszkańcy obserwują podobne problemy – przede wszystkim związane z rynkiem pracy (bezrobocie/nieatrakcyjne oferty pracy), które skutkują migracją poza Białystok oraz ubóstwem. Zauważalnym problemem jest z perspektywy mieszkańców alkoholizm – znacznie rzadziej narkomania lub inne uzależnienia. Według co piątego mieszkańca problemem jest poziom zdrowia mieszkańców, co przy utrudnionym dostępie do systemu opieki zdrowotnej staje się ważnym społecznym wyzwaniem. To problemy, które są względnie trwałe, tzn. zarówno w badaniu prowadzonym w 2018 roku, jak i w 2020 roku hierarchia problemów jest niezmienna.

Tabela 1. Najważniejsze problemy miasta w opinii mieszkańców

Problemy	2018	2020
Alkoholizm	40,3	42,1
Duża skala migracji poza Białystok	38,5	37,0
Ubóstwo	37,5	37,5
Bezrobocie	26,5	28,0
Narkomania	19,5	16,4
Poziom zdrowia (zachorowania na tzw. choroby cywilizacyjne – choroby serca, cukrzyca, otyłość, HIV/AIDS, alergie)	18,3	20,7
Wyłączenie określonych grup z życia społecznego	12,3	11,8
Brak instytucji społecznych (edukacyjnych, zdrowotnych, kulturalnych)	11,0	11,0
Przemoc w rodzinie	9,3	10,4
Uzależnienia od gier/hazardu/Internetu	8,5	8,2
Przestępczość	8,3	8,4
Jakość środowiska	5,5	5,4
Inne (bezdomność, choroby, uzależnienie od pomocy społecznej)	2,8	1,1

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Mieszkańcy odróżniają problemy miasta od tych doświadczanych przez siebie samych. Zdecydowana większość mieszkańców (84%) uważa, że nie dotyka ich żaden z wymienionych problemów. Jeśli jednak na jakieś wskazują, to te, które dotykają ich osobiście (problemy zdrowotne), bądź występują w ich rodzinie lub u najbliższych osób: alkoholizm, konieczność migracji, ubóstwo, bezrobocie, niskie wynagrodzenia (za niskie w porównaniu do kosztów utrzymania w mieście). Wśród tych problemów wymieniano także niedobór instytucji, z którymi rodzina chciałaby mieć kontakt – ten problem sygnalizowały młode rodziny z dziećmi oraz osoby starsze.

Tabela 2. Problemy dotykające badanej rodziny

Problemy	Procent
Poziom zdrowia (zachorowania na tzw. choroby cywilizacyjne – choroby serca, cukrzyca, otyłość, alergie)	3,5
Alkoholizm	2,8

Duża skala migracji poza Białystok	2,5
Brak instytucji społecznych (edukacyjnych, zdrowotnych, kulturalnych)	2,3
Ubóstwo	1,5
Bezrobocie	1,3
Narkomania	0,5
Wykluczenie społeczne	0,3
Inne (niskie wynagrodzenia, wysokie koszty życia)	1,5
Żadne	84,0

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Ze względu na to, że mieszkańcy mogli mieć trudności mówienia o sobie lub własnej rodzinie, zapytano ich o to, czy w ich otoczeniu są osoby, które doświadczają problemów społecznych. Zwraca uwagę fakt, że zdecydowana większość badanych mieszkańców w ogóle nie dostrzega w swoim otoczeniu takich osób. Wyjątek stanowią jedynie osoby spożywające w nadmiarze alkohol – te znane są co czwartemu mieszkańcowi. Rzadziej zauważają w swoim otoczeniu osoby, które zażywają narkotyki lub stosują różne formy przemocy domowej. Takie rodziny znane są jednak co dwudziestemu mieszkańcowi.

Tabela 3. Występowanie w otoczeniu osób, doznających problemów społecznych

Problemy obserwowane w otoczeniu	Nie	Do 5 osób	5-10 osób	11 i więcej osób
Spożywają alkohol w nadmiarze	72,0	25,8	1,8	0,5
Zażywają narkotyków	94,5	5,3	0,0	0,3
Zażywają dopalaczy	96,8	2,8	0,0	0,5
Uprawiają hazard (zakłady bukmacherskie, gry na automatach, konkursy SMS-owe, itp.)	94,8	4,8	0,3	0,3
Doznają przemocy fizycznej w rodzinie	94,3	5,3	0,0	0,5
Doznają przemocy psychicznej w rodzinie	94,5	5,0	0,0	0,5
Doznają przemocy ekonomicznej w rodzinie	94,0	5,5	0,0	0,5

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Większość mieszkańców (69% - 414 osób) uważa, że w mieście są takie grupy osób, które bardziej niż inne narażone są na doświadczanie problemów społecznych – przede wszystkim osoby chore, osoby z niepełnosprawnościami, uzależnione i starsze.

Tabela 4. Grupy mieszkańców, których w szczególności dotykają problemy społeczne

Problem	Procent (n=414)
Osoby z niepełnosprawnościami, chronicznie chore	36,6
Osoby uzależnione (od alkoholu/narkotyków)	26,1
Osoby starsze	23,6
Osoby ubogie	7,2
Rodziny wielodzietne	4,7

Osoby samotnie wychowujące dzieci	1,8
Ogółem	**100,0**

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

*W tabeli pominięto odpowiedzi osób, według których nie ma w mieście osób, których w szczególności dotykają problemy społeczne

Mieszkańcy zauważają relatywnie pozytywne zmiany w odniesieniu do kilku kwestii społecznych (tzn. nasilenie problemu zmniejszyło się lub pozostało bez zmian), przede wszystkim wskazują na przemoc wobec dzieci i przemoc w rodzinie, spożywanie alkoholu przez dorosłych oraz negatywne zachowania pod wpływem alkoholu. Zwracają natomiast uwagę na nasilenie problemów odnoszących się przede wszystkim do młodzieży: ilości czasu spędzanego przy komputerze – w Internecie, na portalach społecznościowych, na graniu, ale także zażywania dopalaczy i nadmiernego spożycia alkoholu. W przypadku pozostałych problemów – częściej zauważano zatrzymanie lub spadek nasilenia zjawiska niż jego wzrost.

Tabela 5. Zmiany nasilenia problemów społecznych

Zmiany nasilenia problemów	Wzrost	Spadek	Bez zmian
Ilość czasu spędzanego na korzystaniu z Internetu	76,2	0,5	23,3
Korzystanie z portali społecznościowych	75,4	0,8	23,8
Granie w gry komputerowe	72,0	0,8	27,2
Różne formy hazardu (zakłady bukmacherskie, gry na automatach, konkursy smsowe, itp.)	60,5	1,5	38,0
Zażywanie dopalaczy przez nieletnich	57,0	3,8	39,2
Spożywanie alkoholu przez nieletnich	56,0	5,5	38,5
Ilość zachowań zagrażających bezpieczeństwu pod wpływem dopalaczy	49,8	2,5	47,7
Zażywanie narkotyków	44,0	3,8	52,2
Ilość zachowań zagrażających bezpieczeństwu pod wpływem alkoholu (awantury, akty wandalizmu, zachowania agresywne, itp.)	39,8	6,2	54,0
Zażywanie dopalaczy przez dorosłych	39,8	4,0	56,2
Ilość zachowań zagrażających bezpieczeństwu pod wpływem narkotyków	36,4	3,8	59,8
Spożywanie alkoholu przez dorosłych	32,0	8,0	60,0
Przemoc fizyczna w rodzinie	28,2	5,5	66,3
Przemoc wobec dzieci	25,8	8,8	65,4
Przemoc psychiczna w rodzinie	24,8	5,0	70,2
Przemoc ekonomiczna w rodzinie	21,5	5,0	73,5

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

3.2. Problemy doświadczane przez badanych mieszkańców

3.2.1. Ubóstwo

Jak pokazywano wcześniej tylko 1,5% badanych (tabela 2) pytanych wprost deklaruje, że dotyczy ich problem ubóstwa. Jednak, gdy przyglądamy się temu jak postrzegają możliwość zaspokajania potrzeb rodziny okazuje się, że w trudnej sytuacji jest znacznie więcej osób. Co czwarty z badanych (27,3%) uznał, że dochody rodziny wystarczają na zaspokojenie tylko podstawowych potrzeb, a 3,3% - że dochody nie starczają nawet na to. Pozostali badani pozytywnie oceniają swoją sytuację finansową - ponad połowa osób przyznaje, że środki finansowe wystarczają na zaspokojenie ich wszystkich potrzeb, a 14,8% badanych wskazuje, że jest w stanie również zaoszczędzić.

Tabela 6. Ocena sytuacji materialnej rodziny

Ocena sytuacji materialnej rodziny	Procent
Wystarcza nam na wszystkie potrzeby i na oszczędności	14,8
Wystarcza nam na wszystkie potrzeby	54,8
Wystarcza nam tylko na potrzeby podstawowe	27,3
Nie wystarcza nawet na podstawowe potrzeby	3,3
Ogółem	**100,0**

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Większość badanych oceniła, że ich sytuacja jest taka sama jak innych mieszkańców Białegostoku. Im trudniejsza była sytuacja rodziny, tym rzadziej uznawano, że jest ona lepsza niż pozostałych. Jednak w przypadku 5% rodzin, które zaspokajają jedynie podstawowe potrzeby badani uważają, że i tak ich sytuacja jest lepsza niż innych. Większość (92,3%) rodzin, których obecna sytuacja jest bardzo zła, znalazła się w niej w ostatnich latach (ich kondycja pogorszyła się) – dotyczy to 34,9% rodzin zaspokajających jedynie podstawowe potrzeby.

Tabela 7. Ocena sytuacji rodziny w porównaniu z sytuacją innych rodzin

Ocena	W porównaniu z innymi rodzinami	W porównaniu z sytuacją sprzed kilku lat
Lepsza	26,8	25,5
Taka sama	65,3	59,5
Gorsza	8,0	15,0
Ogółem	**100,0**	**100,0**

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Co trzecia z badanych rodzin utrzymuje się z niezarobkowych źródeł dochodu. Te rodziny wyraźnie gorzej oceniają swoją sytuację. Aż 8,6% badanych zmuszona jest uzupełniać dochody korzystając z pomocy finansowej (stale lub okresowo – patrz aneks tabela II) – ciekawe, że częściej dotyczy to osób, które mają zarobkowe źródła dochodu. Należy to

rozumieć jako potwierdzenie wcześniej stwierdzanej nieadekwatności wysokości wynagrodzeń do kosztów utrzymania. Z drugiej strony wśród osób korzystających stale z zasiłków znalazły się i takie, które jednocześnie deklarowały, że środków starcza im na wszystkie potrzeby oraz oszczędności. Być może są to osoby, które uznały, że świadczenie otrzymywane w ramach programu Rodzina 500+ to zasiłek z pomocy społecznej. Z drugiej strony, większość osób, które zadeklarowały, że nie starcza im środków na zaspokojenie nawet podstawowych potrzeb nie korzysta z pomocy finansowej – to głównie osoby starsze i samotne.

Tabela 8. Źródła dochodów rodziny

Źródła dochodów	Procent
Wynagrodzenia za pracę (w tym własna działalność)	69,8
Inne środki (emerytura, renta, zasiłki)	30,0
Pomoc finansowa rodziny	0,3
Ogółem	**100,0**

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Co czwarty badany zadeklarował, że musiał ograniczyć potrzeby ze względu na sytuację materialną rodziny najczęściej z wyjazdów własnych, rodzinnych lub wyjazdów wakacyjnych dzieci. W sytuacji niedoborów finansowych rezygnowano też z remontów mieszkania. Co ósmy badany zrezygnował z udziału w kulturze i z rozrywek. Ograniczano również ilość kupowanego jedzenia lub kupowano żywność niższej jakości, tańszą. Nieco rzadziej rezygnowano z zakupu odzieży, obuwia, nowego sprzętu i wyposażenia domu (także w meble). Co dwudziesty badany przyznał, że zrezygnował z leczenia (rehabilitacji, wyjazdu do sanatorium, wykupienia części leków), z zapłacenia opłat za media lub czynszu za mieszkanie.

Tabela 9. Potrzeby, które rodzina musiała ograniczyć ze względu na sytuację materialną

Ograniczane potrzeby	Procent (n=139)
Wyjazdy/urlop	57,8
Remont mieszkania	24,4
Udział w kulturze, rozrywki	13,3
Jedzenie	12,1
Wiele – „oszczędzamy, na czym się da"	10,0
Odzież/obuwie	8,9
Sprzętu RTV/AGD, wyposażenie domu	7,8
Leczenie	5,6
Media/czynsz	5,6

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

3.2.2. Bezrobocie

Wśród badanych co trzecia osoba (33,8%) nie pracuje – w tym ponad połowa to osoby w wieku produkcyjnym. Aż 23% wszystkich badanych miała za sobą przynajmniej jeden epizod bezrobocia trwający dłużej niż 6 miesięcy. W co trzecim gospodarstwie domowym w Białymstoku (34,8%) nikt nie pracuje. Wśród osób, które nie pracują obecnie mimo, że są w wieku produkcyjnym, tylko 16,7% podjęło próbę znalezienia pracy w ciągu ostatnich 3 miesięcy, jednak były one nieudane. Według badanych w Białymstoku nie ma ofert pracy, a te które są – nie są atrakcyjne ze względu na oferowane wynagrodzenie. Co trzecia z osób nie pracujących nie chce pracować i nie poszukuje pracy. Jest wśród bezrobotnych niewielka grupa – 16,7% – osób, które chciałby pracować, ale nie może tego robić ze względu na niemożność pogodzenia pracy zawodowej z życiem rodzinnym (brakuje rozwiązań instytucjonalnych tego problemu).

Tabela 10. Powody niepowodzenia w poszukiwaniu pracy przez osoby bezrobotne

Aktywność na rynku pracy	**Procent** (n=113)
Brak ofert pracy w Białymstoku i najbliższej okolicy	16,7
Zbyt wysokie wymagania, co do kwalifikacji	0,0
Nieatrakcyjne wynagrodzenie	33,3
Zbyt wysokie koszty dojazdu	0,0
Trudności z organizacją (np. konieczność zapewnienia opieki dzieciom, itp.)	16,7
Inne: nie szuka pracy, nie chce pracować	33,3

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

3.2.3. Zdrowie

Pytano mieszkańców o zachowania, które mają duże znaczenie dla ich stanu zdrowia, m.in. o palenie papierosów i picie alkoholu. Co czwarty (23,3%) dorosły mieszkaniec pali papierosy. Większość (83,9%) z nich pali regularnie – od 2 do 40 papierosów (średnio 15 papierosów dziennie). Papierosy częściej palą mężczyźni funkcjonujący w rodzinach będących w trudnej sytuacji materialnej (38,5%) (dane pochodzą z badania próby reprezentatywnej mieszkańców Białegostoku – badania własne 2018).

Tylko co piąty (19,5%) mieszkaniec deklaruje, że nie pije alkoholu, a kolejne 8,5% unika okazji do jego spożywania. Na drugim krańcu są osoby, które nie omijają okazji

do spożywania alkoholu lub zdarza się im dość często pić alkohol „z dobrej okazji" – jest ich zdecydowanie mniej (razem stanowią 12,3% mieszkańców).

Tabela 11. Gotowość spożywania alkoholu

Opinia	Procent
Nie omijam takich okazji	8,3
Lubię wypić alkohol z dobrej okazji, zdarza mi się to dość często	4,0
Lubię wypić alkohol z dobrej okazji, ale nie zdarza mi się to często	59,8
Unikam takich okazji	8,5
Nigdy nie piję alkoholu	19,5
Ogółem	**100,0**

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Mieszkańcy najczęściej piją piwo, a najrzadziej wódkę.

Tabela 12. Częstość spożywania alkoholu

Rodzaj alkoholu	2-3 razy w miesiącu	4-5 razy w miesiącu	6 i więcej razy w miesiącu
Piwo	41,9	38,5	35,2
Wino	15,2	11,5	3,4
Wódka	8,7	3,1	0,3

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Alkohol jest spożywany głównie dla poprawy nastroju oraz w związku z rodzinnymi i towarzyskimi okazjami. Ważne, że tylko wyjątkowo alkohol spożywany jest z powodu presji innych osób lub dotkliwej wewnętrznej potrzeby ucieczki od smutku i problemów.

Tabela 13. Powody spożywania alkoholu

Opinia	Procent
Chęć poprawienia sobie nastroju	48,1
Okazje rodzinne i towarzyskie	43,8
Nuda, brak innych zajęć	3,4
Chęć zapicia problemów, smutków	2,5
Presja ze strony innych, namowy	2,2
Ogółem	**100,0**

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Zdecydowanie rzadziej mieszkańcy sięgają po narkotyki lub inne środki odurzające. Takie doświadczenie miało 6% wszystkich badanych. Były to osoby młode (do 34 roku życia), a najczęściej byli to mężczyźni, w wieku 18-24 lata, z wykształceniem niższym niż średnie

(dane pochodzą z badania próby reprezentatywnej mieszkańców Białegostoku – badania własne 2018 r.).

Problem uzależnienia od hazardu także nie jest znaczący – doświadczenie częstej gry hazardowej mają nieliczni: zależnie od formy gry od 0,8 do 3%. Do gier bardziej rozpowszechnionych należą rozmaite konkursy. Mniej osób grało na automatach lub w salonach gier (najczęściej doświadczenie to było udziałem młodych, nieaktywnych zawodowo mężczyzn, niemogących zaspokoić nawet podstawowych potrzeb) i obstawiało zakłady (mężczyźni, w wieku 45-54 lata, w złej sytuacji finansowej). Tabela 14. Uzależnienia hazardowe.

Formy hazardu	Nigdy	1 raz	Kilka razy (2-9 razy)	10 razy lub więcej
Udział w konkursach organizowanych przez gazety, TV lub operatorów telefonicznych przez wysyłanie płatnych smsów	77,3	7,0	12,8	3,0
Gra na automatach lub w salonach gier	87,3	6,5	5,5	0,8
Obstawianie zakłady bukmacherskich	89,3	5,3	4,8	0,8

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

3.3.3. Rodzina

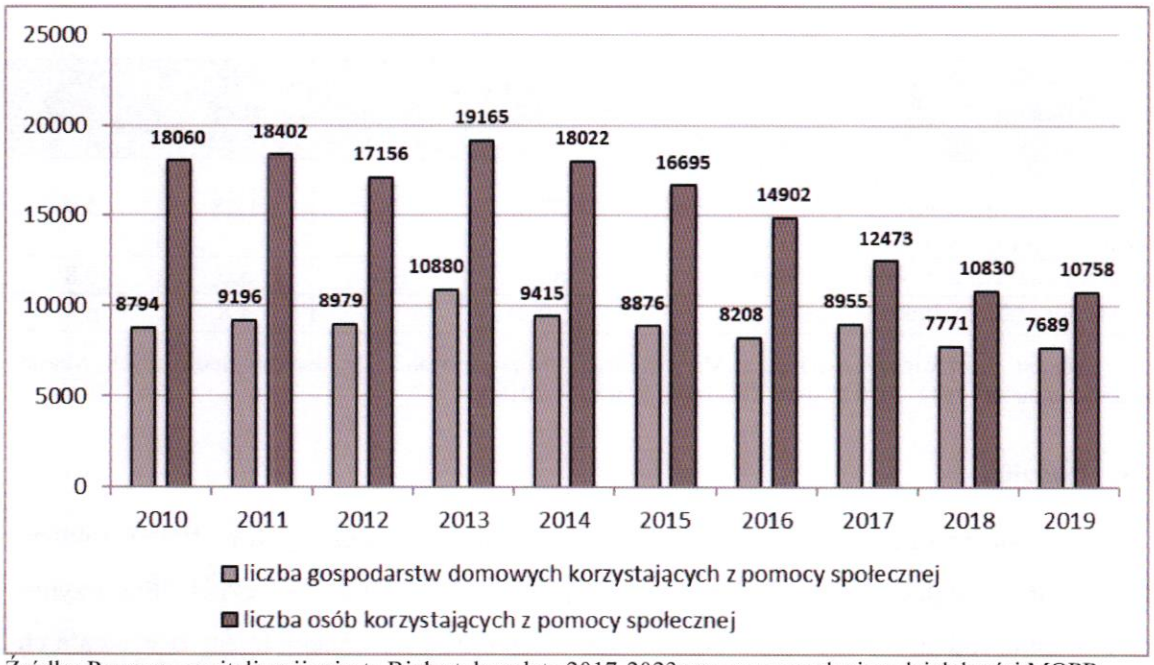
W rozdziale przyglądać będziemy się problemom rodzin mieszkających w Białymstoku ze szczególnym uwzględnieniem rodzin korzystających z pomocy społecznej. Przyjrzymy się temu, jakie rodziny korzystają z pomocy społecznej oraz jak zmieniało się to w ostatnich latach, a w dalszej części rozdziału, co o własnej sytuacji mówią wybrane grupy mieszkańców.

Od 2010 roku systematycznie spada liczba gospodarstw domowych oraz osób korzystających z pomocy społecznej (z niekorzystnym odchyleniem od tego trendu w 2013 roku). Według MOPR spada liczba osób, które zmuszone są do korzystania z zasiłków okresowych, jak i celowych.

Zauważa się natomiast względnie stałą liczbę osób korzystających z zasiłku stałego, jednakże wynika to z faktu, że wiele osób nie nabyło uprawnień do renty bądź emerytury (świadczenie to przysługuje osobie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy z uwagi na niepełnosprawność, przy jednoczesnym spełnieniu kryterium dochodowego określonego *w ustawie o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876)).

W 2018 roku według GUS liczba gospodarstw, które korzystały z pomocy społecznej wyniosła 6065 (10 795 osób). Tylko 33% osób korzystających stale z pomocy społecznej to osoby w wieku produkcyjnym mobilnym – to jest takie, które pod wpływem działań aktywizacyjnych mają szansę wrócić/wejść na rynek pracy i zmienić swoją sytuację życiową. Niekorzystne jest, że aż 2/3 z tych gospodarstw domowych to gospodarstwa, których dochód jest niższy niż kryterium dochodowe – doświadczające głębokiego ubóstwa.

Wykres 1. Liczba gospodarstw domowych oraz osób korzystających z pomocy społecznej na terenie miasta w latach 2010-2019

Źródło: Program rewitalizacji miasta Białystok na lata 2017-2023 oraz sprawozdania z działalności MOPR.

Głównymi powodami korzystania ze wsparcia MOPR są ubóstwo (w 2019 r. – 62%), niepełnosprawność (w 2019 r. – 45%), bezrobocie (w 2019 r. – 40%) oraz długotrwała choroba (40%). Zauważalny jest spadek (na przestrzeni ostatnich 3 lat o 12%) liczby osób i rodzin, którym pomoc przyznano ze względu na bezrobocie. Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych wśród osób korzystających z pomocy społecznej wynika z pozytywnych zmian na rynku pracy oraz oferty działań ukierunkowanych na aktywizację społeczno-zawodową tych osób.

Ze względu na to, jakie są najczęstsze powody korzystania z pomocy społecznej oraz to, jakie były te powody w momencie ustanawiania Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020, badanie empiryczne koncentrowało się tylko na wybranych grupach mieszkańców: rodzinach wieloproblemowych, w którym głównym źródłem trudności jest bezrobocie, przemoc lub

trudności opiekuńczo-wychowawcze, skutkujące w części przypadków przekazaniem dzieci do pieczy zastępczej.

W dalszej części rozdziału przyglądamy się bardziej szczegółowo trudnościom przeżywanym w rodzinie w kryzysie, dalej rodzajom pomocy jakiej potrzebują rodziny oraz temu, z jakiej pomocy korzystają z pytaniem o to, czy te potrzeby i uzyskiwana pomoc są zbieżne.

Rodziny w sytuacji kryzysowej

Rodziny ubogie ze względu na długotrwałe bezrobocie

Według badanych rodzin, które korzystają z pomocy społecznej z powodu ubóstwa (które jest m.in. konsekwencją długotrwałego bezrobocia) główną barierą, która utrudnia im wejście na rynek pracy jest nieuczciwość pracodawców. Dalej są to: brak ofert pracy lub brak znajomości takich ofert. Badani zwracali też uwagę, że oferty pracy są, ale są skierowane do szczególnych grup osób pozostających bez pracy m.in.: mężczyzn, rencistów lub studentów. Należy jednak zwrócić uwagę, że co czwarty badany uznał, że problemem blokującym powrót na rynek pracy jest brak usług opiekuńczych, które pozwoliłyby na pogodzenie obowiązków rodzinnych z pracą.

Tabela 15. Bariery wejścia na rynek pracy

Bariery	Procent
Nieuczciwi pracodawcy	58,1
Brak miejsc pracy	39,5
Brak informacji/zły system informowania o ofertach pracy	32,6
Miejsca pracy tylko dla wąskiej kategorii osób (np. tylko mężczyzn, tylko rencistów, itp.)	32,6
Brak usług opiekuńczych umożliwiających podjęcie pracy (żłobki, przedszkola, opiekunowie dla osób przewlekle chorych lub starych)	25,6
Brak/źle rozwinięta komunikacja w gminie, utrudnione dojazdy	7,0

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Osoby długotrwale bezrobotne są w dużej mierze zależnie od pomocy społecznej. Dla większości z nich jest to główne źródło dochodów. Przy czym tylko dla co trzeciej z tych osób są to dochody regularne, a zatem przewidywalne. Pozostali oceniali, że ich dochody są nieregularne.

Tabela 16. Źródła dochodów

Źródła dochodów	Procent
Zasiłki, pomoc społeczna	83,3
Środki z programu Rodzina 500+	6,3
Dochody z dorywczych prac	4,2

Nie mam własnych dochodów (oszczędności, zasiłek okresowy)	6,3

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Dochody rzadko wystarczają na wszystkie potrzeby. Zdecydowana większość takich rodzin zaspokaja jedynie podstawowe potrzeby, a niemal co trzecia (28,9%) musi je ograniczać.

Tabela 17. Wysokość dochodów

Wysokość dochodów	Procent
Wystarcza na wszystkie potrzeby i na oszczędności	2,2
Wystarcza na wszystkie potrzeby	6,7
Wystarcza tylko na podstawowe potrzeby	62,2
Nie starcza nawet na to	28,9

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Strategie poszukiwania pracy

Istotną kwestią jest poziom determinacji badanych osób do zmiany własnej sytuacji oraz, czy są w tym wspomagane. Zauważmy, że większość badanych deklarowała, że podjęła próbę znalezienia pracy (na ogół nie ograniczając tych poszukiwań do własnej dzielnicy). W większości badani nie ograniczają się także do poszukiwania pracy w wyuczonym zawodzie. Tylko 40% badanych wzięło udział w szkoleniu organizowanym przez PUP (zwykle było to jedno szkolenie), ale relatywnie niewiele osób szuka po nich pracy.

Tabela 18. Aktywność w poszukiwaniu pracy

Podejmowana aktywność	Tak	Nie
Poszukiwanie dowolnej pracy	83,3	16,7
Poszukiwanie pracy w zawodzie wyuczonym	57,8	42,2
Poszukiwanie pracy po ukończeniu szkolenia	40,0	60,0

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Badani uznają, że aktywne poszukiwanie pracy oznacza przede wszystkim przeglądanie ogłoszeń o pracę oraz wizyty w urzędzie. Rzadziej uznają, że aktywne poszukiwanie pracy oznacza zaangażowanie w składanie wizyt w zakładach pracy, rozsyłanie życiorysów, poszukiwanie pracy za pośrednictwem znajomych osób. Sami ograniczają poszukiwania głównie do przeglądania ogłoszeń. Tylko co piąta osoba odwiedza potencjalnego pracodawcę w poszukiwaniu zatrudniania. Podobnie często badani próbują dotrzeć do pracodawcy za pomocą znajomości.

Tabela 19. Aktywne poszukiwanie pracy

Rodzaje działań	Ma znaczenie dla znalezienia pracy	Podejmowane działania (tylko „tak")
Częste przeglądanie ogłoszeń o pracy	72,3	76,9
Wizyty w urzędzie pracy	48,9	20,5
Uczestnictwo w kursach i szkoleniach zawodowych	27,7	0,0
Wizyty w zakładach pracy	19,1	17,9
Próba wykorzystania znajomości	19,1	15,4
Rozsyłanie własnego życiorysu do pracodawców	19,1	5,1
Oczekiwanie na ofertę w PUP lub MOPR	8,5	7,7
Inne	2,1	0,0

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Gotowość do podjęcia pracy zawodowej

Badanych pytano także, czy byliby skłonni podjąć pracę. Dwie trzecie z nich (66,7%) podjęłoby pracę w niedługim czasie od momentu uzyskania oferty. Pozostali byliby gotowi do podjęcia pracy dopiero po kilku tygodniach lub wprost deklarowali, że nie mogą zacząć pracować w najbliższym czasie. Większą gotowość do podjęcia pracy wyrażały te osoby, które w przeszłości przynajmniej raz pracowały dłużej niż 12 miesięcy. Kobiety, które mają co najmniej dwoje dzieci lub funkcjonują z dziećmi bez partnera rzadziej wyrażają gotowość do szybkiego podjęcia pracy.

Tabela 20. Gotowość do podjęcia pracy

Deklarowana postawa	Procent
Od zaraz	29,2
Za kilka dni	20,8
Od jutra	16,7
Nie chcę/nie mogę teraz ani w najbliższym czasie podjąć pracy	16,7
Dłużej niż za 2-3 tyg.	10,4
Nie wcześniej niż za 2-3 tyg.	4,2
Brak danych	2,1

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Połowa badanych (52%) bezrobotnych osób nie chce podnosić kwalifikacji lub wykształcenia bez względu na to, czy wcześniej sygnalizowali, że barierą jest brak ofert pracy, którym odpowiadają posiadane kwalifikacje zawodowe.

Tabela 21. Gotowość do podnoszenia kwalifikacji w celu znalezienia pracy

Deklarowana postawa	Procent
Tak – planuję podwyższenie wykształcenia	18,8
Tak – planuję zdobycie nowych kwalifikacji	27,1
Nie, chcę tylko ukończyć kurs/szkołę, w której obecnie się uczę	4,2
Nie	47,9
Brak danych	2,1

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Oczekiwania co do pracy

Bezrobotni mają natomiast dość precyzyjne wyobrażenie o pracy. Najchętniej chcieliby, żeby była to praca w regularnych godzinach, zaczynająca się w godzinach porannych, wykonywana na stałym stanowisku. Akceptują, że praca mogłaby być początkowo mało atrakcyjna finansowo, ale oczekują, że po okresie próbnym wynagrodzenie będzie wyższe i stałe, bądź też będzie miało stałą podstawę i dodatek zależny od efektów, z możliwością uzyskania zwrotu za dojazd najtańszym środkiem transportu. Badani są najmniej otwarci na ewentualne podnoszenie kwalifikacji. Chcieliby otrzymywać wynagrodzenie około 2500 zł (średnia). Przy czym, oczekiwania te są odwrócone w stosunku do wykształcenia – osoby z niskim wykształceniem mają wyższe aspiracje finansowe.

Tabela 22. Wyobrażenia o warunkach zatrudnienia

Czas pracy	Średnia ocena
Praca zmianowa – przez pierwszy okres zmiany nocne	3,84
Praca od wczesnych godzin porannych	4,07
Praca w nieregularnych godzinach (np. jednego dnia 10 godzin, innego 6)	3,19
Praca z przerwą w ciągu dnia (np. 4 godz. w godz. porannych i 4 w późno popołudniowych)	3,55
Miejsce pracy	**Średnia ocena**
Praca wykonywana stale w siedzibie firmie, na tym samym stanowisku	4,30
Praca częściowo wykonywana poza firmą	4,10
Praca wykonywana w siedzibie firmy, ale na różnych stanowiskach	4,12
Warunki zatrudnienia	**Średnia ocena**
Zatrudnienie na okres próbny z możliwością przedłużenia na lepszych warunkach	4,59
Zatrudnienie czasowe	3,51
Zatrudnienie poprzedzone bezpłatnym lub nisko płatnym stażem na czas przyuczenia do pracy	2,77
Sposób wynagradzania za pracę	**Średnia ocena**
Wynagrodzenie stałe, niezależne od efektów pracy	4,89
Wynagrodzenie całkowicie zależne od efektów pracy	3,33
Wynagrodzenie stałe z możliwością uzyskania premii za dobre efekty	4,76

Początkowo wynagrodzenie najniższe, z czasem coraz wyższe	3,69
Dojazdy do pracy	**Średnia ocena**
Pracodawca nie zapewnia dojazdu do pracy, ale refunduje koszt najtańszego środka transportu	4,41
Pracodawca nie zapewnia dojazdu do pracy i oferuje niski ryczałt	3,07
Pracodawca nie zapewnia dojazdu do pracy przez pierwsze sześć miesięcy pracy	3,17
Wymagania dotyczące podnoszenia kwalifikacji	**Średnia ocena**
Pracodawca wymaga podniesienia kwalifikacji na własny koszt przed podjęciem pracy	2,53
Pracodawca wymaga podniesienia kwalifikacji na własny koszt w ciągu pierwszych trzech miesięcy pracy	2,67
Pracodawca wymaga podniesienia kwalifikacji i pomniejsza wynagrodzenie w pierwszych miesiącach pracy o koszt szkolenia	2,85

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Rodziny, w których występuje przemoc

Formy przemocy

Najczęstszymi formami przemocy, z którymi spotkały się ofiary przemocy było wyzywanie, ubliżanie i krzyczenie (69%); szarpanie, popychanie i ciąganie (65,5%); krytykowanie, osądzanie i oczernianie (55,2%) oraz upokarzanie, poniżanie, lekceważenie (51,7%). Dominowały więc rozmaite formy przemocy psychicznej. Mniej niż 20% doświadczyło przemocy fizycznej. Badani rzadziej doświadczali przemocy ekonomicznej, najrzadziej doświadczano przemocy seksualnej.

Tabela 23. Doświadczane zachowania przemocowe

Zachowania:	Procent
Wyzywanie, ubliżanie, krzyczenie	69,0
Szarpanie, popychanie, ciąganie	65,5
Krytykowanie, osądzanie, oczernianie	55,2
Upokarzanie, poniżanie, lekceważenie	51,7
Stosowanie gróźb, szantażowanie	34,5
Demonstrowanie zazdrości	34,5
Kontrolowanie, ograniczanie kontaktów z innymi ludźmi, izolowanie	27,6
Narzucanie własnych poglądów, własnego zdania, wymuszanie posłuszeństwa i podporządkowania	27,6
Wyśmiewanie opinii, poglądów, przekonań, religii, pochodzenia, wyglądu, zawstydzanie	27,6
Brak pomocy w chorobie, nie udzielenie pomocy	20,7
Policzkowanie	17,2
Wmawianie choroby psychicznej	17,2
Kopanie, uderzanie, bicie	13,8
Grożenie i/lub użycie noża, broni	13,8

Zachowania:	Procent
Używanie rzeczy bez pozwolenia, dysponowanie czyjąś własnością bez pozwolenia czytanie osobistej korespondencji, ujawnianie tajemnic, przeglądanie dokumentów	13,8
Uderzanie lub rzucanie w kogoś jakimś przedmiotem	10,3
Niedawanie środków na utrzymanie, pozbawianie jedzenia, ubrania, schronienia	10,3
Uniemożliwianie dostępu do miejsc zaspokojenia podstawowych potrzeb: mieszkania, kuchni, łazienki, łóżka	6,9
Zmuszanie do zaciągania pożyczek wbrew woli	6,9
Duszenie	3,4
Okradanie, odbieranie zarobionych pieniędzy	3,4
Zmuszanie do niechcianych praktyk seksualnych	3,4
Uniemożliwianie podjęcia pracy	3,4
Gwałt	3,4
Inne	3,4

*Procent nie sumuje się do 100, ponieważ badani mogli udzielić więcej niż 1 odpowiedzi.
Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Skala przemocy w rodzinie

Co drugi respondent (51,5%) deklarował, że był jedyną ofiarą przemocy w jego rodzinie. Jednak co trzeci z badanych wskazywał, że przemocy doświadczały także ich dzieci lub pasierbowie. Rzadziej deklarowano, że przemocy doświadczały inne dorosłe osoby w gospodarstwie domowym.

Tabela 24. Inne osoby doświadczające przemocy w rodzinie

Inne osoby doświadczające przemocy w rodzinie	Procent
Tylko ja	51,5
Dziecko/dzieci/pasierbowie	33,3
Inna osoba dorosła/osoby dorosłe	11,1
Osoba starsza/osoby starsze	0,0
Osoba z niepełnosprawnością/osoby z niepełnosprawnościami	0,0
Nie wiem	3,7

*Procent nie sumuje się do 100, ponieważ badani mogli udzielić więcej niż 1 odpowiedzi.
Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Częstość zachowań przemocowych[6]

Co trzecia osoba (31%) doświadczająca przemocy deklarowała, że doznawała jej kilka razy w tygodniu. Łącznie 61,0% badanych doznawało przemocy bardzo często (co najmniej raz w tygodniu), a 27,6% badanych miała takie doświadczenia często (co najmniej raz w miesiącu).

[6] Wszystkie dane wykorzystane w podrozdziale pochodzą z badania białostockich rodzin w których występuje przemoc – badania własne 2018.

Tabela 25. Częstotliwość doświadczanej przemocy

Częstotliwość doświadczanej przemocy	Procent
Kilka razy w tygodniu	31,0
Przynajmniej raz w miesiącu	27,6
Raz w tygodniu	20,7
Codziennie	10,3
Kilka razy w roku	3,4
Rzadziej niż raz na pół roku	3,4
Braki danych	3,4
Ogółem	**100,0**

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Okoliczności wystąpienia zachowań przemocowych

Osoby doświadczające przemocy najczęściej (79,3%) wiązały wystąpienie aktu przemocy z alkoholem. Co trzecia z ofiar przemocy wskazywała jednak, że okolicznością sprzyjającą wystąpieniu przemocy było niezadowolenie z zachowania członka rodziny, a blisko co czwarta powiązała wystąpienie takich zachowań z oporem przed podporządkowaniem się narzuconym decyzjom/poglądom. Niższy odsetek badanych wskazał na zły nastrój osoby stosującej przemoc oraz złe zachowanie czy nieposłuszeństwo dziecka (dzieci). Rzadziej wskazywano na inne okoliczności zewnętrzne wobec rodziny (podejrzenie zdrady, problemy finansowe, brak pracy, problemy w pracy osoby stosującej przemoc).

Tabela 26. Okoliczności wystąpienia zachowań przemocowych

Okoliczności wystąpienia zachowań przemocowych	Procent
Osoba stosująca przemoc była pod wpływem alkoholu	79,3
Osobie stosującej przemoc nie podobało się zachowanie członka rodziny/kogoś z domowników	34,5
Osoba doświadczająca przemocy nie podporządkowała się narzuconym decyzjom/poglądom	24,1
Złe samopoczucie psychiczne, zły nastrój osoby stosującej przemoc	20,7
Złe zachowanie, nieposłuszeństwo dziecka (dzieci)	20,7
Osoba stosująca przemoc podejrzewała zdradę	17,2
Problemy finansowe osoby stosującej przemoc	17,2
Brak pracy osoby stosującej przemoc	13,8
Osoba stosująca przemoc była pod wpływem narkotyków lub innych środków odurzających	13,8
Problemy w pracy osoby stosującej przemoc	10,3
Osoba doświadczająca przemocy nie wywiązała się z obowiązków domowych (sprzątanie, pranie, robienie zakupów)	6,9
Złe samopoczucie fizyczne, choroba osoby stosującej przemoc	6,9
Złe wyniki dziecka (dzieci) w nauce	6,9

*Procent nie sumuje się do 100, ponieważ badani mogli udzielić więcej niż 1 odpowiedzi.
Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Skutki doświadczania przemocy

Wprawdzie co trzeci badany doświadczający przemocy zauważa u siebie różne formy urazów fizycznych doznawanej przemocy, jednak należy podkreślić, że najczęściej wskazywano na konsekwencje psychiczne tego doświadczenia, zarówno odnoszące się do postrzegania siebie (brak poczucia pewności siebie, poczucie beznadziejności, niska samoocena, poczucie winy), własnej sytuacji życiowej (smutek, depresja, strach, niepokój), jak i siebie w relacji z innymi (wstyd przed innymi, izolowanie się od najbliższych). Co piąta z badanych ofiar pod wpływem doświadczenia przemocy rewidowała swój związek z osobą stosującą przemoc – to znaczy pod wpływem tego doświadczenia zmieniał się sposób postrzegania osoby stosującej przemoc (akceptacja sytuacji, poczucie ogromnej więzi ze sprawcą).

Tabela 27. Skutki doświadczanej przemocy

Skutki doświadczanej przemocy	Procent
Smutek	48,3
Poczucie beznadziejności	48,3
Brak poczucia pewności siebie	44,8
Niska samoocena	41,4
Zaniki pamięci	37,9
Wstyd przed innymi	34,5
Poczucie winy (poczucie odpowiedzialności za przemoc)	34,5
Chaos emocjonalny (zarówno miłość i nienawiść do osoby, która stosuje przemoc)	34,5
Urazy fizyczne (np. siniaki, ślady uderzeń itp.)	31,0
Apatia	31,0
Wybuchowość	27,6
Zaburzenia koncentracji uwagi	27,6
Izolowanie się od najbliższych	27,6
Strach i niepokój (obawa o życie i zdrowie)	24,1
Dolegliwości zdrowotne (bóle brzucha, głowy, mdłości, zły stan zdrowia)	24,1
Trudności w tworzeniu więzi z innymi ludźmi	24,1
Depresja	20,7
Lęk przed dotknięciem, kulenie się	20,7
Brak samoakceptacji	17,2
Agresywne zachowanie wobec osoby stosującej przemoc	17,2
Stosowanie kłamstw	17,2
Niski poziom samokontroli	10,3
Agresywne zachowanie wobec innych członków rodziny	10,3
Brak zaufania do ludzi	6,9
Zaburzenia mowy (wynikające z napięcia nerwowego)	6,9
Lęk przed porażką	3,4
Poczucie odmienności	3,4

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Radzenie sobie z doświadczaną przemocą

Najczęstszym sposobem radzenia sobie z sytuacją wybuchu agresji było wezwanie policji. Drugą pod względem częstości reakcją było ostrzeżenie osoby stosującej przemoc o gotowości podjęcia działań, które miałyby służyć jej zdemaskowaniu (np. wobec policji/rodziny), opuszczeniem trwałym (rozwód) lub czasowym. Należy jednak zwrócić uwagę, że połowa z osób doświadczających przemocy zachowywała się całkowicie biernie – obrona pasywna, eskapizm (ukrywanie się, chowanie, uciekanie z domu) lub kierowała prośbę do członków rodziny o pomoc, a nawet (choć rzadziej) biernie poddawała się atakowi agresji.

Tabela 28. Strategie radzenia sobie z doświadczaną przemocą w trakcie wybuchu agresji/przemocy

Radzenie sobie z doświadczaną przemocą w trakcie wybuchu agresji/ przemocy	Procent
Wezwanie policji	51,7
Ostrzeganie np. telefonem na policję, opuszczeniem domu, czynnościami rozwodowymi, rozmową z rodziną osoby stosującej przemoc	48,3
Obrona pasywna (np. osłanianie ciała ręką, ramieniem, nogą, obrona w postaci agresji słownej)	34,5
Powiadamianie i angażowanie rodziny – prośba o pomoc w obronie przed osobą stosującą przemoc	24,1
Ukrywanie się, chowanie, uciekanie z domu	17,2
Poddanie się atakowi agresji	10,3
Powiadamianie i angażowanie sąsiadów – prośba o pomoc w obronie przed osobą stosującą przemoc	3,4
Inny sposób: uspokajanie partnera	3,4

*Procent nie sumuje się do 100, ponieważ badani mogli udzielić więcej niż 1 odpowiedzi.
Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Osoby doświadczające przemocy przyjmowały trójkierunkową strategię radzenia sobie z aktami przemocy pomiędzy ich występowaniem. Z jednej strony unikały sytuacji konfliktowych (41,4%) lub były uległe wobec osób stosujących przemoc (34,5%), a nawet czasowo wyprowadzały się z domu (24,1%). Z drugiej strony podejmowały próbę samodzielnego rozwiązania problemu wewnątrz rodziny: rozmawiały z osobami stosującymi przemoc o tej sytuacji (44,8%), skłaniały je do zmiany zachowań (34,5%), rozmawiały z członkami rodziny (34,5%). Podejmowały też próby rozwiązania problemu z pomocą innych osób poza domownikami. Mniej niż połowa badanych skierowała się po pomoc do odpowiedniej instytucji wsparcia. Często też były to rozmowy z przyjaciółmi, sąsiadami, członkami rodziny osoby stosującej przemoc, duchownym lub innymi osobami (psycholog, grupa wsparcia, policjant, pracownik socjalny). Część z badanych stosowała te strategie

równolegle, to znaczy podejmowali oni wszystkie wymienione środki, ale można było też wyodrębnić grupy osób, które koncentrowały się na rozwiązaniach wewnątrzdomowych. Te dwie grupy były podobnej wielkości, nie występował związek strategii z cechami położenia społecznego.

Tabela 29. Strategie radzenia sobie z doświadczaną przemocą pomiędzy aktami przemocy

Radzenie sobie z doświadczaną przemocą pomiędzy aktami przemocy	Procent
Rozmowa z osobą stosującą przemoc o przemocy	44,8
Unikanie sytuacji konfliktowych	41,4
Skierowanie się o pomoc do instytucji wsparcia (ośrodek pomocy społecznej, ośrodek interwencji kryzysowej, ośrodek wsparcia i in.)	37,9
Rozmowa z członkami własnej rodziny	34,5
Skłanianie osoby stosującej przemoc do złożenia obietnicy zaprzestania przemocy	34,5
Uległość wobec osoby stosującej przemocy	34,5
Czasowa wyprowadzka z domu	24,1
Rozmowa z przyjaciółmi	20,7
Rozmowa z osobą duchowną	13,8
Rozmowa z członkami rodziny osoby stosującej przemoc	10,3
Kontakt z prawnikiem	6,9
Rozmowa z innymi osobami	3,4
Inny sposób	3,4

*Procent nie sumuje się do 100, ponieważ badani mogli udzielić więcej niż 1 odpowiedzi.
Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Bardzo silnie obecna gotowość do strategii eskapistycznych (ucieczka w uległość i unikanie czynników prowadzących do agresji) lub zastępowanie ich podejmowaniem próby samodzielnego rozwiązania problemu tłumaczy długie zwlekanie zgłoszenia sprawy odpowiednim instytucjom.

Tabela 30. Długość doświadczania przemocy

Od jak dawna doświadczana jest przemoc	Procent
Do 6 miesięcy włącznie	10,3
Od ponad 6 miesięcy do 1 roku włącznie	31,0
Od ponad 1 roku do 3 lat włącznie	20,7
Od ponad 3 do 5 lat włącznie	27,6
Od ponad 5 lat do 10 lat włącznie	3,4
Powyżej 10 lat	3,4
Brak danych	3,4
Ogółem	**100**

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Osoby, które bardzo długo doświadczały przemocy (powyżej 5 lat) nie zgłaszały sprawy przede wszystkim z obawy przed zemstą osoby stosującej przemoc, ale także z obawy przed bezskutecznością takich działań oraz przeświadczenia, że nikt im nie uwierzy (taką obawę żywiła niemal połowa z nich). Strach przed zemstą ze strony sprawcy przemocy był obecny w każdej z grup badanych, niezależnie od tego jak długo trwało to doświadczenie. Natomiast różne były dodatkowe motywy zatajania problemu. W grupie osób, które dość długo doznawały przemocy (3-5 lat) częstsze niż w pozostałych grupach osób doświadczających przemocy było przeświadczenie, że ich historie okażą się dla innych niewiarygodne. Przemilczaniu w tej grupie towarzyszyło też silne przekonanie, że przetrwanie rodziny jest ważniejsze niż dobro osobiste, co przejawiało się także w niechęci do włączania osób z zewnątrz do rozwiązywania problemów rodziny i przekonanie, że problem jest rozwiązywalny z użyciem własnych sił. Wreszcie osoby, które doświadczały przemocy relatywnie krótko (1-3 lata) częściej niż pozostali podzielały przekonanie, że doświadczenie przemocy jest zawinione przez nie same, co powodowało, że z jednej strony obawiały się osądu ze strony innych, a z drugiej były przekonane, że do nich należy rozwiązanie problemu. Osoby, które doświadczały przemocy krótko (mniej niż rok) godziły się na tę sytuację z bezradności – nie wiedziały, do kogo należy się zwrócić o pomoc, czy będą bezpieczne po takim zgłoszeniu, obawiały się też napiętnowania i pozostania bez partnera, od którego były zależne ekonomicznie (patrz aneks – tabela VII).

Tabela 31. Powody niepodejmowania działań

Powody	Procent
Boją się zemsty osoby, która stosuje wobec nich przemoc	51,7
Boją się, że podjęte działania nic nie zmienią	44,8
Są uzależnione od osoby stosującej przemoc i w związku z tym boją się, że nie dadzą sobie rady same się utrzymać	34,5
Mają nadzieję, że osoba stosująca przemoc się zmieni (przestanie stosować przemoc)	34,5
Uważają, że same muszą rozwiązać swój problem	27,6
Boją się, że nikt nie uwierzy w to, co mówią	24,1
Uważają, że same dadzą radę rozwiązać swój problem	24,1
Nie wiedzą, do kogo zwrócić się o pomoc	17,2
Nie chcą, żeby ktokolwiek z zewnątrz wiedział o ich problemie	17,2
Boją się osądzenia ze strony innych osób	13,8
Są przekonane, że to z ich winy dochodzi do sytuacji przemocowej	10,3
Boją się, że zostaną bez partnera (samotnie)	6,9
Uważają, że dzieci muszą mieć obydwoje rodziców (matkę i ojca)	6,9
Nie znają procedur karnych oraz swoich praw w postępowaniu karnym	3,4

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Rodziny z problemami opiekuńczo-wychowawczymi

Badaniem objęto 20 rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi (na terenie miasta w 2017 roku było 673 rodzin, które objęte są pomocą ze względu na tego typu trudności, poza wsparciem pracowników socjalnych, korzystają także z pomocy 25 asystentów rodziny)[7]. Wywiady prowadzono w większości z kobietami, w wieku do 40 lat. W większości (61,1%) były to rodziny małe – z jednym lub dwojgiem dzieci.

Najczęstszym problemem z jakim próbują się zmierzyć badane rodziny to agresja fizyczna i słowna swoich dzieci. Rodzice są bezradni także w tym sensie, że nie umieją wywrzeć wpływu na zachowania swoich dzieci.

Tabela 32. Problemy opiekuńczo-wychowawcze w rodzinach

Problemy opiekuńczo-wychowawcze	Procent
Agresja (fizyczna, słowna)	57,1
Bezradność – trudność w wywieraniu wpływu na zachowania dziecka	50,0
Problemy zw. ze szkołą (wagary, stosunek do szkoły i uczenia się)	14,3
Trudny kontakt z wychowankiem (blokada w kontakcie z opiekunem)	14,3
Uzależnienia (alkohol, papierosy, narkotyki)	7,1
Zachowania ryzykowne	0,0

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Dzieci w tych rodzinach mają problem z opanowaniem agresji, mają też problemy z nauką i są nadpobudliwe. Ma to konsekwencje w postaci problemów w relacjach z innymi, zarówno z rówieśnikami, jak i członkami rodziny, także zastępczej (jeśli w niej przebywają). Z drugiej strony, doświadczają też napięć, lęków i niepokojów, które uśmierzają sięgając po środki uzależniające lub zachowania ryzykowne (opinie badanych – wywiad grupowy z przedstawicielami psychologów i pedagogów, Białystok 2018).

Tabela 33. Problemy obserwowane u dzieci

Problemy doświadczane przez dzieci	Procent
Agresja słowna	53,8
Agresja fizyczna	46,2
Problemy z nauką (słabe oceny)	38,5
Nadpobudliwość	30,8
Problemy w relacjach z rówieśnikami (koledzy, koleżanki)	23,1
Problemy w relacjach z członkami rodziny	23,1
Lęki, niepokoje	23,1
Problemy w relacjach z członkami rodziny zastępczej – wycofanie, blokada na kontakt	23,1

[7] Materiały w tym podrozdziale pochodzą z badania z rodzinami z Białegostoku pozostających pod opieką MOPR w Białymstoku – badania własne 2018.

Używanie środków uzależniających (np. papierosy, alkohol, środki psychoaktywne)	15,4
Problemy z adaptacją dziecka w rodzinie zastępczej	15,4
Wagary szkolne	7,7
Kradzieże	7,7
Problemy ze snem, apetytem	7,7

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Rodzice deklarują wysoką potrzebę uzyskania wsparcia dotyczącego współpracy w rodzinie. Rzadziej poszukują pomocy specjalistycznej dla siebie: jak radzić sobie z rolą i jak rozwiązywać problemy dzieci. Za najmniej istotne uznano wsparcie asystenta rodziny.

Tabela 34. Pomoc potrzebna w ostatnich latach związku z doświadczanymi problemami opiekuńczo-wychowawczymi

Potrzeba pomocy z zw. z problemami opiekuńczo-wychowawczymi	Procent
Wsparcie dotyczące współpracy w rodzinie	70,0
Wsparcie specjalistyczne (pedagoga, psychologa) , jak radzić sobie z rolą	45,0
Wsparcie specjalistyczne, jak rozwiązywać problemy dzieci	35,0
Wsparcie prawne	35,0
Wsparcie wolontariusza/asystenta rodziny, który pomógłby w realizacji codziennych obowiązków opiekuńczych	15,0

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Dla badanych największym problemem jest zapewnienie wypoczynku letniego lub zimowego dla dzieci, jak również organizacja czasu wolnego poza szkołą/przedszkolem, dodatkowa nauka pozaszkolna lub odpowiednie wyposażenie pokoju dziecka.

Tabela 35. Trudności finansowe – na co nie wystarcza środków finansowych (dochodów, zasiłków i innej pomocy finansowej)

Trudności finansowe dotyczą takich kwestii jak:	Procent
Organizacja wypoczynku letniego/zimowego	92,9
Organizacja czasu wolnego pozalekcyjnego/pozaprzedszkolnego	50,0
Dodatkowa nauka pozalekcyjna	35,7
Wyposażenie pokoju, dostosowanie mieszkania do potrzeb dziecka	35,7
Odzież dla dziecka/dzieci	28,6
Jedzenie dla dziecka/dzieci	21,4
Przybory i książki do szkoły	21,4
Zabawki	14,3
Leczenie specjalistyczne lub rehabilitacja	7,1

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Dzieci z pięciu badanych rodzin (z 20 ogółem przebadanych) przebywają w pieczy zastępczej. Są to dzieci w wieku od 1,5 do 13 lat. Różna jest też długość przebywania dzieci w pieczy zastępczej: od 3 miesięcy do 6 lat. Przy czym większość z tych dzieci mieszka w tym samym mieszkaniu lub budynku co rodzina naturalna (co oznacza, że jest to piecza zastępcza niezawodowa)[8]. Badani przyznają, że najważniejszym powodem przekazania dzieci w pieczę zastępczą była trudność z poradzeniem sobie z opieką i wychowaniem dzieci.

Tabela 36. Powody umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej

Powody	Procent (n=5)
Trudność z poradzeniem sobie z opieką i wychowaniem	60,0
Występowanie problemu uzależnień	40,0
Przemoc fizyczna i/lub psychiczna	20,0
Trudne warunki materialne	20,0
Odbywanie kary pozbawienia wolności przez rodziców (lub jedno z nich)	20,0
Inne: konflikty w rodzinie	20,0

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Wspomaganie rodzin

W ostatnich 10 latach obserwujemy następujące trendy:

- pozytywne zmiany dotyczące stabilności systemu: rośnie liczba specjalistów opiekujących się rodzinami, a także liczba pracowników podnoszących swoje kompetencje;
- nie zmienia się liczba rodzin, które są objęte pomocą, także doświadczających trudności opiekuńczo-wychowawczych;
  - nie jest to jednak zaskakujące wobec diagnozy badanych specjalistów, wskazujących na pojawiające się nowe wyzwania wychowawcze (coraz częstsze zaburzenia u dzieci i młodzieży), które wymagają nowych kompetencji od rodziców;
  - podejmowane są dodatkowe działania wzmacniające rodziny – wprawdzie maleje liczba rodzin korzystających z pomocy pedagogicznej i psychologicznej, ale rośnie liczba rodziców korzystających z pomocy specjalistycznej oraz podnoszących własne kompetencje rodzicielskie, np. w ramach „Szkoły dla rodziców" lub „Białostockiej Akademii Rodziny";
  - jednocześnie rośnie liczba działań kierowanych wprost do dzieci i młodzieży.

[8] Dane pochodzą z badania rodzin objętych pomocą MOPR w Białymstoku – badania własne 2018).

- mniej rodzin korzysta z pomocy Ośrodka Interwencji Kryzysowej co, przy utrzymywaniu podobnej intensywności działań informacyjnych, należy odczytywać jako sygnał zmniejszania się skali problemu przemocy w rodzinie;
- pozytywne zmiany dotyczące rozwoju systemu pieczy zastępczej: wprawdzie maleje liczba dzieci umieszczonych w pozainstytucjonalnym systemie pieczy zastępczej, ale jednocześnie maleje też liczba dzieci w instytucjonalnym systemie – ten drugi spadek jest większy, co oznacza, że Miasto zmierza do celu jakim jest większy udział dzieci w systemie pozainstytucjonalnym:
  - jednocześnie spada liczba działań promujących pieczę zastępczą oraz liczba osób przechodzących szkolenie służące podejmowaniu pieczy zastępczej - to niekorzystne zjawiska, zwłaszcza wobec faktu, że liczba rodzin objętych wsparciem ze względu na trudności opiekuńczo-wychowawcze (a zatem zagrożenie konieczności oddania dziecka w pieczę zastępczą) zasadniczo się nie zmienia;
  - nie zmienia się też liczba mieszkań rotacyjnych dla zawodowych rodzin zastępczych – nie musi to być jednak oznaka trudności, ale potrzeby rodzin do korzystania z tego rozwiązania.

Działania miasta a potrzeby rodzin

Rozwiązania w opinii mieszkańców

Większa część mieszkańców (79,3%) uznaje, że w Białymstoku funkcjonują instytucje oferujące pomoc w rozwiązywaniu problemów społecznych i wśród tych osób przeważają te, które uznają wybierane rozwiązania za skuteczne. Niżej oceniana jest obecność i skuteczność takich instytucji, które zapobiegałyby wystąpieniu problemów.

Tabela 37. Opinie mieszkańców na temat funkcjonowania instytucji, które mogą pomóc osobom doświadczającym problemów społecznych lub zapobiegać wystąpieniu problemów społecznych

Istnienie instytucji:	Oferujących pomoc mieszkańcom	Zapobiegające występowaniu problemów
Istnieją i są skuteczne	59,5	43,0
Istnieją, ale nie są skuteczne w swoich działaniach	19,8	28,2
Nie wiem, czy są takie miejsca	18,8	25,0
Nie ma odpowiednich instytucji w naszym mieście	2,0	3,8
Ogółem	**100,0**	**100,0**

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Pomoc dla rodzin ubogich

Rodziny ubogie, w których jednym z głównych źródeł ubóstwa było bezrobocie, kontaktowały się z instytucjami pomocowymi głównie po to, żeby znaleźć pracę. Rzadziej celem była chęć wsparcia w przygotowaniach do wejścia na rynek pracy, w tym udział w szkoleniach.

Tabela 38. Korzystanie z pomocy lokalnych instytucji

Pomoc	Tak	Nie
W poszukiwaniu pracy	64,6	31,3
Potrzeba pomocy w poszukiwaniu pracy	43,8	47,9
Korzystanie z innych możliwości przygotowania do rynku pracy	39,6	58,3
Udział w szkoleniach poza PUP	22,9	77,1
Udział w szkoleniach PUP	18,8	79,2

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Według wiedzy mieszkańców działania do osób bezrobotnych kierują PUP i MOPR (po 68,1%), tylko pojedyncze osoby wskazywały inne instytucje: Urząd Miejski w Białymstoku, instytucje szkoleniowe.

Z ofert tej pomocy korzysta tylko część badanych – pojedyncze osoby korzystały ze staży lub szkoleń, rzadziej skorzystano z oferty pracy (2 osoby). Pozostałe nie korzystają z pomocy twierdząc, że jej nie otrzymują (nie są im znane), nie ma ofert pomocy lub są nieinteresujące. Wreszcie blokadą w skorzystaniu z nich ma być samotne wychowywanie dzieci, ilość obowiązków domowych, niepełnosprawność, trwanie leczenia odwykowego, odbywanie kary więzienia.

Potrzeby rodzin, w których występuje przemoc. Formy pomocy instytucjonalnej

Większość wśród badanych stanowiły osoby wobec, których wszczęta była procedura „Niebieskie Karty". Takie osoby stanowiły 82,8% badanych osób doświadczających przemocy.

Tabela 39. Procedura „Niebieskie Karty"

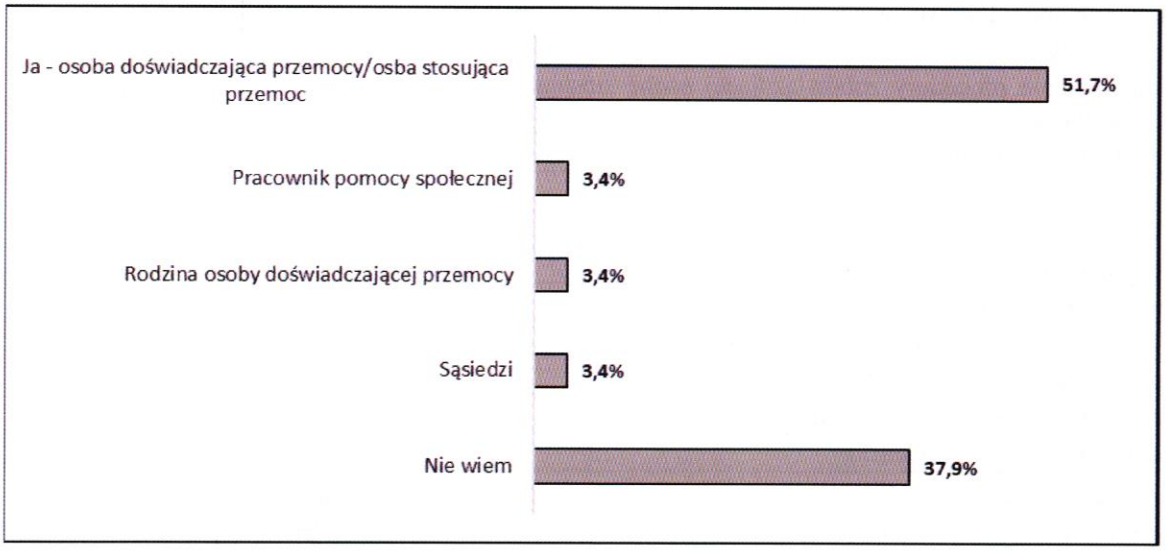
Wszczęta kiedykolwiek procedura „Niebieskie Karty"?	Procent
Tak	82,8
Nie	17,2
Ogółem	**100,0**

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

W większości przypadków procedurę tę uruchomiła policja. Osoby doświadczające przemocy były skłonne przypisywać sobie aktywną rolę w zawiadomieniu policji lub prokuratury – 51,7% osób, w których przypadku doszło do takiego zgłoszenia przyznało, że to one same złożyły zawiadomienie. Bardzo rzadko skłonne były przyznać, że zostały one wyręczone przez pracownika pomocy społecznej, rodzinę lub inne osoby (dzieci, asystenta rodziny, dzielnicowego).

Zwracają uwagę dwie cechy. Pierwszą z nich był bardzo niski udział instytucji i osób trzecich (sąsiadów, przyjaciół, znajomych) w procesie ujawniania przemocy w rodzinie. Drugą natomiast była nieobecność w tym procesie dwóch instytucji: szkół oraz ośrodków zdrowia.

Wykres 2. Osoby, które złożyły zawiadomienie o występowaniu/stosowaniu przemocy w rodzinie

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Formy pomocy instytucjonalnej, z których korzystają osoby doświadczające przemocy

Osoby doświadczające przemocy najczęściej korzystały ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej (96,3%) lub MKRPA (40,7%). Ważną rolę odgrywał dla nich Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie.

Tabela 40. Instytucje, z pomocy których korzystano w celu rozwiązania problemu przemocy

Instytucje, z których pomocy korzystano w celu rozwiązania problemu przemocy w rodzinie	Procent
MOPR w Białymstoku	96,3
Miejska komisja rozwiązywania problemów alkoholowych	40,7
Inna (policja)	4,1
Ośrodek Interwencji Kryzysowej MOPR	37,0

*Procent nie sumuje się do 100, ponieważ badani mogli udzielić więcej niż 1 odpowiedzi

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Pomoc, po jaką sięgały osoby doświadczające przemocy wiązała się przede wszystkim ze wsparciem psychologicznym (raczej w postaci poradnictwa, a nie właściwej terapii), ale także doradztwo pracownika socjalnego. Korzystano też z rozwiązań prawnych, w tym przymusu odwykowego leczenia uzależnień sprawcy przemocy. Rzadziej wykorzystywano należące do tej grupy konsultacje wychowawcze dotyczące dzieci, terapię psychiatryczną.

Tabela 41. Formy pomocy, z jakich skorzystano w związku z doświadczaną przemocą

Formy pomocy	Procent
Poradnictwo psychologiczne	64,3
Wsparcie i poradnictwo świadczone przez pracownika socjalnego	64,3
Pomoc prawna	39,3
Uruchomienie procedury zobowiązującej osobę stosującą przemoc do leczenia odwykowego	39,3
Terapia indywidualna	17,9
Konsultacje wychowawcze dotyczące dzieci	14,3
Udział w grupie wsparcia	10,7
Terapia psychiatryczna	10,7
Pomoc lekarska, medyczna	7,1
Udział w grupie terapeutycznej	7,1
Pomoc/konsultacje psychiatryczne	7,1
Schronienie w ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy	3,6
Terapia partnerska/małżeńska	3,6

*Procent nie sumuje się do 100, ponieważ badani mogli udzielić więcej niż 1 odpowiedzi.
Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Tylko pojedyncze osoby skorzystały z terapii rodzinnej lub małżeńskiej. Bardzo rzadko osoby doświadczające przemocy korzystały z innych instrumentów pomocy, w tym terapii psychiatrycznej.

Powody skorzystania z pomocy instytucjonalnej

Tym, co bezpośrednio skłoniło osoby doświadczające przemocy do sięgnięcia po pomoc instytucjonalną było wyczerpanie się cierpliwości (64,3%) i – rzadziej, gdy nalegał na to pracownik socjalny lub członek rodziny. Pewne znaczenie dla części osób (21,4%) miało wystąpienie sytuacji zagrażającej życiu lub zdrowiu. Relatywnie niewielką rolę miała namowa przyjaciół (uwzględniła ją co siódma osoba doświadczająca przemocy) oraz inne fakty (informacja o możliwościach rozwiązania problemu lub uniezależnienie finansowe od osób stosujących przemoc). Warto przy tym jednak podkreślić, że część z tych czynników musiała zachodzić łącznie, by doszło do skorzystania z pomocy i wsparcia instytucji.

Tabela 42. Powody decydujące o skorzystaniu z pomocy i wsparcia instytucji

Powody skorzystania ze wsparcia	Procent
Wyczerpanie cierpliwości	64,3
Interwencja policji	35,7
Wizyta pracownika socjalnego	25,0
Namowa rodziny	25,0
Wystąpienie drastycznej sytuacji zagrażającej mojemu zdrowiu/życiu	21,4
Informacje o sposobach i formach pomocy dla osób doświadczających przemocy w rodzinie usłyszane w Internecie, radio, telewizji, przeczytane w prasie	17,9
Agresja dotknęła dzieci	14,3
Namowa przyjaciół	14,3
Osiągnięcie niezależności ekonomicznej od osoby stosującej przemoc	7,1
Działania sąsiadów	7,1

*Procent nie sumuje się do 100, ponieważ badani mogli udzielić więcej niż 1 odpowiedzi.
Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Rola otoczenia społecznego

Osoby, które udzielały pomocy ofiarom przemocy w czasie poprzedzającym badanie to najczęściej pracownicy socjalni (79,3%), policjanci (62,1%), przyjaciele (37,9%) i członkowie ich rodziny (34,5%). Nieco rzadziej wsparcie płynęło od psychologa (20,7%) lub przedstawicieli innych instytucji pomocowych (20,7%). Pomoc uzyskano też – choć znacznie rzadziej – od organów prawa (sądu, prokuratury, kuratora) lub prawników udzielających konsultacji.

Tabela 43. Osoby, od których otrzymano wsparcie i pomoc w związku z doświadczaną przemocy

Osoby, które udzieliły pomocy	Procent
Pracownik socjalny	79,3
Policja, dzielnicowy	62,1
Przyjaciele	37,9
Członkowie mojej rodziny	34,5
Psycholog w odpowiednich instytucjach, organizacjach	20,7
Przedstawiciele instytucji pomocowych	20,7
Kurator, pomoc z sądu, prokuratury	13,8
Prawnik, np. w ramach konsultacji prawnych	13,8
Duchowny	13,8
Koleżanki/koledzy z pracy	10,3
Sąsiedzi	10,3
Dalsi znajomi	10,3
Inne osoby doświadczające przemocy (np. w ramach grup wsparcia; grupy samopomocowej)	6,9
Asystent rodziny	6,9
Inna osoba	3,4
Pracownik organizacji pozarządowych	3,4

Pracownik telefonu zaufania	3,4
Pracownik i/lub pedagog ze szkoły lub świetlicy, placówki środowiskowej, socjoterapeutycznej dla dzieci	0,0
Pracownik ochrony zdrowia	0,0
Nie mogłam/mogłem liczyć na wsparcie i pomoc innych osób	0,0

*Procent nie sumuje się do 100, ponieważ badani mogli udzielić więcej niż 1 odpowiedzi.
Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Skuteczność wsparcia – osoby doświadczające przemocy

Osoby doświadczające przemocy miały trudności w ocenie, która z otrzymanych form pomocy była najbardziej skuteczna – aż 31,0% z nich nie umiała ocenić poziomu skuteczności. Najwyżej cenione było wsparcie ze strony pracownika socjalnego (27,6%). Indywidualna konsultacja psychologiczna wybierana była równie często co grupy wsparcia, leczenie odwykowe oraz pomoc ośrodka pomocy (dla każdej z kategorii 10,3%). Mniejszą wagę przypisywano działaniom przedstawicieli instytucji odpowiedzialnych za rozwiązywanie problemu przemocy: policji lub prawników.

Tabela 44. Najbardziej skuteczne formy wsparcia

Formy wsparcia	Procent
Rozmowa z pracownikiem socjalnym	27,6
Indywidualna konsultacja psychologiczna	10,3
Grupy wsparcia	10,3
Leczenie odwykowe	10,3
Pomoc ośrodka pomocy	10,3
Pomoc prawna	6,9
Interwencja policji, rozmowa z dzielnicowym	3,4
Terapia indywidualna	3,4
Każde wsparcie jest skuteczne	3,4
Nie wiem	10,3
Żadna	3,4
Braki danych	31,0

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Osoby doświadczające przemocy traktowały jako miarę skuteczności uzyskanej pomocy poprawę kondycji psychicznej: zwiększenie umiejętności radzenia sobie z trudnymi sytuacjami (48,3%), wzrost poczucia własnej wartości (37,9%) oraz wzrost poczucia bezpieczeństwa (34,5%). Nieco mniejszą wagę przypisywano tym zmianom, które pozwoliłyby na trwałą i niewspomaganą zmianę: zwiększeniu stopnia samodzielności,

umiejętności przeciwstawienia się osobie stosującej przemoc, wiary w możliwość rozwiązywania problemów.

Tabela 45. Zmiany indywidualne osoby doświadczającej przemocy po uzyskaniu pomocy specjalistów

Zmiany oczekiwane po uzyskaniu pomocy specjalistów	Procent
Umiejętności radzenia sobie z trudnymi sytuacjami	48,3
Wzrost poczucia własnej wartości	37,9
Wzrost poczucia bezpieczeństwa	34,5
Poprawa samopoczucia, odzyskania/wzrost chęci do życia, radości z życia	31,0
Wiara w możliwość rozwiązania problemów	31,0
Zwiększenie stopnia samodzielności	20,7
Brak potrzeby dalszego szukania pomocy	17,2
Umiejętność przeciwstawienia się przemocy, obrony przed agresją, przeciwstawienia się sprawcy	13,8
Uświadomienie sobie problemu, umiejętności rozpoznawania przemocy	13,8
Zwiększenie umiejętności decydowania o sobie	6,9
Umiejętność ułożenia sobie życia na nowo, odcięcia się od osoby stosującej przemoc	6,9

*Procent nie sumuje się do 100, ponieważ badani mogli udzielić więcej niż 1 odpowiedzi.
Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Potrzeby rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi

Rodziny przeżywające problemy opiekuńczo-wychowawcze częściej otrzymują pomoc (80%) niż – ich zdaniem – jej potrzebują (70%)[9]. Inne są też źródła pomocy otrzymywanej i pożądanej. Rodziny otrzymują pomoc zwłaszcza od MOPR i krewnych, rzadziej ze szkoły lub innych instytucji. Natomiast chcieliby korzystać przede wszystkim z pomocy szkoły (pedagoga/psychologa), własnej rodziny, ewentualnie z poradni psychologiczno-pedagogicznej i organizacji pozarządowych.

Tabela 46. Źródła pomocy zakresie opieki nad dzieckiem/dziećmi otrzymywanej i pożądanej

Źródła pomocy	Otrzymywana	Pożądana	Brak danych
Od własnej rodziny	65,0	20,0	15,0
Od sąsiadów	10,0	10,0	80,0
Z MOPR (wsparcie asystenta rodziny/pracownika socjalnego)	85,0	10,0	5,0
Z sądu (np. kurator sądowy)	20,0	5,0	75,0
Ze szkoły/przedszkola dziecka/dzieci psycholog, pedagog)	40,0	25,0	35,0
Z poradni psychologiczno-pedagogicznej	20,0	15,0	65,0
Od organizacji pozarządowych	20,0	15,0	65,0

[9] Dane wykorzystane w podrozdziale pochodzą z badania rodzin objętych pomocą MOPR w Białymstoku ze względu na trudności opiekuńczo-wychowawcze – badania własne, Białystok 2018.

Rodziny chciałyby przede wszystkim otrzymywać pomoc rzeczową, natomiast rzadziej pomoc psychologiczną i prawną.

Tabela 47. Formy pomocy zakresie opieki nad dzieckiem/dziećmi otrzymywanej i pożądanej

Formy pomocy	Otrzymywana	Pożądana	Brak danych
Moja rodzina nie potrzebuje pomocy	5,0	5,0	90,0
Pomoc psychologiczna	25,0	15,0	60,0
Poradnictwo pedagogiczne, wychowawcze	40,0	0,0	60,0
Wsparcie asystenta rodziny	95,0	0,0	5,0
Pomoc finansowa	60,0	5,0	35,0
Pomoc rzeczowa (np. wyposażenie dziecka/rodziny)	15,0	40,0	45,0
Poradnictwo prawne	35,0	15,0	50,0

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Większość (66,7%) ocenia, że pomoc niefinansowa (poradnictwo, pomoc usługowa) jest dla rodziny wystarczająca. Pomoc oceniana jest jako dostępna – trudności z dostępem dotyczyły jedynie pomocy usługowej i grup wsparcia. Na ogół jest też trafna – dostosowana do potrzeb osób, które z nich korzystały. Jednak zdecydowanie najwyżej pod tym względem oceniano pomoc rzeczową i warsztaty pedagogiczne, które zarazem uznawane są za potrzebne.

Tabela 48.Dostępność, dostosowanie do potrzeb i oczekiwanie pomocy niefinansowej dla rodziny

Formy pomocy dla rodziny	Dostępność (tylko „tak")	Trafność (średnia)	Potrzeba (średnia)
Poradnictwo pedagogiczne, wychowawcze	70,0	4,77	4,81
Warsztaty pedagogiczne (nauka pracy z dzieckiem/dziećmi)	65,0	5,20	4,82
Poradnictwo medyczne	60,0	4,82	4,75
Pomoc psychologiczna	70,0	4,08	5,0
Grupa wsparcia – organizacja rodzin zastępczych	30,0	4,17	3,93
Pomoc rzeczowa (np. wyposażenie dziecka/rodziny)	85,0	5,73	4,94
Pomoc usługowa (np. pomoc wolontariuszy w opiece nad dzieckiem)	50,0	4,22	5,06
Poradnictwo prawne	50,0	5,08	4,44
Kursy przygotowujące do wejścia/powrót na rynek pracy	100,0	5,47	3,87
Bieżąca informacja (np. o zmianach rozwiązań prawnych, środowisku rodzin zastępczych, itp.)	65,0	-	-

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Pomoc dla dzieci jest w ocenie badanych mniej dostępna, umiarkowanie trafna i słabo dostosowana do potrzeb.

Tabela 49.Dostępność, dostosowanie do potrzeb i oczekiwanie pomocy niefinansowej dla dziecka

Formy pomocy dla dziecka	Dostępność (tylko „tak")	Trafność (średnia)	Potrzeba (średnia)
Diagnostyka potrzeb rozwojowych dziecka	40,0	4,83	4,24
Praca z pedagogiem	55,0	5,0	4,29
Zajęcia terapeutyczne	45,0	3,83	4,06
Pomoc psychologiczna	60,0	4,22	3,95
Inna	45,0	4,75	-

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Rodziny, których dzieci zostały przekazane w pieczę zastępczą oceniały, że kluczowe dla nich byłoby zwiększenie dostępu do pomocy specjalistów (psychologa, prawnika, pedagoga, terapeuty), a także wsparcie skierowane do wszystkich domowników (dotyczy rodziny naturalnej). Rzadziej wskazywano potrzebę systematycznej i planowanej pracy dotyczącej rozpoznania problemów rodziny oraz próby ich rozwiązania, a także przygotowanie rodziny do codziennego funkcjonowania (mimo, że wcześniej potrzeba pomocy ze strony asystenta rodziny nie była tak akcentowana).

Tabela 50. Działania, które mogą zwiększyć szanse na powrót dzieci do rodziny naturalnej

Niezbędne działania	Procent (n=5)
Zwiększyć dostęp rodziny naturalnej do pomocy specjalistów: psychologa, prawnika, pedagoga, terapeuty	80,0
Wprowadzić pomoc wszystkim członkom rodziny naturalnej dzieci (w zależności od potrzeb)	60,0
Poświęcać więcej czasu na rozpoznanie problemów rodziny naturalnej i ustalenie planu pomocy	40,0
Organizować kursy dla rodziny dotyczące codziennego funkcjonowania (gospodarowanie budżetem, wypełnianie funkcji opiekuńczo-wychowawczych, opieka nad domem itp.)	40,0
Zwiększyć pomoc finansową rodzinie naturalnej	20,0
Zwiększyć pomoc usługową rodzinie naturalnej (np. pomoc w codziennych obowiązkach)	20,0
Prowadzić konsultacje wychowawcze dla rodziców naturalnych	20,0
Zwiększyć częstotliwość kontaktów asystentów rodziny/pracowników socjalnych z rodziną naturalną	20,0

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Podsumowanie

Analiza problemów wybranych grup rodzin, a także opinii mieszkańców i przedstawicieli instytucji oraz organizacji, wskazuje na to, że problemy zdiagnozowane na etapie tworzenia Strategii są aktualne. Mimo zachodzących zmian, zwłaszcza zmniejszenia liczby rodzin korzystających ze wsparcia MOPR, zmniejszania liczby dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej (liczba rodzin zastępczych w 2019 roku wynosiła 199 - GUS), pozytywnych zmian instytucjonalnych (stała lub zwiększająca się liczba kadr, ich lepsze przygotowanie, wprowadzanie rozwiązań innowacyjnych – pedagogika podwórkowa), problemy społeczne dotyczące rodziny to nadal istotny priorytet działań.

Jednocześnie należy zwrócić uwagę, że zmienia się charakter problemów społecznych rodzin – zmienia się udział rodzin korzystających stale z pomocy MOPR w ogóle rodzin w trudnej sytuacji. Zjawisko to, zwłaszcza przy uwzględnieniu faktu, że problemy występują z różnym natężeniem w różnych częściach miasta, może być sygnałem, że dochodzi do tworzenia się społeczności kultury biedy.

Analizy dotyczące sytuacji wybranych typów rodzin wskazują na to, że oferowana pomoc i sposoby rozwiązania doświadczanych przez rodzinę problemów są na ogół skuteczne – chociaż wymagają kompleksowego podejścia. Odnieśmy się do przywoływanych danych z badania rodzin:

- w przypadku rodzin ubogich, w których źródłem trudności jest długotrwałe bezrobocie i brak zarobkowych źródeł dochodu charakterystyczne jest, że badani są mało aktywni w poszukiwaniu pracy oraz podejmowaniu wysiłku, który istotnie zbliżyłby je do rozwiązania doświadczanego problemu:
  - poszukiwania pracy są na ogół mało intensywne (często sprowadzają się do przeglądania ogłoszeń);
  - wyobrażenia o przyszłej pracy nierzadko są oderwane od białostockich realiów;
  - jednocześnie jednak istnieją faktyczne, systemowe bariery:
    - brak infrastruktury społecznej: miejsc w żłobkach oraz opieki dla osób zależnych (np. starszych lub chorych);
    - niski poziom wynagrodzeń;
    - nieuczciwość pracodawców.
  - osoby te nie chcą podnosić swoich kwalifikacji, mają trudność we włączeniu się w życie społeczne ze względu na długi czas doświadczania marginalizacji – wymagają kompleksowych działań aktywizacyjnych (te zresztą w mieście mają miejsce, nie są jednak monitorowane);

- rodziny, w których występuje przemoc:
  - to także rodziny, które wymagają kompleksowej pomocy:
    - opieki instytucjonalnej w sytuacji kryzysu (ta jest zapewniana przez OIK);
    - wsparcia psychologicznego dla całej rodziny;
    - wsparcia procesu leczenia alkoholizmu;
    - skutecznych narzędzi resocjalizacji osób stosujących przemoc.
  - skuteczne są działania informacyjno-edukacyjne oraz bezpośrednie wsparcie MOPR – rodziny deklarują gotowość podjęcia działania;
  - skuteczne są też w tym zakresie działania policji (ale nie rozwiązują one trwale problemu przemocy w rodzinie);
- rodziny z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi objęte są pomocą asystentów rodziny, wsparciem terapeutycznym i psychologiczno-pedagogicznym, głównie ze strony MOPR, co oznacza, że być może w niewystarczająco dużym stopniu wykorzystany jest potencjał innych instytucji wspierających MOPR w tych działaniach.

3.3.4. Bezpieczeństwo publiczne

Białystok w 2016 roku znalazł się na drugim miejscu w Polsce pod względem bezpieczeństwa. W 2016 roku na 1000 mieszkańców przypadało 17 przestępstw, co stanowi spadek o 25% w porównaniu do 2014 roku. W kolejnych latach trend się niekorzystnie zmienił – w 2019 roku ilość przestępstw na 1000 mieszkańców wzrosła do 20. Jednocześnie wzrosła wykrywalność – w roku 2011 wynosiła 61,4%, a w 2019 już 69,4%. Największa jest wykrywalność przestępstw drogowych (w 2019 roku – 96,9%), a najniższa – przestępstw przeciwko mieniu (59,6) i przestępstw o charakterze kryminalnym (59,3%). W obu tych przypadkach wykrywalność przestępstw w ostatnich 3 latach znacząco wzrosła.

Tabela 51. Bezpieczeństwo publiczne w Białymstoku

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję	61,1	60,7	56,3	59,4	62,3	63,4	72,0	69,4
Przestępstwa stwierdzone przez Policję ogółem na 1000 mieszkańców	25,1	23,3	18,1	17,3	16,7	15,5	20,7	20,0

Źródło: GUS, Wskaźniki zrównoważonego rozwoju, Warszawa 2020.

W ogólnej liczbie przestępstw dominowały wykroczenia przeciwko mieniu, przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu, bezpieczeństwu w komunikacji, przeciwko wolności, przeciwko wolności sumienia i wyznania oraz przeciwko życiu i zdrowiu. Bazujemy przy tym na danych dla całego województwa (Rocznik statystyczny województw, s. 220-221).

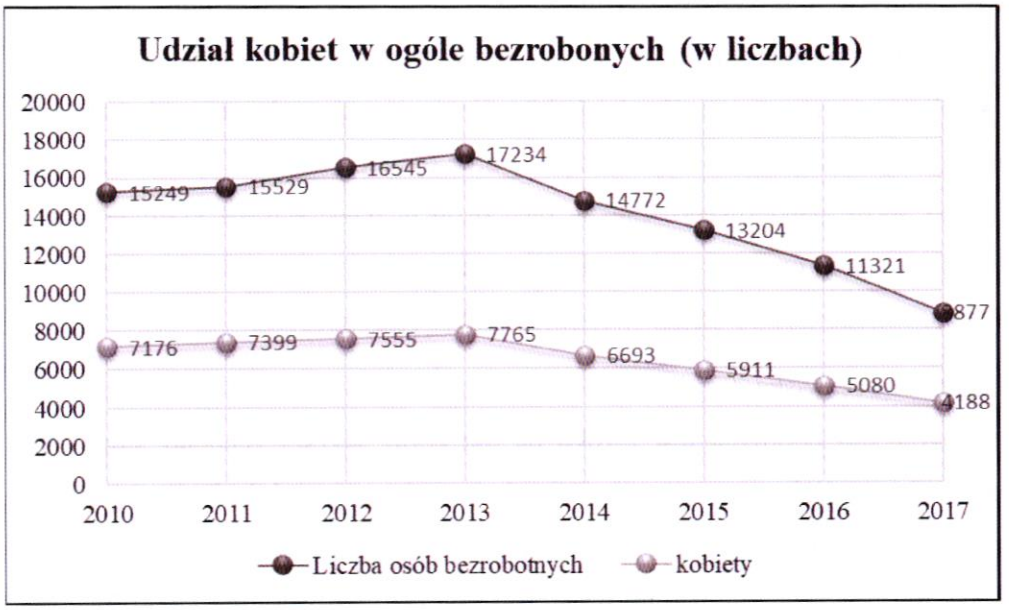
Na podstawie wskaźników pochodzących z monitoringu można wnioskować, że w ostatnich 10 latach wzrosła skala monitoringu zagrożeń oraz zaangażowania różnych podmiotów dbających o bezpieczeństwo mieszkańców. Coraz więcej sytuacji możliwych jest do przewidzenia i jednocześnie wypracowano kolejne procedury pozwalające reagować w tych nowych sytuacjach.

3.3.5. Lokalny rynek pracy

Problem bezrobocia w Białymstoku

Od roku 2013, podobnie jak w całym kraju malała zarówno liczba osób bezrobotnych, jak i stopa bezrobocia (udział osób bezrobotnych do osób czynnych zawodowo). Stopa bezrobocia na koniec 2017 roku wynosiła 7% (dla porównania w 2016 r – 9%, a w 2015% – 10,7%). Trend utrzymywał się do końca 2019 roku – spadała zarówno liczba osób bezrobotnych, jak i stopa bezrobocia. Jednocześnie malał dystans między poziomem bezrobocia w mieście i w kraju mierzony stopą bezrobocia – w 2018 roku stopa bezrobocia była wyższa niż w kraju o 0,4 punktu, a w 2019 roku o 0,2 punktu. Te zjawiska należy uznać za korzystne zmiany na białostockim rynku pracy. Jednak w 2020 roku nastąpiło zahamowanie i odwrócenie korzystnego trendu, tzn. na koniec I kwartału 2020 roku było o niemal 6 tys. osób bezrobotnych więcej niż na koniec 2019 roku, a stopa bezrobocia wzrosła z 5,4 do 6,4 (dla kraju wzrost był podobny z 5,2 do 6,1).

Wykres 3. Udział kobiet w ogóle bezrobotnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Informacja o lokalnym rynku pracy w Powiatowym Urzędzie Pracy w Białymstoku

Jako korzystne we wcześniejszych latach należy odnotować jeszcze dwie statystyki oddające zmiany na lokalnym rynku pracy to jest ilość ofert pracy i miejsc aktywizacji zawodowej, a także bilans zmian w rejestrze dla osób bezrobotnych. W pierwszym przypadku należy zwrócić uwagę na systematyczne zwiększanie się liczby ofert, ale także fakt, że coraz liczniejsze są oferty zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej. Z drugiej strony, bilans nowych rejestracji i odpływu z rejestru jest korzystny, to znaczy coraz większa jest przewaga osób wypadających z rejestru w porównaniu z nowymi rejestracjami. Ten trend zaczął zmieniać się w 2018 roku, natomiast w 2020 roku (dane na koniec I półrocza) był niekorzystny – bilans wyniósł +2030 osób – oznacza to, że więcej osób przybyło do rejestru (7272), niż zniknęło z rejestru (5242, w tym 3151 znalazło pracę).

Tabela 52.Wybrane (korzystne) zmiany na rynku pracy (dane na koniec grudnia danego roku)

Wybrane zmiany na rynku pracy	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba ofert pracy i miejsc aktywizacji zawodowej	8380	9412	10741	9994	9760
W tym oferty pracy na otwartym rynku (w %)	83,9%	87,9%	91,8%	95,7%	95,0%
Bilans nowych rejestracji i odpływu z rejestru dla osób bezrobotnych	-2362	-2779	-3383	-1467	-1387

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Informacja o lokalnym rynku pracy w Powiatowym Urzędzie Pracy w Białymstoku

Osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy

Mimo tych ogólnych pozytywnych zmian na rynku pracy utrzymuje się kilka negatywnych trendów: wysoki udział w ogóle osób bezrobotnych osób długotrwale bezrobotnych; kobiet, w tym w szczególności kobiet nie powracających na rynek pracy po urodzeniu dziecka; osób młodych (do 30 roku życia) oraz osób po 50 roku życia i osób bez kwalifikacji lub bez stażu zawodowego. Liczba tych osób w rejestrach też systematycznie spada, ale jest to spadek nieproporcjonalnie wolniejszy niż w przypadku ogółu bezrobotnych, a dodatkowo mają one niekorzystny udział w ogólnej liczbie bezrobotnych.

Wyraźnie negatywne zjawiska dotyczą kobiet oraz osób bez doświadczenia zawodowego. Udział kobiet w ogóle bezrobotnych jest z roku na rok coraz wyższy (chociaż stopniowo maleje ich liczba). Szczególnie negatywny trend odnotowujemy w odniesieniu do kobiet, które urodziły dziecko – od 2015 roku (prawdopodobnie pod wpływem wprowadzenia programu Rodzina 500+, średniego poziomu wynagrodzeń oraz nierównomiernej dostępności miejsc opieki nad małymi dziećmi w żłobkach przedszkolach) systematycznie rośnie ich udział w ogóle bezrobotnych.

Udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej strukturze jest w zasadzie niezmienny (nieznacznie spadł w 2017 roku) należy jednak wziąć pod uwagę zmiany w bieżącym roku, żeby móc ocenić czy jest to spadek stały. Podobna obserwacja dotyczy także osób w wieku 50+ oraz osób bez doświadczenia zawodowego.

Obserwujemy niewielki, ale systematyczny spadek udziału osób młodych oraz osób bez kwalifikacji. To pośrednio wskaźnik tego, co dzieje się w obszarze zatrudnienia w Białymstoku. Zauważmy, że do niedawna w grupie bezrobotnych najliczniejsze były dwie kategorie ze względu na wykształcenie – jeszcze w latach 2015 – 2016 w rejestrach dominowały osoby o najniższym wykształceniu, ale kolejną liczną grupą były osoby z wykształceniem wyższym i policealnym lub średnim zawodowym. W 2017 roku z rejestrów odpłynęło bardzo wiele osób z tej pierwszej grupy, a udział osób bezrobotnych z wyższym wykształceniem relatywnie wzrósł. Oznacza to, że rynek pracy jest chłonny, ale przede wszystkim dla pracowników prac prostych.

Tabela 53. Sytuacja wybranych grup osób bezrobotnych na białostockim rynku pracy (dane na koniec grudnia danego roku)

Grupa osób bezrobotnych	2015	2016	2017	2018	2019
Kobiety	44,8%	44,9%	47,2%	47,6%	47,7%
Kobiety, które nie powróciły na rynek pracy po urodzeniu dziecka	10,9%	12,9%	15,0%	16,1%	16,1%
Osoby długotrwale bezrobotne	62,3%	62,3%	59,1%	56,3%	54,1%
Osoby bez kwalifikacji zawodowych	31,9%	33,1%	26,2%	28,3%	28,9%
Osoby bez doświadczenia zawodowego	33,3%	32,6%	35,0%	20,7%	20,4%
Osoby do 30 roku życia	27,0%	25,0%	24,0%	22,2%	22,0%
Osoby powyżej 50 roku życia	29,5%	30,7%	29,5%	29,4%	28,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Informacja o lokalnym rynku pracy w Powiatowym Urzędzie Pracy w Białymstoku

3.3.6. Ochrona zdrowia

Postawy prozdrowotne i styl życia mieszkańców

Stan zdrowia mieszkańców

W 2015 roku przeprowadzono diagnozę stanu zdrowia mieszkańców na podstawie wywiadów z 1037 białostoczanami. Wyniki badania wskazują na to, że „największe zagrożenie zdrowotne wynika ze znacznego rozpowszechnienia nadwagi i otyłości" (Stan zdrowia..., s. 40), które prowadzą do nadciśnienia, miażdżycy, choroby wieńcowej, powikłań chorób układu sercowo-naczyniowego, zaburzeń tolerancji glukozy i w konsekwencji cukrzycy, której coraz częściej towarzyszą zaburzenia lękowe i depresje.

Na podobne problemy wskazują pierwsze wyniki z badania Białystok Plus (badanie prowadzone przez specjalistów z Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku, przy wsparciu finansowym miasta Białystok, docelowo na próbie 10 tys. osób).

Autorzy obu raportów wskazują, że najważniejszymi czynnikami ryzyka są: nieprawidłowa dieta, niewłaściwy styl życia i niewystarczająca aktywność fizyczna w czasie wolnym.

W świetle wyników tych badań można zakreślić następujące problemy:

- mieszkańcy mają złe nawyki żywieniowe – jedzą za mało warzyw, spożywają za dużo soli;
- białostoczanie wykazują złe zachowania zdrowotne związane z paleniem papierosów (13,9% mieszkańców regularnie pali papierosy) i konsumpcją alkoholu (często, tzn. co najmniej kilka razy w miesiącu alkohol pije 33,5%, w tym bardzo często, raz lub kilka razy w tygodniu – 14%) (Stan zdrowia..., s. 10):
  - bardziej korzystne są pod tym względem zachowania kobiet;
  - regularne palenie rośnie z wiekiem;

  - z wiekiem maleje konsumpcja alkoholu.
- niski poziom aktywności fizycznej:
  - 16,9% mieszkańców deklaruje, że w ogóle nie podejmuje aktywności fizycznej, a 41,6% ogranicza aktywność fizyczną do lekkiej aktywności (np. wykonywanych okazjonalnie prac w ogrodzie);
  - mieszkańcy aktywni są do 39 roku życia, w kolejnych latach wybierają mniej wysiłkowe formy ruchu, po 60 roku życia aktywność ta jest coraz niższa (Stan zdrowia..., s. 11).
- niski poziom aktywności fizycznej i złe nawyki żywieniowe skutkują nadwagą i otyłością - 50,8% badanych oceniało masę ciała jako za wysoką (Stan zdrowia..., s. 11), a 61,2% badanych faktycznie ma nadmierną masą ciała (Stan zdrowia..., s. 35);
- czynnikami warunkującymi taki stan zdrowia miałyby być przede wszystkim odżywianie i nawyki żywieniowe, obciążenie genetyczne, warunki pracy, problemy rodzinne, finansowe i z dostępem do opieki zdrowotnej:
  - płeć wpływa na wagę przyznawaną tym czynnikom.
- mieszkańcy mają złe nawyki związane z regularną diagnostyką chorób – za rzadko prowadzone są badania profilaktyczne, dopiero w zaawansowanym wieku zaczynają częściej korzystać z porad lekarskich (leczą, a nie zapobiegają);
- efekt terapeutyczny leczenia jest niewystarczający, co tłumaczyć można nieprzestrzeganiem zaleceń lekarskich.

Pewnym uzupełnieniem tego obrazu są informacje o tym, jak wielu mieszkańców zmuszonych jest do korzystania ze wsparcia MOPR ze względu na chorobę lub niepełnosprawność oraz skala korzystania z gminnego programu osłonowego, który oferuje wsparcie finansowe przeznaczone na zakup leków (patrz rozdz. 4.7).

Efektywne rozwiązywanie problemów społecznych i rodzinnych związanych z uzależnieniami

W analizie SWOT przeprowadzonej w ramach przygotowania Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2030 zauważono jako słabość: „brak zaktualizowanej diagnozy w zakresie występowania problemów uzależnień". Tę słabość **częściowo wyeliminowano** dzięki przeprowadzeniu dwóch badań diagnozujących problemy uzależnień: przywoływane wyżej badania stanu zdrowia mieszkańców obejmowały m.in. pytania o częstość picia alkoholu oraz palenia papierosów, natomiast powtarzane badania

„Stylu życia młodzieży Białegostoku" (prowadzono je w latach: 2005, 2011, 2015, 2019) obejmują elementy diagnostyczne (badanie oparte jest w dużej mierze na metodologii ESPAD – Europejski Program Badań Ankietowych w Szkołach. Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną).

Wyniki tych badań przywoływane są zarówno w rocznych Miejskich Programach Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz w Gminnym Programie Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2017-2020. W pierwszym z tych dokumentów dodatkowo zawarte są statystyki dotyczące liczby porad, konsultacji udzielanych w poszczególnych ośrodkach terapeutycznych, liczby zatrzymań w Izbie Wytrzeźwień oraz liczby skierowań na przymusowe leczenie odwykowe. Natomiast program przeciwdziałania narkomanii uwzględnia przede wszystkim statystyki pochodzące od ośrodków terapeutycznych oraz dane z Komendy Miejskiej Policji dotyczące przede wszystkim rynku narkotykowego. Na bazie tych informacji (z których część jest powielana w kolejnych latach – tak dzieje się w przypadku programu dotyczącego problemów alkoholowych) formułowane są kierunki pożądanych działań. Nie są przy tym w żadnym stopniu oceniane efekty działań podejmowanych w poprzednich latach (coroczne sprawozdania z realizacji Programu nie są publikowane, trudno zatem ocenić, czy w ogóle dokonuje się oceny skuteczności, jednak zawartość kolejnych programów i brak podobnych odniesień wskazuje na to, że takie oceny nie są prowadzone). Brakuje zaktualizowanej (i kompletnej) diagnozy w zakresie występowania problemów alkoholowych.

Z przeprowadzonych dotąd badań wynika:

- w odniesieniu do młodzieży: (Style życia..., s. 107-147):
  - spada liczba młodych osób palących regularnie papierosy, ale są one zastępowane e papierosami;
  - wprawdzie spada liczba młodzieży, która pije alkohol regularnie, zmniejszyła się również znacząco liczba tych, którzy upijają się w sposób problemowy (tzn. do utraty kontroli nad swoim zachowaniem); niemniej 31,3% młodzieży miało za sobą doświadczenie upicia się alkoholem, w tym 9,7% upijało się wiele razy;
  - alkohol (zwłaszcza piwo) i papierosy są dość łatwo dostępne – co piąty uczeń kupił któryś z tych produktów (chociaż część uczniów napotkała trudności);
  - młodzież rzadko ma okazję spróbowania narkotyków – 71,1% nie miała nigdy takiej propozycji (to znacznie więcej niż w poprzednich latach), ale pozostali otrzymywali

takie propozycje i zarazem wiedzą lub mogliby łatwo ustalić, gdzie i od kogo można kupić narkotyk;

- jeśli młodzież sięga po narkotyki to najczęściej jest to marihuana, rzadziej inne narkotyki, dopalacze lub inne substancje psychoaktywne, w tym leki uspokajające lub pobudzające.

- w odniesieniu do dorosłych mieszkańców:
  - 13,9% mieszkańców regularnie pali papierosy;
  - 33,5% pije alkohol często (w tym bardzo często - raz lub kilka razy w tygodniu – 14%) (Stan zdrowia..., s. 10).
- tak jak zaznaczono o skali problemów można dowiedzieć się z wdrożonych programów rozwiązywania problemów uzależnień oraz sprawozdań MOPR;
- w przypadku problemów związanych z alkoholem:
  - liczba osób kierowanych przez MOPR na terapię:
    - jest względnie stała (z odchyleniami na niekorzyść w 2015 r.) – zatem problem nie narasta;
    - od 2015 do 2018 roku rosła skuteczność skierowań na terapię, tzn. coraz więcej osób skierowanych na nią, faktycznie podejmuje terapię (w 2018 – było to 61,2%, dla porównania w 2011 wynosiła ona 44,4%), ale w 2019 skuteczność ta spadła (bez dalszych obserwacji nie można ustalić czy to spadek trwały);
    - coraz częściej wykorzystywany jest też środek w postaci wniosku o przymusowe leczenie.

Tabela 54. Praca socjalna z osobami uzależnionymi od alkoholu, narkotyków lub innych środków

Praca socjalna	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Skierowanie na terapię	473	502	404	489	681	455	455	325	466
Podjęcie terapii	210	233	233	261	351	249	267	199	213
Podjęcie terapii przez rodzinę	36	28	37	59	137	66	83	48	65
Wniosek do KRPA o przymusowe leczenie	27	125	72	129	106	136	96	90	95

Źródło: Sprawozdania z działalności MOPR za lata 2011-2019.

- liczba osób kierowanych na przymusowe leczenie uzależnień:
  - rośnie trafność rozpoznania MOPR dotycząca konieczności włączenia przymusowego leczenia – to znaczy coraz więcej wniosków kierowanych

w tej sprawie do komisji rozwiązywania problemów alkoholowych skutkuje wyrokiem kierującym na leczenie lub leczeniem w placówce zamkniętej.

Tabela 55. Skuteczność wniosków o przymusowe leczenie osoby uzależnionej

Efekty	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Wyrok kierujący na leczenie przymusowe	14	105	46	42	33	50	39	38	28
Leczenie w placówce zamkniętej	7	21	2	10	14	24	19	9	10
Zakończenie leczenia	26	25	7	11	16	17	29	10	10
Uczęszczanie do AA	50	13	38	52	27	55	71	35	27

Źródło: Sprawozdania z działalności MOPR za lata 2011-2019.

- liczba osób zatrzymanych w Izbie Wytrzeźwień:
  - brak jest pełnych danych dotyczących liczby osób zatrzymanych w Izbie Wytrzeźwień,
  - dostępne dane wskazują, że liczba osób, które trafiają do Izby Wytrzeźwień maleje, szczególnie duży spadek dotyczy osób poniżej 18 roku życia.

Tabela 56. Liczba osób w Izbie Wytrzeźwień

Liczba osób w Izbie Wytrzeźwień	2014	2015	2016	2017
Liczba zatrzymanych osób	10153	9953	bd	4330
w tym nieletnich	73	61	-	7

Źródło: Miejski Program…. za lata 2015, 2016, 2017.

Z kolei z gminnego programu dotyczącego problemów narkomanii wynika, że:

- prowadzone są działania profilaktyczne:
  - profilaktyką uniwersalną w 2017 roku objęto:
    - 2077 osób (Poradnia Profilaktyczno-Konsultacyjna Monar);
    - 9624 osoby (Stowarzyszenie Pomocy Rodzinie Droga).
  - profilaktyką selektywną i wskazującą:
    - 531 osób (Monar).
- działaniami terapeutycznymi objęto:
  - 2383 osoby (Stowarzyszenie Pomocy Rodzinie Droga).

Podsumowując, dostępne dane pozwalają wnioskować, że problem uzależnień wśród osób dorosłych utrzymuje się na podobnym poziomie, chociaż rzadsze są sytuacje upijania się w sposób zagrażający zdrowiu (jeśli uznać, że wystarczającym wskaźnikiem tego zjawiska

jest liczba zatrzymań w Izbie Wytrzeźwień). W przypadku młodzieży – skala problemu zmniejsza się. Jednak ze względu na dwa zjawiska: wysoką korelację między spożywaniem alkoholu, paleniem papierosów a ogólnym stanem zdrowia oraz złą kondycją psychiczną młodzieży (patrz rozdz. 4.5.), należy przyjąć, że niezbędna jest dalsza realizacja działań profilaktycznych. Należy wprowadzić mechanizmy oceny skuteczności prowadzonych działań – albo w postaci oceny subiektywnej osób, które są odbiorcami komunikatów albo przez poszukiwanie wskaźników obiektywnych, uzyskiwanych np. przez regularne pomiary (nawet coroczne) wykonywane w szkołach, w których prowadzone są akcje i stałe działania profilaktyczne.

3.3.7. Przyjazna polityka mieszkaniowa i przeciwdziałanie bezdomności

Powiększenie gminnego zasobu mieszkaniowego i poprawa racjonalności jego wykorzystania

Bardzo niewielka jest skala budowy lokali mieszkaniowych. Na zawarcie umowy najmu lokalu socjalnego w 2018 roku oczekiwało 501 rodzin, co może oznaczać deficyt tego rodzaju mieszkań (Zarząd Mienia Komunalnego w Białymstoku). Tym ważniejsze jest racjonalne gospodarowanie zasobami oraz pozyskiwanie lokali socjalnych.

Diagnoza zawarta w „Programie rewitalizacji miasta Białegostoku na lata 2017-2023" wskazują nie tyle na braki mieszkań komunalnych, ale dodatkowo na ich zły stan techniczny – zwłaszcza w przypadku budynków zbudowanych przed 1970 rokiem.

Nie istnieją aktualne badania pozwalające na uzyskanie pełnego obrazu mieszkalnictwa (w tym dostępności mieszkań, dostępności ze względu na średnie wynagrodzenie i średnią cenę metra kwadratowego).

Osłony socjalne dla najuboższych mieszkańców Miasta

Osłony socjalnej związanej z utrzymaniem mieszkania wymaga co roku od 6 do 9 tysięcy rodzin.

Tabela 57. Liczba decyzji pozytywnych o przyznaniu dodatku mieszkaniowego

Dodatki mieszkaniowe	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba decyzji (liczba osób)	12440	12069	11905	11123	9083	9128	10065	10082	7855
Liczba rodzin objętych wsparciem	9111	9052	9360	7772	6989	6313	5862	5305	4691

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej Miasta Białystok za lata 2011-2019, MOPR Białystok.

Pomoc miasta w spłacie zadłużenia

Zarząd Mienia Komunalnego realizuje od maja 2014 roku program spłaty długów mieszkaniowych wobec miasta. Według informacji na oficjalnym portalu miasta – zawarto dotąd 1358 umów z dłużnikami. Prace obejmują m.in. sprzątanie terenu wokół budynków i lokali mieszkalnych przeznaczonych do dalszego wynajmu, malowanie urządzeń i małej architektury na placach zabaw, pomoc kuchenną w przedszkolach. Dotąd swój dług całkowicie odpracowały 42 osoby (spłacając niemal milion złotych zadłużenia).
Dane pochodzące z monitoringu wskazują na to, że coraz więcej jest wierzytelności objętych tą formą lub innymi działaniami ułatwiającymi spłatę zadłużenia. Oznacza to, że jest to rozwiązanie niezbędne.

Podsumowując, ze względu na brak dostępnych danych, nie można w pełni ocenić potrzeb mieszkańców w zakresie dostępu do mieszkań. Należy jednak przyjąć, że rosnąca liczba osób, które co roku starają się o uzyskanie dodatku mieszkaniowego, liczba osób ubogich oraz osób niezdolnych do spłaty zadłużenia inaczej niż przez odpracowanie jest sygnałem, że problem może narastać i należy nadal realizować przyjęte założenia.

3.3.8. Świadomość i aktywność społeczna

Edukacja społeczna i tożsamość lokalna

Aktywność i współpraca organizacji pozarządowych

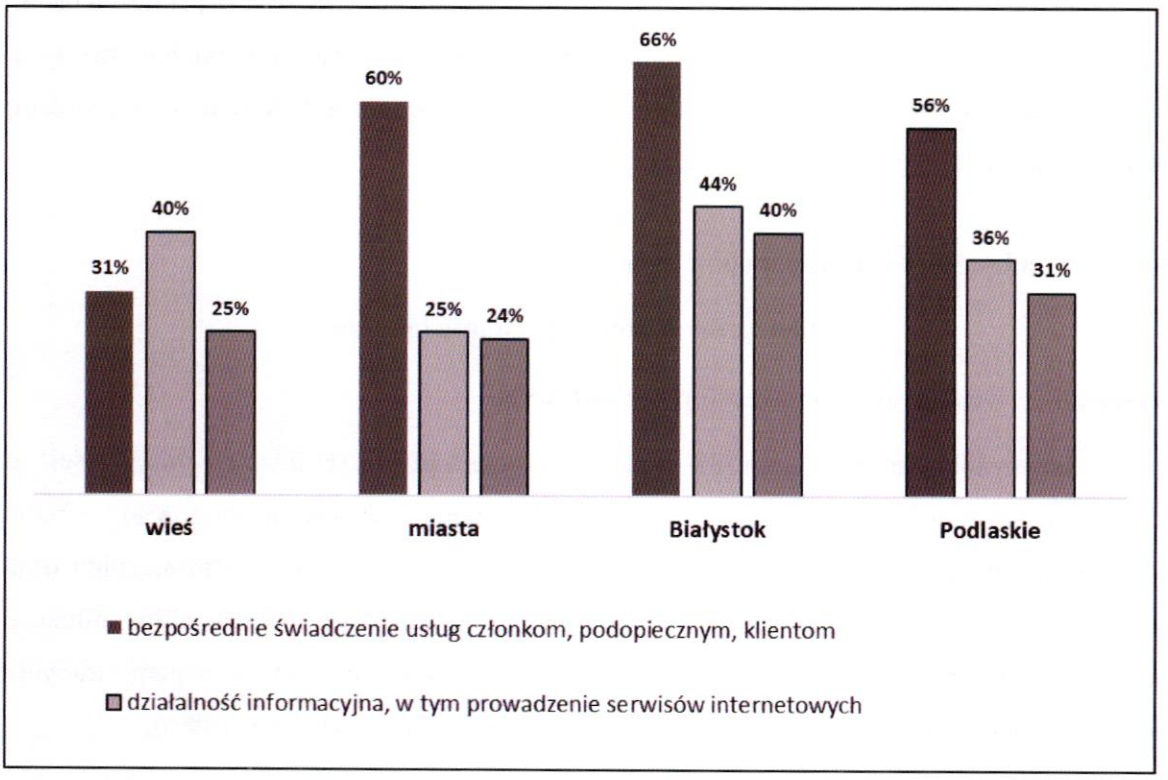
W Białymstoku funkcjonują 1328 organizacje pozarządowe (Potrzeby i możliwości..., s. 6), przy czym najwięcej z nich zajmuje się działaniami edukacyjnymi (68%) – m.in. edukacją pozalekcyjną, edukacją dorosłych, działalnością wychowawczą i formacyjną (np. harcerstwo), a nieco rzadziej organizacją przedsięwzięć kulturalnych (51%) – m.in. animacją i edukacją kulturalną, organizacją wydarzeń kulturalnych, podtrzymywaniem tradycji lokalnych i narodowych. W strukturze organizacji dominują stowarzyszenia (68%).

Z perspektywy celów postawionych w Strategii istotny jest nie tylko obszar tematyczny, ale także formy działań organizacji. Z badania Stowarzyszenia Klon/Jawor wynika, że w Białymstoku ważnym elementem działalności organizacji pozarządowych jest działalność informacyjna oraz mobilizowanie i edukowanie opinii publicznej, prowadzenie kampanii społecznych, itp.

Jak wynika z przywoływanego raportu nieco ponad połowa (45%) organizacji z Białegostoku jest w stabilnej sytuacji finansowej, to znaczy są finansowane co roku z podobnych źródeł (Potrzeby i możliwości, s. 100). Wpływa to na tryb funkcjonowania tych stowarzyszeń – mogą działań regularnie i intensywnie.

Część organizacji współpracuje ze sobą, między innymi w ramach Federacji Organizacji Pozarządowych Miasta Białystok, która powstała także po to, aby „kształtować świadomość oraz rzecznictwo dobra wspólnego w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w szczególności: wzmacniać potencjał organizacji pozarządowych, zwiększać udział organizacji pozarządowych w kształtowaniu i realizacji polityk publicznych, zyskać reprezentację dla sektora, integrować środowisko i konsolidować wokół problemów ważnych społecznie; animować i rozwijać aktywność obywatelską" (https://federacja.bialystok.pl).

Wykres 4. Formy (praktyki) działania organizacji – Białystok w porównaniu z innymi typami miejscowości w województwie

Źródło: Potrzeby i możliwości..., s. 28.

Podsumowując, Białystok jest miastem aktywnym, nasyconym różniącymi się zakresem formami działań organizacjami pozarządowymi. Celem Strategii nie musi być zatem wsparcie dla inicjowania tego typu przedsięwzięć, ale włączenie tych organizacji do przedsięwzięć

wspólnych, to znaczy do współpracy i ukierunkowywaniu działań tak, żeby organizacje i instytucje dopełniały się w swoich działaniach.

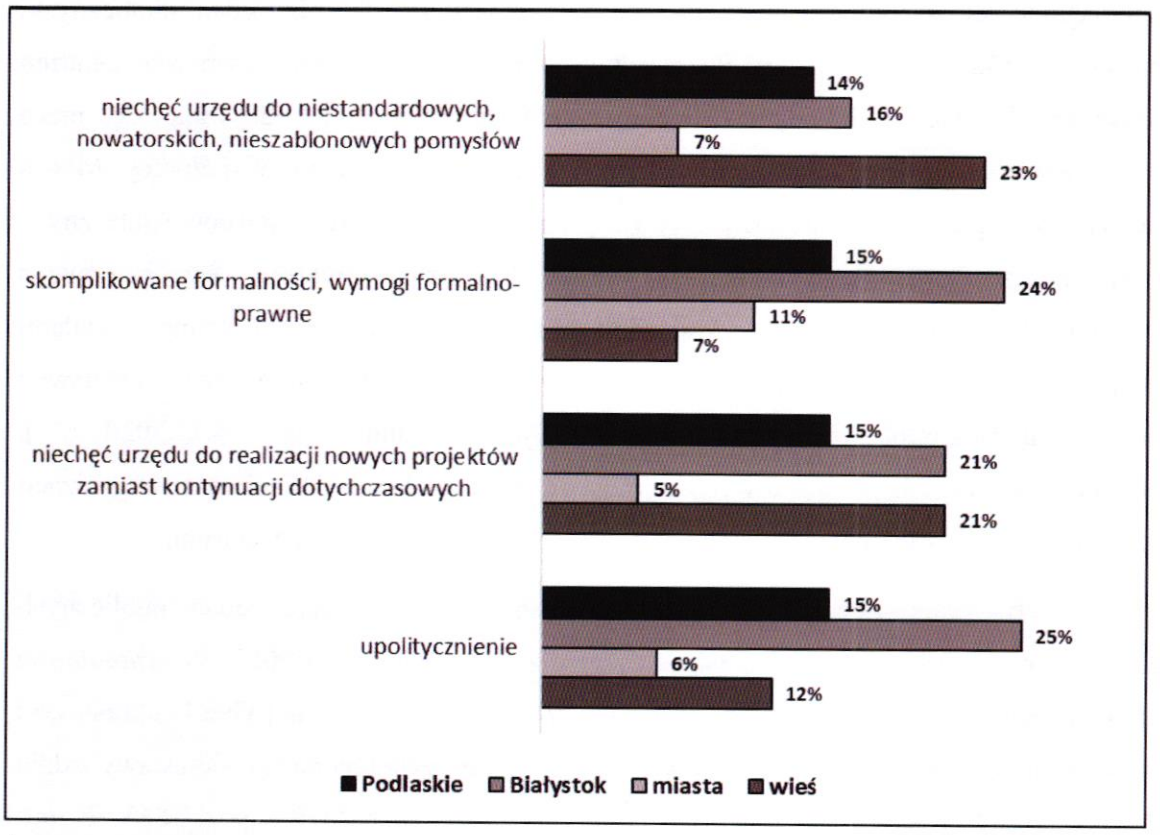
Wobec wyzwania, jakim jest włączenie organizacji pozarządowych do wspólnej realizacji ważnych społecznie celów, w mieście przyjęto rozwiązanie instytucjonalne, powołano Centrum Aktywności Społecznej (siedzibę otwarto w grudniu 2017 roku), które stanowi miejsce spotkań, realizacji projektów i szkoleń dla organizacji pozarządowych. W jego ramach działa Centrum Współpracy Organizacji Pozarządowych, którego zadaniem jest m.in. wsparcie merytoryczne organizacji pozarządowych w zakresie zarządzania, współpracy z samorządem, rozwoju wolontariatu, realizacji zadań publicznych, źródeł finansowania, wspomaganie tej współpracy przez prowadzenie procedury zlecania zadań publicznych. Centrum Współpracy Organizacji Pozarządowych jest miejscem pełniącym rolę centrum aktywności lokalnej i inkubatora inicjatyw obywatelskich. Tu odbywają się prace koordynacyjne związane z przygotowaniem i realizacją Programu Współpracy Miasta Białystok z organizacjami pozarządowymi, promocja pozytywnych postaw społecznych (w tym poprzez organizację konkursów Miejsce Przyjazne Seniorom, Samorządowego Konkursu Nastolatków „Ośmiu Wspaniałych"), współpraca organizacyjna z ciałami doradczymi takimi jak Miejska Rada Seniorów w Białymstoku (na podstawie: http://cas.bialystok.pl/pl/ ofertamiastadlango/co-to-jest-cwop.html z dn. 4.11.2020 r.). Wsparciem organizacji pozarządowych zajmują się jeszcze Ośrodek Wspierania Organizacji Pozarządowych oraz Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej Podlaskie Centrum.

Miasto Białystok zleca organizacjom pozarządowym realizację zadań publicznych udzielając im dotacji, o których mowa w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. *o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1057) w trybie konkursowym i w trybie uproszczonym, a także w innych trybach, na przykład na podstawie ustawy z dnia 29 stycznia 2004 roku *Prawo zamówień publicznych* (Dz. U. z 2019 r. poz. 1843 ze zm). W 2019 roku Miasto zleciło uprawnionym podmiotom 646 zadań na kwotę prawie 39.5 mln zł.

Należy przy tym zauważyć, że zdarzają się takie konkursy, na które nie wpływają w ogóle oferty organizacji pozarządowych. Jest to sygnał, że należy dokonywać systematycznego przeglądu obszarów aktywności organizacji (może to być rola CWOP – nie uwzględniona dotąd) po to, aby monitorować w jakich sferach rozwiązywanie problemów społecznych może być wspierane przez organizacje pozarządowe, a w których ich zasoby nie są wystarczające i należy poszukiwać rozwiązań instytucjonalnych.

Zwróćmy jeszcze uwagę na to, co może być przeszkodą dla założonej współpracy. Według danych pochodzących z raportu Stowarzyszenia Klon/Jawor, wśród największych trudności odczuwanych przez białostockie organizacje jest nadmiernie rozbudowana biurokracja administracji publicznej (46%). Chociaż nie jest ona przeszkodą do regularnych kontaktów z samorządem (91%), ale poziom tej współpracy nie jest bardzo wysoki (oceniany na 3,73 w skali 0-5). Problemem może tu być z jednej strony upolitycznienie działań, skomplikowane formalności i wymogi formalno-prawne. Rzadziej jest to niechęć urzędników wobec nowych projektów i niestandardowych rozwiązań.

Wykres 5. Problemy występujące podczas współpracy z urzędami

Źródło: Potrzeby i możliwości…, s. 110.

Poziom aktywności społecznej mieszkańców

Główny Urząd Statyczny stosuje proste wskaźniki pomiaru aktywności społecznych – liczba zarejestrowanych organizacji na 10 tysięcy mieszkańców oraz poziom otwartości, mierzony liczbą kobiet i osób z wyższym wykształceniem w radzie miasta. W przypadku Białegostoku dwa pierwsze z nich są bardzo korzystne dla miasta – liczba organizacji systematycznie rośnie i jest wyraźnie wyższa niż przeciętna w województwie, a z kolei

w przypadku kobiet ich udział w Radzie Miasta po poprzednich wyborach spadł, ale i tak był wyższy niż w innych miejscowościach województwa.

Tabela 58. Poziom otwartości i uczestnictwa publicznego

Wskaźnik	Wymiar	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców	ogółem	32	34	35	38	40	42	44
	województwo=100	124	124	124	125	127	128	129
Udział radnych kobiet i radnych z wykształceniem wyższym w organach ustawodawczych gmin i powiatów	kobiety	21,4	21,4	21,4	21,4	17,9	17,9	17,9
	kobiety – odchylenie od wartości dla województwa	-0,4	-0,4	-0,3	0,0	5,3	5,4	5,2
	osoby z wykształceniem wyższym	92,9	96,4	96,4	96,4	96,4	96,4	96,4
	osoby z wykształceniem wyższym – odchylenie od wartości dla województwa	-58,2	-61,6	-61,4	-61,2	-59,6	-59,6	-59,6

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych, 2018.

Kolejnym wskaźnikiem społecznej aktywności mieszkańców jest przynależność do organizacji. Według raportu Stowarzyszenia Klon/Jawor organizacje działające w Białymstoku są relatywnie duże – zrzeszają średnio 51 osób, a organizacje o szerszym zasięgu działania są nawet większe (Potrzeby i możliwości..., s. 30).

Kształcenie dorosłych

Głównymi dokumentami, które zawierają informacje dotyczące kształcenia dorosłych w Białymstoku są coroczne „Informacje o stanie realizacji zadań oświatowych" opracowywane przez Departament Edukacji Urzędu Miejskiego w Białymstoku (ostatni z października 2019 roku).

Kształcenie dorosłych jest – zgodnie z zawartymi tu danymi – realizowane głównie przez Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Henryka Sienkiewicza w Białymstoku (ale wspomaganego przez Lokalne Centrum Doradztwa Zawodowego, Pracownię Badań,

Analiz i Strategii Rozwoju Edukacji) i tylko marginalnie przez Policealne Studium Wokalno-Aktorskie „Szkoła Talentów" w Białymstoku. W różnych latach zmienia się liczba osób korzystających z oferty CKU i waha się między 7 a 11 tysiącami osób, jednak co roku dominuje kształcenie zawodowe, formalne (od 3 do 7 tysięcy osób rocznie).

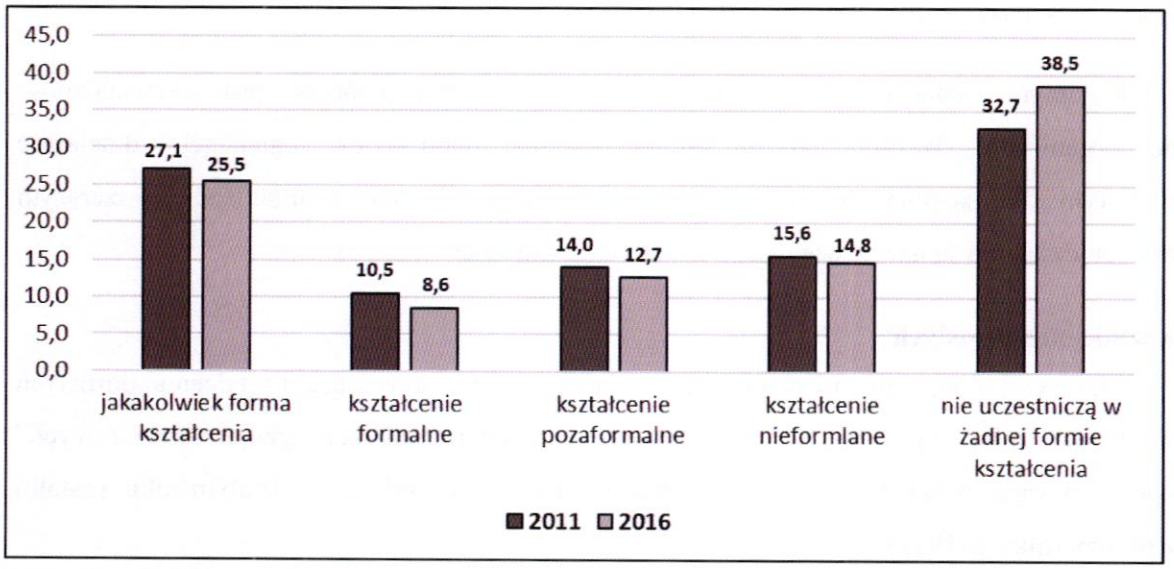
Tabela 59. Liczba osób w wieku 18-69 lat korzystające z oferty kształcenia ustawicznego

Rodzaj kursów	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016	2016/ 2017	2017/ 2018	2018/ 2019
Reorientacja i orientacja zawodowa	4370	5828	7146	6190	2902	6616	3677	6913
Doradztwo	2424	1442	2167	2100	2453	2122	2527	5089
Inne	1130	1222	1623	2321	2138	1144	1018	1215

Źródło: Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych..., za lata 2011-2019.

Nie istnieją źródła, które wykazywałyby ile osób uczestniczy w systemie kształcenia pozaformalnym lub nieformalnym. Na podstawie danych GUS z 2011 i 2016 roku można co najwyżej zakładać, jaki może być udział w tych formach (poziom agregacji to województwa). Dane te powalają jednak zakładać, że faktyczna liczba osób dorosłych dokształcających się może być nawet 4-krotnie wyższa niż liczba osób kształconych (zawodowo) w CKU, to jest waha się od 12 do nawet 30 tysięcy mieszkańców.

Wykres 6. Osoby w wieku 18-69 lat według uczestnictwa w kształceniu formalnym, pozaformalnym i nieformalnym (dane dla miast w województwie podlaskim)

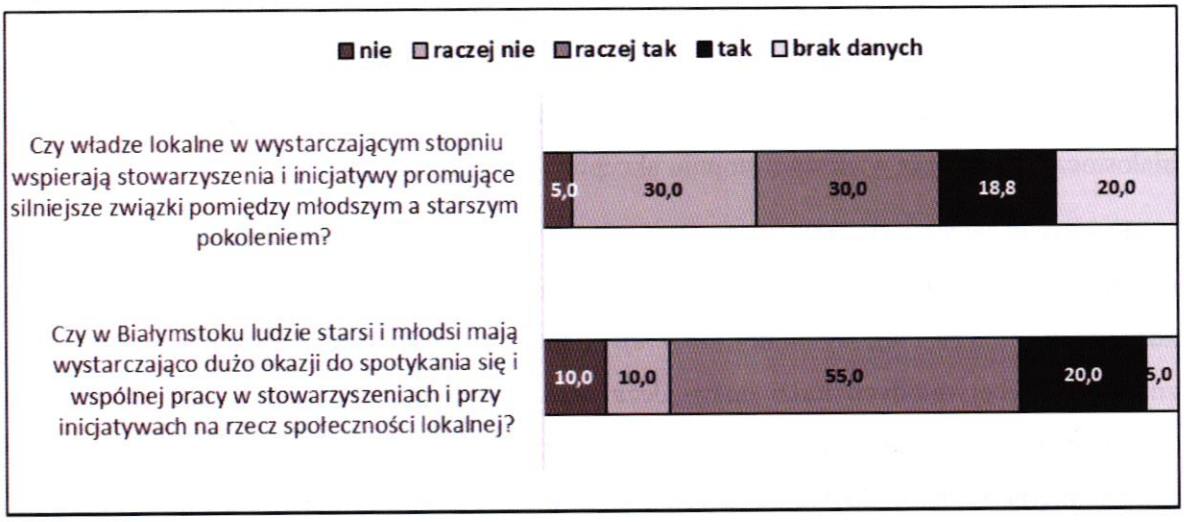
Źródło: opracowanie własne na podstawie: Kształcenie dorosłych 2016, GUS, Gdańsk 2016.

Wspomaganie środowisk społecznych w procesie ich rozwoju

Integracja międzypokoleniowa

W ramach ewaluacji prowadzono badanie niereprezentatywnej próby starszych osób (więcej szczegółów w kolejnym rozdziale). Badani uważają na ogół, że ludzie starsi i młodsi mają dużo okazji do spotykania się, wspólnej pracy w stowarzyszeniach i przy inicjatywach na rzecz społeczności lokalnej. Ta optymistyczna ocena musi być jednak konfrontowana z tym, że – jak pokażemy dalej – osoby starsze na ogół w tego typu działaniach nie uczestniczą. Należy więc przyjąć, że ich zdaniem stowarzyszenia i akcje społeczne mogłyby być (ale nie są) miejscami międzypokoleniowej integracji. Co trzeci z badanych jest krytycznie nastawiony do działań miasta, które służyłyby promowaniu takiej integracji, a co piąty z nich nie umiał tego ocenić, co można też odczytywać jako brak wiedzy o tym, czy takie działania w ogóle są podejmowane.

Wykres 7. Działania na rzecz integracji międzypokoleniowej w ocenie seniorów

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Wspomaganie młodzieży i rodzin

Przeprowadzono zogniskowany wywiad grupowy z pedagogami szkolnymi, psychologami z poradni psychologiczno-pedagogicznej oraz przedstawicielami organizacji pozarządowych, które zajmują się pomocą dla dzieci i młodzieży, wspomagając ich rozwój. Zwracano uwagę na niepokojące zjawiska, które są udziałem młodych osób, w szczególności:

- zła kondycja psychiczna młodzieży (depresje, fobie szkolne, autoizolacja) przekładająca się na zachowania młodych ludzi, m.in.:
  - zaburzania zachowań;

- dysfunkcyjne relacje z innymi;
- zaburzenia odżywania:
  - prowadzące często do izolacji społecznej (zarówno ze względu na odmienności postaw żywieniowych – występujące także w odniesieniu do dzieci i młodzieży o specjalnych wymaganiach żywieniowych powodowanych chorobą jak np. celiakia);
- uzależnienia (także od telewizji, gier, Internetu);
- przemoc fizyczna i psychologiczna (konfliktowość, mobbing);
- brak empatii.

Podobne obserwacje wynikają z przeprowadzonego przez Pracownię Badań, Analiz i Strategii Rozwoju Edukacji CKU badania „Styl życia młodzieży Białegostoku" (2016 r.). Coraz większa liczba młodych białostoczan spędza czas wolny w świecie fikcyjnym: grając w internetowe gry (38,8%), oglądając telewizję (41,7%), uczestnicząc w portalach społecznościowych (41,7%), zastępując w ten sposób inne czynności wymagające większej aktywności. Młodzież izoluje się społecznie – tylko nieco więcej niż połowa spędza czas wolny z rówieśnikami lub na zajęciach i spotkaniach różnych grup lub organizacji. Młodzi białostoczanie w coraz większym stopniu akceptują przemoc szkolną.

Kondycja psychiczna młodzieży jest zła. Nasilają się objawy złego samopoczucia młodzieży: brak wiary we własne siły (19,3% badanej młodzieży doświadcza bardzo często), zdenerwowanie (19,1%), zły humor (15,7%). Niepokojące jest także, że w ostatniej dekadzie znacząco więcej młodych ludzi doświadcza bardzo często takich stanów jak: zaburzenia żywieniowe – jadłowstręt lub nadmierne łaknienie, zaburzenia snu – trudności w zasypianiu lub nadmierna senność. 15,1% badanych codziennie ma obniżony nastrój, a 14,4% odczuwa smutek. Przyczyn tych stanów i stresu młodzież upatruje przede wszystkim w szkole (wymagania nauczycieli, brak osiągnięć w szkole) oraz w postrzeganiu samych siebie. Dom jest rzadziej niż dekadę temu źródłem napięć doznawanych przez młodych ludzi.

Tylko niektóre z tych zjawisk tłumaczyć można kryzysem dojrzewania, w związku z tym badacze szukali wyjaśnień w zjawiskach i procesach zachodzących w rodzinach, w tym nowych przejawach nieporadności wychowawczej – która nie sprowadza się niezaspokajania potrzeb fizycznych dzieci, ale niezdolności do oddziaływania na nie, wprowadzania w zmieniający się (technologicznie i społecznie) świat. Wypowiedzi uczniów potwierdzają, że do ich codzienności należy używanie wulgarnego języka, palenie papierosów

i sporadycznie picie alkoholu na terenie szkoły. Jednocześnie jednak, są bardziej rygorystyczni moralnie niż w poprzednich latach.

W mieście podejmowane są rozmaite działania, których celem jest pomoc dzieciom oraz ich rodzicom. W 2015 roku Centrum Kształcenia Ustawicznego razem z Białostocką Akademią Rodziny wydało „Informator o placówkach i organizacjach wspierających dziecko, rodzinę i szkołę".

Tabela 60. Liczba instytucji i organizacji wspierających dziecko

Rodzaj placówki	Liczba
Świetlice socjoterapeutyczne i środowiskowe	19
Stacjonarne placówki opiekuńcze, wychowawcze, terapeutyczne	9
Organizacje pozarządowe wspierające młodzież	3
Poradnie zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży	2

Źródło: Informator o placówkach i organizacjach wspierających dziecko, rodzinę i szkołę, Białystok 2015.

Organizacje wspierające młodzież kierują swoją pomoc przede wszystkim do dzieci z rodzin ubogich, zagrożonych wykluczeniem społecznym, rzadziej do młodzieży zdolnej. Podobnie, odbiorcami działań świetlic środowiskowych są dzieci doświadczające problemów szkolnych, ale przede wszystkim dzieci z rodzin, w których rodzice mają trudność we wsparciu dzieci lub tworzą środowisko niekorzystne wychowawczo.

Nie prowadzono dotąd analiz, które służyły ocenie, w jakim stopniu istniejące placówki zaspokajają potrzeby białostockiej społeczności. Badani pedagodzy i psychologowie obserwują jednak narastanie skali problemów, co każe przypuszczać, że należy dążyć do utrzymania i wzmacniania istniejących placówek, a zarazem do tego, aby sieć placówek obejmowała całe miasto (tak jest w przypadku poradni pedagogiczno-psychologicznej). Jest to tym bardziej ważne, że środki wychowawcze stosowane przez szkołę uznawane są przez jej uczniów na ogół za umiarkowanie skuteczne (Styl życia..., s. 32), a sama szkoła jest raczej źródłem stresu niż miejscem rozwiązywania problemów (Styl życia..., s. 151).

Badani podkreślali także, że ważne jest, aby działania kierowane do dzieci i młodzieży angażowały całą rodzinę/rodziców (inaczej pojawia się ryzyko przeniesienia odpowiedzialności za rozwiązanie problemów dziecka z rodziny na instytucję/organizację). Jest tak dlatego, że najczęściej upijają się lub sięgają po marihuanę dziewczęta i chłopcy, których rodzice nie stawiają im wymagań i zarazem nie są dla nich uczuciowym oparciem (Styl życia..., s. 129, s. 136). To dobra atmosfera w domu jest też najważniejszą determinantą dobrego samopoczucia młodzieży (Styl życia.., s. 149) i to u rodziców lub przyjaciół młodzież poszukuje pomocy, gdy odczuwa stres.

3.3.9. Społeczne wsparcie i integracja

Ubóstwo w Białymstoku

Problem ubóstwa opisywano już w rozdziale 3 niniejszego raportu. Tu dodajmy tylko, że problem ten – wg danych MOPR – ma coraz mniejszą skalę. W ciągu 6 lat systematycznie spada liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa. Niemniej jednak pozostaje ono najważniejszym (najczęstszym) powodem korzystania przez mieszkańców z pomocy społecznej.

Tabela 61. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo

Powód korzystania z pomocy społecznej	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ubóstwo	6 486	6 238	5798	5121	4203	3786

Źródło: Sprawozdania MOPR w Białymstoku za lata 2014-2019.

Według danych ROPS w Białymstoku w 2015 roku liczba osób objętych pomocą społeczną z powodu ubóstwa wynosiła 39,32 na 1000 mieszkańców, rok później - w 2016 roku 35,01 osób na 1000 mieszkańców, w 2017: 29,59 a w 2018: 24,02[10]. Potwierdza to wcześniejszą obserwację, że skala zjawiska maleje. Inna jest percepcja mieszkańców – przypomnimy 37,5% badanych wskazywało na ubóstwo jako ważny problem społeczny miasta.

Niezależnie od tego pozytywnego trendu, ubóstwo wymaga podejmowania energicznych działań, przede wszystkim ze względu na zakres jego konsekwencji. W efekcie ubóstwa może dochodzić do procesów wykluczenia społecznego (to jest jednoczesnego lub niezależnego występowania izolacji, bierności, niezatrudnienia). Procesy te mają konsekwencje dla bezpośredniego otoczenia rodzin ubogich – wiąże się bowiem z trudnością w wypełnianiu obowiązków rodzicielskich i właściwych praktyk wychowawczych, prowadząc nierzadko do deprywacji emocjonalnej, społecznej i intelektualnej dzieci. To z kolei droga do niepowodzeń szkolnych i podwyższenia prawdopodobieństwa trudności w przyszłym znalezieniu pracy. Dzieci przy tym narażone są na przejmowanie wzorów życia i kulturowe dziedziczenie ubóstwa.

[10] Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku. Analiza poziomu Ubóstwa w województwie podlaskim w latach 2017-2018 http://www.rops-bialystok.pl/rops/wp-content/uploads/2020/02/Analiza-poziomu-ub%C3%B3stwa-w-wojew%C3%B3dztwie-podlaskim-w-latach-2017-2018.pdf

Osoby przewlekle chore

Według danych MOPR w ostatnich latach zmniejszyła się liczba osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę.

Tabela 62. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na przewlekłą chorobę

Powód korzystania z pomocy społecznej	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Długotrwała lub ciężka choroba	3 963	3 797	2916	2929	2600	2450

Źródło: Sprawozdania MOPR w Białymstoku za lata 2014-2019.

W wybranych latach przewlekle chorzy mieszkańcy Białegostoku otrzymywali również pomoc w ramach gminnego programu osłonowego, który przewidywał, że osobom znajdującym się w trudnej sytuacji bytowej (tj. nieprzekraczający dochodu wyznaczonej wysokości) i ponoszącym wydatki na zakup leków zleconych przez lekarza, można było udzielić dofinansowania do wydatków na leki (program ten nie działał w latach 2013-2014). Liczba osób przewlekle chorych objętych programem osłonowym: 2016 r. – 827, 2017 r. – 730, 2018 r. – 675, 2019 r. – 628.

Rośnie liczba osób objętych usługami opiekuńczymi, a liczba osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi jest względnie stała. Podejmowane dotąd działania są adekwatne i skuteczne.

Jakość życia osób z niepełnosprawnościami

Według danych GUS także w przypadku tej grupy, coraz mniej osób korzysta z pomocy społecznej.

Tabela 63. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność

Powód korzystania z pomocy społecznej	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Niepełnosprawność	3 261	3 239	2760	2896	2667	2760

Źródło: Sprawozdania MOPR w Białymstoku za lata 2014-2019.

W 2019 roku niepełnosprawność była drugim najczęstszym powodem korzystania z pomocy społecznej. Niepełnosprawność jest traktowana jako szczególnie poważny problem, przede wszystkim ze względu na to, że może prowadzić do niezdolności do samodzielnej egzystencji i uzależnienia od opieki innych osób oraz do marginalizacji i wykluczenia społecznego. Przy czym, jak podkreślają twórcy Strategii, jest to grupa, którą tworzą także osoby zdolne do aktywności, o ile zostaną wsparte w jej podjęciu.

Nie stworzono dotąd bazy wiedzy, w której gromadzono by dane o sytuacji edukacyjnej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami, ale także informacje o placówkach i instytucjach świadczących pomoc dla osób z tej grupy – chociaż część z tych danych jest gromadzona przez Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku.

Analiza danych monitoringowych wskazuje, że sukcesywnie spada liczba osób z niepełnosprawnościami w rejestrach osób bezrobotnych (chociaż wolniej niż w innych grupach) oraz znaczna liczba osób z niepełnosprawnościami co roku ma możliwość udziału w działaniach edukacyjnych i społecznych. Trudno natomiast ocenić skalę tych zmian – brakuje podstawy do oceny jaki jest udział osób z niepełnosprawnościami objętych działaniami aktywizacyjnymi w ogóle osób z niepełnosprawnościami.

Bezdomność

Bezdomność relatywnie rzadko jest powodem korzystania z pomocy społecznej. W 2013 roku opracowano gminny standard (model) wychodzenia z bezdomności. Był to program realizowany przez 6 partnerów – liderem był Urząd Miejski w Białymstoku i Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku. W ramach Modelu stworzono bazę osób bezdomnych, została utworzona mapa miejsc mieszkalnych na terenie Białegostoku, która jest sukcesywnie aktualizowana, a poszczególni partnerzy podejmują działania na rzecz zabezpieczenia potrzeb osób bezdomnych: świadczą pomoc doraźną, aktywizują zawodowo i społecznie, wspierają osoby przebywające w miejscach niemieszkalnych (*street working*), tworzą mieszkania treningowe, umożliwiają korzystanie z bezpłatnych świadczeń zdrowotnych. W MOPR wydzielono Zespół do realizacji zadań pomocy społecznej, w tym świadczenia pracy socjalnej osobom bezdomnym. W ostatnich latach podejmowano także starania służące poszerzeniu infrastruktury dla pobytów czasowych w schronisku, noclegowni i ogrzewalni oraz wspierano zatrudnienie socjalne (Indywidualny Program Zatrudnienia Socjalnego w CIS).

Osoby starsze

Miasto Białystok jest w nieznacznie lepszej sytuacji w stosunku do reszty województwa, jeśli bierzemy pod uwagę liczbę ludności w wieku poprodukcyjnym w porównaniu do osób w wieku produkcyjnym. Fakt, że Miasto pozytywnie odróżnia się od reszty województwa (chociaż różnice te są nieduże) nie znaczy, że problem starzenia się można bagatelizować. W ostatnich latach rośnie znacząco poziom obciążenia demograficznego – coraz bardziej niekorzystny jest stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym do liczby osób w wieku

produkcyjnym, a szczególnie do osób wieku przedprodukcyjnym. Można wnioskować, że problem ten będzie się nasilał w kolejnych latach.

Tabela 64. Wskaźniki obciążenia demograficznego

Wymiar	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	24,9	25,8	26,8	27,9	29,0	30,3	31,6	33,1	34,6	36,2
liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	50,7	51,3	52,4	53,8	55,3	56,9	58,7	61,2	63,6	65,9
liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	96,4	101,0	104,5	107,5	110,4	113,6	116,1	117,7	119,5	121,8

Źródło: GUS, Wskaźniki zrównoważonego rozwoju, 2020.

Tym bardziej warto zwrócić uwagę na to, jakie działania wobec osób starszych są już podejmowane i w jakim stopniu odpowiadają one potrzebom seniorów. W ramach ewaluacji przeprowadzono wywiad z 20 (ze 178) osobami starszymi, korzystającymi z usług Klubu Seniora prowadzonego przez MOPR Białystok.

Osoby starsze (w wieku 55-64 lata) stanowią bardzo dużą grupę wśród osób trwale bezrobotnych i poziom ten rośnie, mimo polepszenia ogólnych statystyk rynku pracy. Jednocześnie osoby starsze doświadczają ubóstwa, co wiąże się z tym, że tworzą gospodarstwa domowe w coraz większym stopniu zależne od środowiskowej pomocy społecznej.

Tabela 65. Aktywność zawodowa starszych osób

Wymiar	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Udział długotrwale bezrobotnych zarejestrowanych (dłużej niż 1 rok) w wieku 55-64 lat w ogóle bezrobotnych w wieku 55-64 lat	56,1	55,3	55,3	57,9	64,9	60,8	63,8	64,0	59,4	58,5
Udział osób w wieku poprodukcyjnym w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie	1,4	2,0	1,6	1,8	2,0	2,0	2,1	bd	bd	bd

osób w tym wieku										

Źródło: GUS, Wskaźniki zrównoważonego rozwoju, 2020.

Sytuacja osób starszych – ocena subiektywna[11]

Badani w większości ocenili swoją sytuację finansową jako dobrą (15% oceniało ją źle, a 85% dobrze) i względnie stabilną: tylko 6,3% badanych oceniło, że sytuacja ta się pogorszyła, a 15,4% przewiduje, że sytuacja ta będzie się pogarszała w kolejnym roku (to osoby, które jednocześnie źle oceniają swój stan zdrowia). Prawie połowa z badanych przewlekle choruje, a co piąta z tych osób ma trudności z wykonywaniem codziennych czynności lub musiała korzystać z pomocy profesjonalisty z powodu problemu emocjonalnego lub psychicznego.

Badani seniorzy są aktywni jeśli chodzi o utrzymywanie relacji społecznych (utrzymują kontakty z przyjaciółmi i rodziną, korzystają z Internetu). Należy zwrócić uwagę, że pod tym względem badanie nie może dawać reprezentatywnych wyników, nie tylko ze względu na niewielką próbę, ale także sposób docierania do respondentów – badaniem objęto osoby w miejscu, które niejako wymusza wspomnianą aktywność społeczną. Ciekawe jest natomiast, że nawet w takiej grupie – aktywizowanej społecznie – bardzo mała jest aktywność i zaangażowanie w sprawy i organizacje inne niż Klub Seniora. Udział osób starszych w sferze społecznej i publicznej miasta jest bardzo niski.

Tabela 66. Aktywność kulturalna i społeczna

Rodzaj aktywności	Tak	Nie	Rozważam to
Członek klubów sportowych i rekreacyjnych	94,4	5,6	0,0
Rozrywki (sport, kino, koncerty)	92,9	7,1	0,0
Spotykam się z przyjaciółmi/rodziną/krewnymi przynajmniej raz w miesiącu	89,5	10,5	0,0
Korzystam z Internetu co najmniej raz na tydzień	70,6	23,5	5,4
Zaangażowanie w obronę praw osób starszych	33,3	50,0	16,7
Aktywne uczestnictwo w co najmniej 1 organizacji	30,0	70,0	0,0
Członek organizacji religijnej lub kościelnej	21,1	68,4	10,5
Członek stowarzyszenia edukacyjnego, artystycznego, muzycznego lub kulturalnego	16,7	83,3	0,0
Działanie na rzecz ochrony interesów pacjentów i osób z niepełnosprawnościami	5,9	70,6	23,5
Działania na rzecz ochrony praw człowieka	5,3	84,2	10,5
Działanie na rzecz ochrony środowiska/ochrony praw zwierząt	0,0	94,4	5,6
Zaangażowanie polityczne	0,0	93,8	6,3

[11] Wszystkie dane wykorzystane w podrozdziale pochodzą z badania seniorów uczestniczących w zajęciach Klubu Seniora MOPR – badania własne Białystok 2018.

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Problemy, które mają wpływ na jakość życia osób starszych, zauważane przez badanych to przede wszystkim izolacja takich osób, umiarkowana dostępność usług opiekuńczych i infrastruktura nieprzystosowana do potrzeb osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami.

Tabela 67. Problemy społeczne w miejscu zamieszkania

Rodzaj aktywności	Tak
Osoby starsze są często izolowane społecznie – nie wychodzą z domu	58,8
Usługi opiekuńcze są dostępne dla osób starszych	50,0
Infrastruktura nieprzystosowana do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami	40,0
Hałas	26,3
Zanieczyszczenie, brud, problemy ekologiczne	19,4
Przestępczość, przemoc, wandalizm	5,6

Źródło: Mantur J., Kwiecińska-Zdrenka M., Ewaluacja Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020. Raport z Badania, Białystok 2018.

Połowa badanych seniorów (47,1%) sądzi, że usługi socjalne wspierające słabe osoby starsze są w mieście niewystarczające. Nie mają jednak w większości pomysłu jak należałoby wspierać seniorów. Pojedyncze osoby wskazywały na to, że osoby starsze potrzebują większego wsparcia finansowego oraz pomocy w dostępie do rozmaitych usług społecznych dzięki możliwości dostępu do Internetu (i umiejętności korzystania z niego).

Integracja wielokulturowa

W latach 2012-2013 w Białymstoku miała miejsce seria incydentów o charakterze ksenofobicznym. Przybierały one różną postać: od propagowania treści rasistowskich poprzez obelgi kierowane pod adresem osób o „niepolskim" wyglądzie, niszczenie obiektów kultu, przemoc i agresję fizyczną oraz psychiczną, rozboje i pobicia, podpalenia mieszkań.

Przeprowadzono wówczas badanie: „Diagnoza postaw mieszkańców Białegostoku w zakresie tolerancji", którego wyniki wskazywały, że wprawdzie większość mieszkańców uznaje Miasto za wielokulturowe, ale takie wyobrażenie o mieście jest coraz słabsze – im młodsi mieszkańcy, tym mniejsze było zrozumienie takiej natury miasta. Wyniki badania wskazywały także, że w opinii mieszkańców białostoczanie nie są tolerancyjni, co miało przejawiać się tym, że w kontaktach z cudzoziemcami przeszkadza im orientacja psychoseksualna (45%), kolor skóry (41%) i wyznanie (37%). Na te aspekty częściej wskazywali ludzie młodzi. (Poleszczuk i in., s. 33-35).

Jednocześnie jako pole konfliktu między biedniejszymi mieszkańcami, a migrantami ujawniał się dostęp do opieki społecznej (Poleszczuk i in. s. 36). Tymczasem liczba migrantów korzystających z tej pomocy jest bardzo mała i spada.

Tabela 68. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na trudność w integracji

Powód korzystania z pomocy społecznej	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą	36	60	76	105	172	132
Liczba osób objętych Indywidualnym Programem Integracji Cudzoziemca	10	29	25	57	92	50

Źródło: Sprawozdania roczne MOPR w Białymstoku za lata 2014-2019.

W efekcie tych rozpoznań, powstał i był wdrażany „Program Miasta Białegostoku Przeciwdziałania Dyskryminacji Rasowej Ksenofobii i Związanej z nimi Nietolerancji na lata 2014-2017 „Białystok dla Tolerancji'", za którego realizację odpowiadał Zespół do spraw przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i nietolerancji. Monitoring realizacji Programu miał prowadzić Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku oraz Biuro Zarządzania Kryzysowego.

Z raportu stworzonego przez Federację Organizacji Pozarządowych Miasta Białystok oceniającego realizację Programu po pierwszym roku wynikało m.in., że w ramach Programu podejmowane są liczne działania, ale nie prowadzona jest weryfikacja w jakim stopniu odpowiadają one celom programu; działaniami są objęte nierównomiernie różne grupy (np. brak działań kierowanych do osób dorosłych), a informacje o podejmowanych działaniach nie są upowszechniane (Raport z monitoringu, s. 16-32). W przywołanym raporcie nie analizowano skutków podjętych działań.

Przywołany Program stał się w latach 2014-2017 narzędziem realizacji założonych w Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020 celów.

Działania nakierowane na wsparcie integracji ze środowiskiem lokalnym początkowo obejmowały (nieliczną w Białymstoku) społeczność romską (to działania zakończone w 2013 roku). Były to głównie projekty edukacyjno-kulturalne, których liczba jest zmienna w poszczególnych latach i zdominowana przez działania miejskich instytucji kultury. Ukierunkowanie działań tylko do społeczności romskiej z jednej strony, a cudzoziemców

z drugiej, powoduje, że mniejszą uwagę przypisuje się do innych społeczności o odmiennej przynależności etnicznej, w tym także tych relatywnie licznych: białoruskiej, tatarskiej i ukraińskiej.

Tabela 69. Ludność według przynależności etnicznej w 2011 roku

Przynależność etniczna	Liczba	Procent
Ogółem	**293998**	**100,0**
Polska	282483	96,1
Inna niż Polska, w tym m.in.:	10860	3,7
• Białoruska	8184	2,8
• Tatarska	420	0,1
• Ukraińska	685	0,2
Nieustalona/bez identyfikacji	655	0,2

Źródło: GUS, Narodowy Spis Powszechny 2011.

Z diagnozy poprzedzającej Strategię nie wynika jasno, jakiego rodzaju problemów doświadczają mieszkańcy Białegostoku z tych grup etnicznych. Natomiast relacje wydarzeń publicznych z udziałem reprezentantów organizacji mniejszości etnicznych i narodowych (m.in. ze spotkania Wojewody Podlaskiego w 2016 roku) wskazują, że wśród tych problemów są poza kwestiami finansowania działalności społeczno-kulturalnej tych organizacji, problemy doświadczania ksenofobii i nietolerancji.

W Białymstoku działania integracyjne prowadzą: Zespół Pracowników Socjalnych Nr 11 MOPR w Białymstoku (zajmującym się głównie pomocą na mocy ustawy z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876) oraz ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. *o cudzoziemcach* (Dz. U. z 2020 r. poz. 35), CKU i Centrum Kultury Muzułmańskiej.

Podsumowanie

Wśród najważniejszych (dotykających największej liczby osób lub tych, które się nasilają) problemów miasta należy wymienić:

- ubóstwo:
  - związane z długotrwałym bezrobociem lub samotnym prowadzeniem gospodarstwa domowego przez osoby o bardzo niskich dochodach (w tym osobach starszych i ciężko chorych, ale także osób aktywnych zawodowo);
  - negatywne zjawiska towarzyszące często ubóstwu: nieporadność opiekuńczo-wychowawcza, przemoc, uzależnienia od alkoholu; uzależnienie od pomocy społecznej;

  - ulegające samowzmocnieniu w sytuacji braku skutecznej polityki mieszkaniowej (unikanie tworzenia enklaw biedy).
- długotrwałe bezrobocie i zmieniająca się struktura bezrobocia: coraz silniej dotyka kobiety oraz osoby w wieku powyżej 50 roku życia;
- izolacja społeczna osób starszych i ich niska społeczna aktywność – niski poziom integracji międzypokoleniowej;
- zła kondycja psychiczna młodych osób;
- zła kondycja zdrowotna i niski poziom zachowań prozdrowotnych;
- niski poziom integracji międzykulturowej (zwłaszcza u młodych osób występują przejawy postaw ksenofobicznych i niski poziom rozumienia wielokulturowego charakteru miasta Białegostoku oraz niski poziom tolerancji);
- niski poziom włączenia organizacji pozarządowych w procesy decyzyjne;
- ograniczona współpraca międzyinstytucjonalna;
- przeciążenie i wypalenie kadr odpowiedzialnych za rozwiązywanie problemów społecznych.

4. ANALIZA SWOT

WSPIERANIE RODZIN

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
✓ potencjał jednostek pomocy społecznej, edukacji i zdrowia; ✓ pozytywne zmiany dotyczące stabilności systemu: rośnie liczba specjalistów udzielających wsparcia rodzinom, rośnie liczba pracowników wspierających rodziny, którzy podnoszą swoje kompetencje zawodowe; ✓ podejmowane są dodatkowe działania wspierające rodziny – rośnie liczba rodziców korzystających z pomocy specjalistycznej oraz podnoszących kompetencje rodzicielskie poprzez udział w warsztatach i szkoleniach, m. in. w „Szkole dla Rodziców" czy „Białostockiej Akademii Rodziny"; ✓ pozytywne zmiany dotyczące rozwoju systemu pieczy zastępczej - wspieranie rodzinnych form pieczy zastępczej, maleje liczba dzieci w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej; ✓ doświadczenie we wprowadzaniu rozwiązań innowacyjnych (pedagogika podwórkowa).	✓ niedostatki infrastrukturalne: ograniczona liczba miejsc w żłobkach, mało miejsc w placówkach potrzebnych dla przeciwdziałania przemocy w rodzinie; ✓ ograniczona oferta opieki dziennej dla dzieci i młodzieży; ✓ brak kompleksowych rozwiązań kierowanych do dzieci i młodzieży (w tym opieki dla młodzieży z zaburzeniami); ✓ niewystarczająco rozwinięte mieszkalnictwo socjalne; ✓ utrzymywanie się licznej, stałej klienteli pomocy społecznej; ✓ funkcjonujące skupiska osiedli socjalnych, w których trudno jest o podjęcie kompleksowych; działań przeciwdziałających dziedziczeniu biedy; ✓ brak monitorowania działań aktywizacyjnych.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
✓ zintegrowany system wsparcia dziecka i rodziny; ✓ doświadczenie w podejmowaniu kompleksowych działań aktywizacyjnych; ✓ powiązanie działań na rzecz aktywizacji społecznej, zawodowej i wsparcia psychologiczno-pedagogicznego; ✓ malejący udział rodzin stale korzystających z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie, w tym rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.	✓ niekorzystne procesy demograficzne (starzenie się ludności, ujemny bilans migracji); ✓ pogarszająca się kondycja psychiczna młodzieży (przejawiająca się w zachowaniach lękowych, ryzykownych, w tym uzależnieniach oraz niedostosowaniu społecznym).

BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
✓ wysoki poziom bezpieczeństwa – spada liczba przestępstw, rośnie ich wykrywalność; ✓ wzrost skali monitoringu zagrożeń oraz zaangażowania różnych podmiotów dbających o bezpieczeństwo mieszkańców; ✓ procedury pozwalające reagować w sytuacjach zagrożeń; ✓ rozbudowa monitoringu wizyjnego miasta; ✓ realizacja „Programu Miasta Białegostoku Przeciwdziałania Dyskryminacji Rasowej, Ksenofobii i Związanej z nimi Nietolerancji na lata 2014-2017", „Białystok dla Tolerancji".	✓ niedostatki działań, które wprost odnosiłyby się do przestępstw i wykroczeń o podłożu ksenofobicznym; ✓ monitoring najczęściej występujących zdarzeń, a nie przyczyn i źródeł zagrożeń.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
✓ zwiększanie świadomości społecznej w zakresie potencjalnych zagrożeń, zasad postępowania i ich skutków; ✓ eliminowanie przyczyn i źródeł zagrożeń; ✓ doskonalenie zarządzania informacją w systemach bezpieczeństwa; ✓ wypracowane dobre praktyki w ramach wcześniej realizowanych programów (np. „Programu Miasta Białegostoku Przeciwdziałania Dyskryminacji Rasowej, Ksenofobii i Związanej z nimi Nietolerancji na lata 2014-2017 'Białystok dla Tolerancji').	✓ epidemia; ✓ niewystarczająca świadomość zagrożeń i lekceważenie zasad bezpieczeństwa; ✓ pogłębianie się zjawisk niekorzystnych na skutek zmian ekonomicznych, w tym ryzyka powstawania enklaw biedy; ✓ narastanie zachowań ksenofobicznych.

LOKALNY RYNEK PRACY

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
✓ systematyczne analizy rynku pracy; ✓ intensywniejsza współpraca partnerów lokalnego rynku pracy, w tym instytucji edukacyjnych i szkoleniowych.	✓ niekorzystna sytuacja na rynku pracy wybranych grup mieszkańców – w szczególności kobiet, a zwłaszcza tych nie powracających na rynek pracy po urodzeniu dziecka oraz kobiet bez doświadczenia zawodowego, osób młodych (do 30 roku życia) oraz osób po 50 roku życia oraz osób bez kwalifikacji lub bez stażu zawodowego; ✓ utrudniona aktywizacja osób z niepełnosprawnościami.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
✓ rozwój srebrnej gospodarki; ✓ rozwój pracy zdalnej – możliwość pozyskiwania specjalistów spoza regionu; ✓ do 2020 pozytywne zmiany na rynku pracy (więcej ofert pracy, miejsc aktywizacji zawodowej, pozytywny bilans zmian w rejestrze dla osób bezrobotnych); ✓ rozwinięte zaplecze edukacyjne; ✓ wzrost mobilności zawodowej osób poszukujących pracy; ✓ systematyczny monitoring rynku pracy i tworzenie prognoz; ✓ rozwój doradztwa zawodowego.	✓ kryzys gospodarczy spowodowany pandemią ✓ rosnące koszty wytwarzania (pracy i surowców); ✓ niski status szkolnictwa zawodowego; ✓ niedopasowanie struktury kształcenia do potrzeb rynku pracy; ✓ brak długofalowego prognozowania potrzeb rynku pracy; ✓ negatywny bilans migracji – emigracja osób wykształconych poza region; ✓ negatywne trendy demograficzne; ✓ niedopasowanie struktury zasobów siły roboczej do podaży pracy.

OCHRONA ZDROWIA I ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW UZALEŻNIEŃ

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
✓ wykwalifikowana kadra medyczna i placówek pomocowych; ✓ infrastruktura medyczna; ✓ infrastruktura placówek pomocowych; ✓ współpraca międzysektorowa na rzecz rozwiązywania problemów uzależnień, profilaktyki, promocji zdrowia; ✓ skala problemu uzależnień młodzieży zmniejsza się, a w przypadku dorosłych jest stabilna; ✓ szeroka oferta programów profilaktycznych i terapeutycznych.	✓ niski poziom aktywności fizycznej i złe nawyki żywieniowe prowadzące do rozpowszechnienia nadwagi i otyłości: • choroby cywilizacyjne będące skutkiem małej aktywności fizycznej i złych nawyków żywieniowych: nadciśnienia, miażdżycy, choroby wieńcowej, powikłań chorób układu sercowo-naczyniowego, zaburzeń tolerancji glukozy i w konsekwencji cukrzycy, której coraz częściej towarzyszą zaburzenia lękowe i depresje; ✓ złe nawyki związane z badaniami diagnostycznymi; ✓ brak zaktualizowanej diagnozy dot. występowania problemów uzależnień.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
✓ systematyczne podnoszenie świadomości społecznej dotyczącej funkcji aktywności fizycznej i właściwych nawyków żywieniowych oraz badań diagnostycznych; ✓ programy ochrony zdrowia; ✓ diagnoza problemów uzależnień.	✓ ograniczenia w możliwościach korzystania z infrastruktury ze względu na niezbędny reżim sanitarny (epidemia); ✓ niewydolność systemu zarządzania i finansowania służby zdrowia.

POLITYKA MIESZKANIOWA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
✓ poprawa stanu zasobu mieszkaniowego; ✓ zwiększenie racjonalności wykorzystania zasobu mieszkaniowego; ✓ zwiększenie skuteczności działań windykacyjnych przy jednoczesnym zapewnieniu pomocy osobom w trudnej sytuacji życiowej; ✓ zawieranie umów najmu na czas określony przy jednoczesnej okresowej weryfikacji uprawnień; ✓ intensyfikacja zamian lokali mieszkalnych celem racjonalnego wykorzystania zasobów; ✓ pozytywne doświadczenia współpracy miedzy organizacjami pozarządowymi, a jednostkami organizacyjnymi Miasta Białystok w zapewnieniu wysokiej jakości usług mieszkalnictwa wspomaganego.	✓ niewystarczająca w stosunku do potrzeb liczba lokali mieszkalnych; ✓ niewystarczająca kooperacja między interesariuszami strategii w realizacji jej celów.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
✓ racjonalne gospodarowanie zasobami; ✓ pozyskiwanie lokali socjalnych; ✓ opracowanie kompleksowej diagnozy obejmującej problemy odnoszące się do polityki mieszkaniowej (liczba osób zadłużonych, liczba osób oczekujących na lokale socjalne, liczba mieszkań w podziale na własnościowe, komunalne, socjalne, itp.).	✓ zła sytuacja materialna najemców; ✓ wzrost zadłużenia z tytułu najmu lokali mieszkalnych; ✓ zwiększanie liczby eksmisji.

EDUKACJA SPOŁECZNA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
✓ wspieranie rozwoju organizacji pozarządowych; ✓ integracja środowisk lokalnych, m.in. powołanie Centrum Aktywności Społecznej, w tym Centrum Współpracy Organizacji Pozarządowych; ✓ promowanie edukacji i aktywności społecznej.	✓ umiarkowany poziom współpracy organizacji pozarządowych i samorządów; ✓ brak monitorowania zgodności proponowanych przez organizacje działań z celami Strategii i realizowanymi w jej ramach zadań; ✓ ograniczona liczba działań integrujących pokolenia.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
✓ coraz liczniejsze organizacje pozarządowe, z których najwięcej zajmuje się działaniami edukacyjnymi oraz organizacją przedsięwzięć kulturalnych; ✓ współpraca organizacji m.in. w ramach Federacji Organizacji Pozarządowych Miasta Białystok; ✓ systematyczny przegląd obszarów aktywności organizacji w celu monitorowania, w jakich sferach rozwiązywanie problemów społecznych może być wspierane przez organizacje pozarządowe.	✓ niski poziom aktywności społecznej wybranych grup mieszkańców; ✓ dalsza izolacja społeczna, m.in. ze względu na warunki epidemiczne; ✓ nadmiernie rozbudowana biurokracja administracji publicznej: skomplikowane formalności i wymogi formalno-prawne.

SPOŁECZNE WSPARCIE I INTEGRACJA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
✓ profesjonalna kadra, stale podnosząca kwalifikacje; ✓ szeroka oferta programów i usług z zakresu pomocy społecznej; ✓ dostosowywanie przestrzeni miejskiej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz seniorów; ✓ szeroka oferta działań na rzecz bezdomnych: opieka zdrowotna, aktywizacja zawodowa, społeczna, streetworking, mieszkania treningowe, doraźna pomoc; ✓ duża liczba organizacji pozarządowych o znacznym potencjale działania w zakresie pomocy społecznej; ✓ współpraca pomiędzy instytucjami rządowymi i samorządowymi, a organizacjami pozarządowymi na rzecz świadczenia pomocy; ✓ informatyzacja usług urzędu – brak konieczności wizyt w urzędach dla osób z niepełnosprawnościami i seniorów; ✓ tworzenie/podtrzymywanie świadomości wielokulturowości miasta.	✓ przewaga działań doraźnych o charakterze ratowniczym nad działaniami profilaktycznymi; ✓ istnienie „osiedli socjalnych" - miejsc generowania niewłaściwych postaw społecznych; ✓ mała skuteczność programów aktywizujących; ✓ ograniczona liczba działań kompleksowych; ✓ brak danych dotyczących populacji osób z niepełnosprawnościami w kontekście spójności bazy obejmującej statystykę, sytuację edukacyjną i zawodową; ✓ brak systemowych rozwiązań związanych z wczesnym wspomaganiem rozwoju dziecka z niepełnosprawnościami oraz jego środowiska rodzinnego; ✓ zbyt mała oferta wsparcia pozainstytucjonalnego; ✓ trudności w integracji cudzoziemców; ✓ ograniczony dostęp do usług opiekuńczych i dziennych ośrodków wsparcia dla osób starszych, niedostatek świetlic, klubów, miejsc integracji dla osób starszych.
Szanse	**Zagrożenia**
✓ zmniejszanie się skali ubóstwa; ✓ rozszerzenie oferty działań kierowanych do osób starszych, z niepełnosprawnościami; ✓ prospołeczna polityka państwa; ✓ system wczesnego wykrywania zagrożeń społecznych (możliwość podejmowania działań profilaktycznych); ✓ informatyzacja usług urzędu – brak konieczności wizyt w urzędach dla osób starszych i z niepełnosprawnościami; ✓ poszerzenie zmiany skali działań (np. przez włączenie organizacji pozarządowych) kierowanych do osób starszych, a mających na celu zmniejszenie stopnia ich społecznej izolacji, rozszerzenie oferty działań kierowanych do osób starszych); ✓ tworzenie/podtrzymywanie świadomości wielokulturowości miasta.	✓ uzależnienie od świadczeń pomocy społecznej; ✓ występowanie niekorzystnych zjawisk w obrębie rodziny; ✓ niekorzystne zmiany demograficzne (starzenie się społeczeństwa) – rosnąca liczba osób wymagających zapewnienia usług opiekuńczych i całodobowej opieki; ✓ brak spójnego systemu orzekania o niepełnosprawności; ✓ istnienie „osiedli socjalnych" - miejsc generowania niewłaściwych postaw społecznych; ✓ brak regulacji prawnych dotyczących możliwości świadczenia usług asystenckich osobie z niepełnosprawnościami w systemie edukacyjnym.

5. MISJA I WIZJA

5.1. MISJA

„MIASTO BIAŁYSTOK – WYMARZONE MIEJSCE
DLA WSZYSTKICH"

5.2. WIZJA

Białystok jest miastem rozwijającym się dynamicznie, o wysokim poziomie jakości życia oraz mającym sprzyjające warunki do rozwoju lokalnego kapitału społecznego.

6. CELE STRATEGICZNE, PRIORYTETY I KIERUNKI DZIAŁAŃ

6.1. Cele strategiczne

A. Rodzina - naturalnym środowiskiem rozwoju

Rodzina jest pierwszym i naturalnym środowiskiem rozwoju człowieka, miejscem kształtowania pożądanych postaw i przygotowywania do właściwego pełnienia ról społecznych. Harmonijny i wszechstronny rozwój młodego pokolenia w dużej mierze zależy od kondycji i zasobów tej podstawowej komórki społecznej. Funkcjonowanie rodzin jest zależne od wielu czynników, m. in. gospodarczych, kulturowych, społecznych. Część rodzin boryka się z problemami, które czasowo lub trwale mogą osłabić, bądź uniemożliwić ich prawidłowe funkcjonowanie. Kompleksowe działania interdyscyplinarne, wspierające rodziny w ich prawidłowym funkcjonowaniu i umożliwiające korektę postaw niewłaściwych, mają na celu ochronę rodziny oraz kształtowanie umiejętności korzystania przez rodzinę z dostępnych zasobów.

B. Bezpieczne społeczeństwo

Osoby i rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji społecznej narażone są w większym stopniu na wszelkiego rodzaju zagrożenia cywilizacyjne i naturalne, dlatego powinny one sprawnie otrzymywać wsparcie w sytuacjach zagrażających ich zdrowiu i życiu. Instytucje i służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo powinny w sposób ciągły szacować ryzyko wystąpienia zagrożeń, być przygotowanym na szybkie reagowanie na nie. Rozpoznawanie i monitorowanie różnorodnych zagrożeń powinno być traktowane priorytetowo.

Sprecyzowanie i analiza potrzeb osób w trudnej sytuacji życiowej daje możliwość dostosowania formy pomocy i wsparcia do możliwości instytucji, by w najlepszym stopniu zapewnić im poczucie bezpieczeństwa.

C. Wysoka aktywność zawodowa

Aktywność zawodowa decyduje o zasobności mieszkańców i jakości ich życia. Dochód z pracy daje nie tylko zabezpieczenie materialne, ale także powoduje wzrost poczucia własnej wartości oraz społecznej akceptacji. W przypadku niedoboru miejsc pracy w stosunku do zapotrzebowania na nie, istotne jest propagowanie elastycznych form zatrudnienia, elastycznego czasu pracy, a także pracy na własny rachunek. Niezbędne są również działania mające na celu poprawę aktywności, zdolności do zatrudnienia i mobilności zawodowej osób bezrobotnych.

D. Troska o kondycję zdrowotną

Zdrowie definiowane jako dobrostan psychiczny i fizyczny warunkuje poprawę jakości życia społeczeństwa. Na utrzymanie kondycji zdrowotnej wpływ mają: czynniki środowiskowe, styl życia jednostki, świadomość ludzi dotycząca zachowań prozdrowotnych, infrastruktura sprzyjająca utrzymaniu zdrowia (zasoby w mieście dot. profilaktyki i leczenia). Istotna jest wczesna diagnostyka, edukacja i umożliwienie pełnej oraz ciągłej dostępności do usług medycznych zwłaszcza w przypadku wystąpienia nagłych zachorowań, leczenia osób z niepełnosprawnościami czy osób mających predyspozycje do chorób uwarunkowanych genetycznie. Diagnoza potrzeb mieszkańców Białegostoku w kontekście troski o utrzymanie kondycji zdrowotnej powinna stanowić istotny element strategii miasta.

E. Przyjazna polityka mieszkaniowa

Miasto Białystok realizuje działania mające na celu prowadzenie przyjaznej i racjonalnej polityki mieszkaniowej. Polityka mieszkaniowa opiera się na wieloaspektowej współpracy pomiędzy różnymi podmiotami odpowiedzialnymi za prowadzenie działalności z zakresu opieki społecznej. W przypadku osób najuboższych działania miasta przewidują możliwość skorzystania z dodatków mieszkaniowych i energetycznych, a także umożliwiają uzyskanie wsparcia w zakresie spłaty zadłużenia za najem gminnego lokalu mieszkaniowego.

F. Aktywność społeczna mieszkańców

Polityka społeczna miasta Białegostoku opiera się na wspieraniu inicjatyw i aktywności społecznych mieszkańców w każdej grupie wiekowej. Działania na rzecz edukacji społecznej i rozwoju osobowego przekładają się na coraz wyższy poziom świadomości społecznej mieszkańców oraz rosnącą aktywność społeczną, która sprzyja w zaangażowanie się w życie społeczne oraz przyczynia się do wzrostu poziomu jakości życia.

Zatem wspieranie zaangażowania w każdym obszarze funkcjonowania społeczności miasta poprzez tworzenie sprzyjających uwarunkowań do organizowania imprez oraz realizowania projektów kulturalnych powinny stanowić szansę zagospodarowania potencjału osobowego mieszkańców. Ponadto na rozwój społeczny mieszkańców ma wpływ kształtowanie się ich tożsamości narodowej i lokalnej w oparciu o bogate zasoby historyczne i kulturowe regionu. Mieszkańcy powinni zatem dążyć do wzrostu znaczenia miasta jako atrakcyjnego ośrodka na wschodzie Unii Europejskiej.

G. Efektywny system wsparcia społecznego

W życiu człowieka bywają momenty, kiedy potrzebuje wsparcia innych osób i instytucji. Szeroko definiowane wsparcie społeczne to pomoc dostępna dla jednostki w sytuacjach trudnych (Saranson 1982, za: Sęk, Cieślak, 2004 r.). Miasto Białystok realizuje koncepcję systemu wsparcia społecznego. Proponuje także działania aktywizujące osobę/rodzinę do podejmowania wysiłków na rzecz rozwiązywania trudnych sytuacji życiowych, zmierzających do życiowego usamodzielnienia i integracji ze środowiskiem oraz świadomego uczestnictwa w różnych wymiarach życia społecznego. Osiągnięcie tego celu wymaga partnerskiej współpracy i zaangażowania zarówno samych zainteresowanych, jak i instytucji czy organizacji pozarządowych.

6.2. Priorytety i kierunki działań

6.2.1. W zakresie celu strategicznego: A. Rodzina - naturalnym środowiskiem rozwoju

Priorytet A.1. Doskonalenie systemu wsparcia rodziny

Doskonalenie systemu wsparcia rodziny powinno polegać m.in. na rozwijaniu infrastruktury pomocy zmierzającej do wspierania rodzin z dziećmi, szczególnie znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych. Korzystanie przez rodziny z odpowiedniego wsparcia i pomocy umożliwi tworzenie właściwego środowiska wychowawczego dla dzieci i młodzieży oraz pomoże zapobiegać trwałym dysfunkcjom, mogącym w konsekwencji prowadzić do konieczności umieszczenia małoletnich dzieci w pieczy zastępczej.

Kierunki działań:

A.1.1. Zapewnienie opieki i wychowania dzieciom do lat 6

Zapewnienie opieki żłobkowej i wychowania przedszkolnego dzieciom do lat 6 umożliwi właściwą socjalizację najmłodszych oraz pełne zaspokojenie potrzeb poznawczych dzieci (w przypadku prawidłowo funkcjonującego środowiska rodzinnego). W efekcie rodzice dzieci uczęszczających do żłobka lub przedszkola mogą w pełni realizować się zawodowo oraz są w stanie zadbać o odpowiednią sytuację ekonomiczną rodziny.

A1.2. Objęcie wczesnym wspomaganiem rozwoju dzieci z problemami rozwojowymi

Budowanie systemu wczesnego wspomagania dzieci będzie ukierunkowane na podejmowanie działań mających na celu wczesną diagnozę potrzeb rozwojowych dzieci i zapewnienie odpowiednich form wspomagania dzieci i ich rodziców lub opiekunów. Działania te w efekcie mają na celu maksymalne podniesienie poziomu funkcjonowania dzieci z problemami rozwojowymi oraz wyposażenie ich opiekunów w wiedzę i umiejętności konieczne do optymalnego zaspokojenia potrzeb tych dzieci.

A.1.3. Poszerzanie kompetencji wychowawczych rodziców

Udział rodziców w różnorodnych formach edukacyjnych przyczyni się do poszerzenia kompetencji wychowawczych rodziców, czyli odpowiedniej wiedzy, postaw wychowawczych, sposobów reagowania na określone sytuacje i zachowania dziecka oraz zdolności do budowania prawidłowych relacji w rodzinie. Umożliwienie rodzicom

poszerzania ich kompetencji rodzicielskich przełoży się na stabilizację rodzin i zapewnienie bezpiecznego środowiska wychowawczego młodemu pokoleniu.

A.1.4. Zapewnienie rodzinom specjalistycznego poradnictwa

Poradnictwo specjalistyczne, w tym prawne, psychologiczne i rodzinne, jest świadczone w sytuacji, gdy rodziny przeżywają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych. Poradnictwo specjalistyczne jest świadczone bez względu na posiadany dochód.

A.1.5. Wspieranie rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych

Rodzina przeżywająca trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczych i wychowawczych może korzystać ze wsparcia wielu instytucji działających na rzecz dziecka i rodziny. Ważnym elementem procesu wspierania rodzin będzie objęcie ich wparciem asystentów rodziny. Praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych będzie prowadzona w szczególności w formie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego, terapii i mediacji, usług dla rodzin z dziećmi, pomocy prawnej organizowania grup wsparcia. Rodzina będzie mogła otrzymać wsparcie także poprzez objęcie dziecka opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego, prowadzonej w formie opiekuńczej, specjalistycznej czy pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę. Organizacje i instytucje zaangażowane w ten proces będą pełniły rolę kreatorów i propagatorów działań mających na celu wzmocnienie funkcji opiekuńczo-wychowawczej rodziny przy wykorzystaniu jej uprawnień, zasobów i możliwości. Jednoczesne prowadzenie monitoringu sytuacji dzieci w rodzinach przeżywających trudności pomoże zabezpieczyć w sposób optymalny potrzeby małoletnich.

Priorytet A.2. Zapewnienie optymalnych form pieczy zastępczej dzieciom pozbawionym opieki rodziców

W przypadku konieczności zapewnienia opieki dziecku poza rodziną naturalną optymalnym rozwiązaniem jest umieszczeniu go w rodzinnej formie pieczy zastępczej. Ze względu na dobro dzieci i młodzieży zakłada się rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej oraz reorganizację placówek opiekuńczo – wychowawczych w taki sposób, aby możliwe było zaspokojenie indywidualnych potrzeb wychowanków. Osoby pełnoletnie opuszczające pieczę zastępczą będą wspierane w realizacji indywidualnego programu usamodzielnienia.

Kierunki działań:

A.2.1. Promocja i tworzenie warunków do powstawania rodzinnych form pieczy zastępczej

Promocja i tworzenie warunków do rozwoju rodzinnych form opieki nad dzieckiem będą miały na celu zapewnienie wystarczającej liczby rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka oraz budowanie korzystnego klimatu społecznego wokół rodzicielstwa zastępczego. Podejmowanie działań promocyjnych będzie polegało na inicjowaniu i wspieraniu działań informacyjnych, w tym kampanii społecznych propagujących rodzicielstwo zastępcze. Wielodyscyplinarny proces kwalifikacji kandydatów na opiekunów zastępczych, w tym profesjonalne szkolenia dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka stanowić będzie właściwe przygotowanie osób/rodzin do czasowego przyjęcia dziecka pozbawionego opieki rodziców. Podejmowane będą działania mające na celu integrację środowiska rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka. Pozyskiwanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej będzie odbywało się równolegle z podejmowaniem działań ukierunkowanych na zwiększenie rangi rodzicielstwa zastępczego oraz przełamywaniem istniejących w tym obszarze krzywdzących stereotypów.

A.2.2. Wspieranie rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka w wypełnianiu powierzonych im zadań

Wspieranie rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka będzie polegało na tworzeniu warunków do ich prawidłowego funkcjonowania oraz na zapobieganiu zjawisku wypalenia zawodowego opiekunów zastępczych. Wsparcie rodzinnych form pieczy zastępczej należy widzieć jako zespół planowych i interdyscyplinarnych działań zmierzających do udzielania pomocy opiekunom zastępczym w realizowaniu przez nich trudnych zadań związanych z opieką oraz wychowaniem dzieci i młodzieży pozbawionych możliwości wzrastania w rodzinie biologicznej. Wychowankowie pieczy zastępczej często mają za sobą bolesne doświadczenia odrzucenia emocjonalnego i traumy. Aby właściwie zaspokoić potrzeby wychowanków, opiekunowie zastępczy powinni mieć możliwość uzyskania specjalistycznego poradnictwa, uczestniczenia w grupach wsparcia oraz szkoleniach podnoszących umiejętności wychowawcze i wyposażających w wiedzę o potrzebach rozwojowych dzieci, szczególnie potrzebach dzieci przeżywających stratę. Istotnym elementem wsparcia będzie objęcie

opiekunów opieką koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. Tworzenie zaplecza do optymalnego funkcjonowania rodzinnej pieczy zastępczej będzie uzupełnione potencjałem organizacji pozarządowych i wolontariatu.

A.2.3. Zapewnienie pieczy zastępczej instytucjonalnej dzieciom powyżej 10 - ego roku życia wymagającym szczególnej opieki lub mającym trudności w przystosowaniu się do życia rodzinnego

Dzieciom powyżej dziesiątego roku życia wymagającym szczególnej opieki lub mającym trudności w przystosowaniu się do życia rodzinnego konieczne jest zapewnienie optymalnych warunków w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Ważne jest, aby wychowankowie placówek opiekuńczo – wychowawczych mieli zapewnione właściwe warunki bytowe oraz zaspokojone potrzeby poznawcze, emocjonalne i społeczne - szczególnie, że często dotyczy to dzieci i młodzieży borykających się z dużymi trudnościami czy ograniczeniami w funkcjonowaniu.

A.2.4. Tworzenie warunków do usamodzielnienia wychowanków pieczy zastępczej

Młodym ludziom opuszczającym pieczę zastępczą trudniej jest, niż ich rówieśnikom opuszczającym domy rodzinne, podjąć obowiązki dorosłych obywateli. Konieczne jest udzielanie wsparcia usamodzielnianym wychowankom pieczy zastępczej poprzez m.in. pomoc w realizacji indywidualnych programów usamodzielnienia czy umożliwienie korzystania z pobytu w mieszkaniach chronionych treningowych.

Priorytet A.3. Rozwijanie systemu wsparcia rodzin w sytuacjach kryzysowych

Rozwijanie systemu wspierania rodzin w sytuacjach kryzysowych polegać będzie na profesjonalizacji interdyscyplinarnych działań pomocowych ukierunkowanych na wyjście z kryzysu i zapobieganie jego przejściu w fazę kryzysu chronicznego. Wspólne zaangażowanie różnych środowisk sprzyjać będą precyzyjnemu diagnozowaniu sytuacji kryzysowych oraz doborowi odpowiednich i skutecznych form pomocy. System wspierania osób i rodzin w kryzysie będzie skupiał się także na eliminowaniu zjawiska przemocy w rodzinie oraz podnoszeniu świadomości społecznej na temat zagrożeń wynikających ze stosowania przemocy. Zakłada się kontynuację oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec sprawców, a także poszerzenie oferty pomocy terapeutycznej i psychologicznej dla osób doznających przemocy, w tym dzieci.

Kierunki działań:

A.3.1. Przeciwdziałanie przemocy

Skuteczne przeciwdziałanie przemocy wymaga podniesienia poziomu świadomości społecznej dotyczącej tego zjawiska, jego uwarunkowań i konsekwencji. Inicjowanie i wspieranie działań informacyjnych i edukacyjnych, skierowanych do różnych grup wiekowych i środowisk, będzie miało charakter profilaktyczny i zaradczy. Prowadzenie tego rodzaju akcji będzie wpływać także na wzmacnianie postawy braku akceptacji dla zjawiska przemocy, a co za tym idzie przyczyni się do zwiększenia poczucia bezpieczeństwa u osób jej doznających.

A.3.2. Udzielanie pomocy rodzinom w sytuacjach kryzysowych

Jednym z nadrzędnych celów udzielania pomocy rodzinom w sytuacjach kryzysowych jest zapobieganie przejściu kryzysu w fazę kryzysu chronicznego. Konieczne jest więc skuteczne udzielanie adekwatnej pomocy wszystkim członkom rodziny. Zakłada się kontynuację oraz rozwój nowych form pomocy ukierunkowanych na wychodzenie z kryzysu. Rozszerzenie oferty specjalistycznej pomocy i jej popularyzacja powinny przyczynić się do zwiększenia jej dostępności dla osób potrzebujących. Kontynuowane będą oddziaływania korekcyjno-edukacyjne oraz psychologiczno-terapeutyczne wobec osób stosujących przemoc oraz indywidualne i grupowe wsparcie osób doświadczających kryzysu.

6.2.2. W zakresie celu strategicznego: B. Bezpieczne społeczeństwo

Priorytet B.1. Zapobieganie i przeciwdziałanie potencjalnym zagrożeniom

Podstawowym zadaniem zapobiegającym wystąpieniu zagrożenia dla zdrowia i życia, a także mienia jest systematyczna edukacja – dostarczanie wiadomości i uświadamianie na temat możliwości występowania zidentyfikowanych zagrożeń oraz zasad ich zapobiegania. Działania ukierunkowane są na przygotowywanie materiałów informacyjnych, prowadzenie spotkań i szkoleń, dotarcie do osób narażonych na niebezpieczeństwo oraz udzielenie niezbędnej pomocy. Pośrednim działaniem, jakie należy kontynuować jest usuwanie przyczyn i barier potencjalnych zagrożeń powodowanych przez człowieka lub stan infrastruktury miejskiej. Ukierunkowane i wspólne działania oparte na rzeczywistych przesłankach przyczyniają się do zminimalizowania zagrożeń i zapewnienie wsparcia i pomocy.

Kierunki działań:

B.1.1. Rozpoznawanie zagrożeń i uwarunkowań ich występowania

Systematycznie prowadzone będą analizy i oceny występujących oraz możliwych zagrożeń dla zdrowia i życia osób, które znajdują się w szczególnie trudnych warunkach oraz grupie zwiększonego ryzyka zagrożenia. Podejmowanie działań w zakresie eliminowania warunków stwarzających spotęgowane zagrożenie istotnie wpłynie na poprawę bezpieczeństwo tych osób.

B.1.2. Prowadzenie systematycznego monitoringu występujących i potencjalnych zagrożeń

Istotnym działaniem jest przygotowywanie i wdrażanie zasad oraz stałe całodobowe prowadzenie monitoringu zagrożeń według zakresu potrzeb i uwarunkowań ich występowania. Systematyczne rozszerzanie zidentyfikowanego obszaru systemem monitoringu zapewni możliwość natychmiastowego reagowania i podejmowania działań w sytuacjach zagrożeń.

B.1.3. Rozpoznawanie przypadków dyskryminacji, nietolerancji oraz przypadków nierównego traktowania

Systematyczna analiza zgłoszonych przypadków nierównego traktowania, dyskryminacji oraz nietolerancji pozwoli na zidentyfikowanie skali problemu w mieście oraz umożliwi podjęcie ewentualnych działań mających na celu ich wyeliminowanie.

B.1.4. Programy na rzecz tolerancji i antydyskryminacji, z uwzględnieniem sytuacji seniorów

Propagowanie tematyki tolerancji oraz antydyskryminacji poprzez opracowywanie i realizację programów w tym zakresie uwrażliwi mieszkańców na kwestię inności, pobudzi do refleksji na temat odmienności i stereotypowego postrzegania różnych grup społecznych.

B.1.5. Edukacja i aktywizacja w zakresie eliminowania zagrożeń

Przygotowywanie wielokierunkowych działań uświadamiających możliwości wystąpienia zagrożeń, ich skutki oraz zasady bezpiecznego postępowania. Budowanie społecznych metod i sposobów oddziaływania i eliminowania zagrożeń w fazach prawdopodobieństwa ich

wystąpienia. Systemowa edukacja na rzecz bezpieczeństwa, reagowanie na każde działanie powodujące zagrożenia zawsze i wszędzie są warunkami podstawowymi w eliminowaniu zagrożeń.

B.1.6. Badania wody, żywności, materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością, kosmetyków i innych czynników mających wpływ na zdrowie ludzi

Dbając o zdrowie mieszkańców podejmowane są działania mające na celu sprawdzenie jakości dostępnej wody, oferowanej na lokalnym rynku żywności oraz wyrobów kosmetycznych i innych czynników, a tym samym wyeliminowanie ewentualnych zagrożeń.

B.1.7. Prowadzenie nadzoru epidemiologicznego nad chorobami zakaźnymi

W celu ograniczenia rozprzestrzeniania się chorób zakaźnych Miasto prowadzi nadzór epidemiologiczny w ramach, którego ustala źródła ognisk chorób, prowadzi rejestry zachorowań oraz monitoruje sytuację osób zarażonych w celu niedopuszczenia do występowania masowych przypadków zakażeń na terenie aglomeracji.

Priorytet B.2. Przygotowanie do działań na wypadek wystąpienia zagrożeń zdrowia i życia, mienia i środowiska

Systematyczna analiza danych statystycznych pod kątem wskaźników występowania różnorodnych zagrożeń jest podstawą do skutecznego przygotowania planów i procedur reagowania w przypadku wystąpienia nagłych sytuacji kryzysowych. Aby działania służb i instytucji były sprawne, skuteczne i efektywne konieczne jest klarowne określenie i sprecyzowanie wspólnych wytycznych. Prowadzenie szkoleń, ćwiczeń i treningów oraz współdziałanie wszystkich służb na wielu poziomach zarządzania bezpieczeństwem to elementy gwarantujące skuteczność działań podczas najtrudniejszych zdarzeń i zagrożeń.

Kierunki działań:

B.2.1. Tworzenie planów i procedur współdziałania dla określonych rodzajów zagrożeń zapewniających niezbędny ratunek i pomoc zagrożonym

Opracowywanie i doskonalenie planów, procedur, zasad i systemów umożliwiających skoordynowane i optymalne działanie wielu różnych podmiotów w określonych stanach zagrożeń i sytuacjach kryzysowych. Prowadzenie stałej współpracy doskonalącej zasady

postępowania i wykonywanie określonych zadań oraz czynności według kompetencji poszczególnych służb podczas działań interwencyjnych i ratowniczych.

Priorytet B.3. Zapewnienie skutecznego reagowania instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo

Opracowane i wdrożone plany oraz procedury reagowania w każdej sytuacji zagrożenia wymagającego interwencji przez specjalistyczne służby lub instytucje, ciągłe ich doskonalenie na podstawie doświadczeń, przygotowywanie nowych procedur podnoszących poziom działań ratowniczych w ramach wspólnych przedsięwzięć stanowią podstawę skutecznego reagowania niezależnie od rodzaju, skali, miejsca i czasu zagrożenia. Koordynacja działań w ramach poszczególnych służb, na szczeblu miasta poprzez Miejskie Centrum Zarządzania Kryzysowego w Białymstoku, funkcjonowanie powołanych zespołów i komisji zajmujących się zagadnieniami bezpieczeństwa, możliwość wdrażania doraźnych działań wynikających z danej sytuacji kryzysowej zapewniają niezbędne skoordynowane zarządzania działaniami ratowniczymi.

Kierunki działań:

B.3.1.Prowadzenie skutecznych działań interwencyjnych i ratowniczych w sytuacjach zagrożeń zdrowia i życia ludzi, mienia i środowiska

Doskonalenie systemów zarządzania i organizacji prowadzenia działań interwencyjnych i ratowniczych stosownie do rodzajów zagrożeń oraz ilości podmiotów biorących udział w działaniach. Organizowanie i prowadzenie w systemie całodobowym działań ratowniczych w każdej sytuacji zagrożenia zdrowia i życia ludzi, mienia i środowiska.

B.3.2. Zapewnienie warunków przetrwania i życia dla osób potrzebujących pomocy

Przygotowywanie i doskonalenie wariantów pomocy dla ludności w sytuacjach zagrożeń oraz utraty warunków bytowych. Podejmowanie i prowadzenie działań zapewniających ludności warunki przetrwania w wymiarze niezbędnych potrzeb.

B.3.3. Zapewnienie ludności ochrony i bezpieczeństwa na wypadek zagrożeń

Doskonalenie i wdrażanie systemów ostrzegania, alarmowania i informowania ludności o zagrożeniach oraz zasadach postępowania w sytuacjach kryzysowych. Ustalanie

niezbędnych potrzeb i ich wykorzystanie do zapewnienia ochrony i bezpieczeństwa ludności w sytuacjach wszelkich zagrożeń.

Priorytet B.4. Odbudowa wraz z modernizacją zniszczonego podczas zdarzeń mienia stanowiącego zabezpieczenie potrzeb ludzi

Obowiązek zapewnienia osobom i rodzinom poszkodowanym w wyniku różnorodnych zagrożeń i zdarzeń niezbędnej pomocy i wsparcia zapewniającego warunki bytowe powinien być realizowany w stopniu i zakresie wynikającym z najpilniejszych potrzeb. Potrzeba ustalania i planowania zabezpieczenia oraz rozwiązywania problemów osób, które utraciły warunki materialne i bytowe w wyniku wszelkiego rodzaju zdarzeń realizowana jest w ramach funkcjonujących zasad oraz planowanych przedsięwzięć w tym zakresie. Rozszerzanie zakresu pomocy do niezbędnego poziomu wynikającego z praw człowieka powinno być stałym zadaniem mającym odzwierciedlenie w praktycznym wymiarze administracji państwowej i samorządowej oraz instytucji działających na rzecz pomocy i bezpieczeństwa.

Kierunki działań:

B.4.1. Wsparcie i pomoc w przetrwaniu po doznanych stratach spowodowanych zaistniałym zdarzeniem

Organizowanie i zapewnienie systemowej pomocy i wsparcia psychologicznego wszystkim osobom potrzebującym i poszkodowanym w wyniku zaistniałych zagrożeń.

B.4.2. Tworzenie materialnego zabezpieczenia potrzeb ludzi, którzy w wyniku zdarzeń ponieśli straty (mieszkalne i materialne)

Organizowanie i zapewnienie niezbędnej pomocy materialnej osobom i rodzinom, które poniosły straty w wyniku zdarzenia losowego lub klęski żywiołowej.

6.2.3. W zakresie celu strategicznego: C. Wysoka aktywność zawodowa

Priorytet C.1. Dostosowanie kwalifikacji i umiejętności osób bezrobotnych i poszukujących pracy do potrzeb rynku pracy

Realizacja tego priorytetu ma umożliwiać skuteczniejsze dopasowanie umiejętności i kwalifikacji osób bezrobotnych do ciągle zmieniającego się rynku pracy. W dążeniu do tego

celu należy przede wszystkim poznać i odpowiednio zanalizować potrzeby i możliwości pracodawców oraz predyspozycje osób bezrobotnych. Tak więc w tym procesie będą brane pod uwagę wszelkie dane na temat aktualnej sytuacji i przyszłych potrzeb rynku pracy, a także informacje o predyspozycjach i planach zawodowych osób bezrobotnych. W obecnych czasach mamy do czynienia z dynamicznym rozwojem technologicznym oraz wzrostem zapotrzebowania na wyższe kwalifikacje i kompetencje pracowników. Rzetelnie przeprowadzona diagnoza lokalnego rynku pracy pozwoli na trafne zaplanowanie kierunków szkoleń, które pomogą zdobyć lub podnieść kwalifikacje i wyposażą osoby bezrobotne w kompetencje zwiększające ich konkurencyjność na rynku pracy oraz przygotują do aktywnego i odpowiedzialnego uczestnictwa w życiu społeczno-gospodarczym. Następnym elementem tego priorytetu będzie pozyskanie środków finansowych na realizację szkoleń nie tylko ze źródeł krajowych, ale i Unii Europejskiej oraz zlecanie przeprowadzenia kursów instytucjom szkolącym, zapewniającym wysoką jakość procesu kształcenia. Jednocześnie należy zintensyfikować działania na rzecz promowania idei uczenia się przez całe życie, ponieważ posiadanie wszechstronnej wiedzy oraz umiejętności jej wykorzystywania jest fundamentem osiągania wysokiego poziomu rozwoju gospodarczego regionu i państwa.

Kierunki działań:

C.1.1. Organizacja szkoleń w oparciu o analizę lokalnego rynku pracy

Podstawą ustalenia kierunków szkoleń jest zbieranie z różnych źródeł wszelkich informacji niezbędnych do oceny potrzeb szkoleniowych lokalnego rynku pracy. Służy temu analiza zgłaszanych do Urzędu Pracy ofert pracy, ofert prasowych i wymagań pracodawców dotyczących kwalifikacji i uprawnień kandydatów do pracy. Istotnym źródłem informacji są badania ankietowe potrzeb szkoleniowych lokalnych pracodawców. Brane pod uwagę będą również oczekiwania zgłaszane przez osoby poszukujące pracy. Pozyskane informacje pozwolą ustalić kierunki szkoleń dostosowanych do potrzeb lokalnego rynku pracy.

C.1.2. Pomoc w diagnozowaniu predyspozycji zawodowych bezrobotnych w ramach usług doradczych

Ważną rolę w wyborze właściwej ścieżki zawodowej pełni doradca zawodowy. Wspólna ocena (doradcy i bezrobotnego) uzdolnień, mocnych i słabych stron pozwala określić predyspozycje zawodowe oraz trafność wyboru szkolenia.

Priorytet C.2. Wspieranie przedsiębiorczości

Wsparcie finansowe przedsiębiorstw, które dzięki niemu utworzą nowe miejsca pracy spowoduje wzrost potencjału adaptacyjnego firm i ich pracowników. Dodatkowo przysłuży się wprowadzeniu nowoczesnych technologii, których brak dla małych i średnich przedsiębiorstw często oznacza "być albo nie być" na rynku.

Tworzenie miejsc pracy poprzez udzielanie wsparcia finansowego w postaci jednorazowych środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz refundacji wyposażenia miejsc pracy dają szansę na zmniejszenie skali negatywnych zjawisk na lokalnym rynku pracy, a także doraźnie przeciwdziałają negatywnym, głównie psychicznym, skutkom pozostawania bez pracy.

Kierunki działań:

C.2.1. Wsparcie finansowe osób bezrobotnych w samozatrudnieniu

Osoba bezrobotna posiadająca dobry pomysł na własną działalność może ubiegać się o przyznanie środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Uzyskana pomoc na początkowym etapie tworzenia firmy, stanowi istotne wsparcie. Możliwość otrzymania dotacji i rozpoczęcie własnej działalności osobom posiadającym szczególne trudności w znalezieniu pracy daje jedyną szansę zaistnienia na rynku pracy.

C.2.2. Wsparcie finansowe pracodawców/przedsiębiorców w tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy

Wysokie koszty utworzenia stanowiska pracy, w tym koszty płacowe, ponoszone przez przedsiębiorcę powodują wstrzymanie decyzji o zwiększeniu zatrudnienia. Pomoc finansowa uzyskana w ramach refundacji kosztów wyposażenia stanowiska pracy obniża koszty własne przedsiębiorcy i przyśpiesza rozwój firmy. W efekcie daje szansę na pojawienie się kolejnych miejsc pracy.

Priorytet C.3. Monitorowanie potrzeb lokalnego rynku pracy

Pracodawcy i osoby poszukujące pracy mają odmienną ocenę sytuacji na rynku pracy. Przedsiębiorcy wskazują na trudności w znalezieniu wykwalifikowanych kandydatów na stanowiska pracy, natomiast poszukujący pracy mają problem z uzyskaniem zatrudnienia.

Świadczy to o niedopasowaniu kwalifikacji osób poszukujących zatrudnienia do oczekiwań pracodawców. Istotna jest zatem współpraca instytucji rynku pracy z organizacjami przedsiębiorców i rozpoznanie ich potrzeb zatrudnieniowych. Umożliwi ona odpowiedź na pytanie czy oczekiwania pracodawców dotyczące wykształcenia, umiejętności i kompetencji rozmijają się z kompetencjami osób dostępnych na rynku pracy.

Kierunki działań:

C.3.1. Współpraca z pracodawcami/przedsiębiorcami oraz organizacjami pozarządowymi

Kreowanie prawidłowej polityki zatrudnienia uwarunkowane jest posiadaniem kompleksowej wiedzy o sytuacji na rynku pracy, w szczególności o zasobach siły roboczej, przewidywanych zmian w podaży i popycie na pracę. Niezbędna jest w tym zakresie współpraca z partnerami rynku pracy m.in. z pracodawcami, przedsiębiorcami, organizacjami lokalnych pracodawców, organizacjami pozarządowymi, co umożliwi uzyskanie informacji dotyczących planów zatrudnieniowych firm.

Priorytet C.4. Wspieranie osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy

Zmienność rynku pracy oraz poszukiwanie przez pracodawców osób wykwalifikowanych z określonym doświadczeniem zawodowym powoduje, że określone grupy osób mają większe trudności z konkurencją na tym rynku. Szczególne trudności w uzyskaniu zatrudniania mają długotrwale bezrobotni, osoby po 50 roku życia, osoby do 30 roku życia oraz bezrobotni z niepełnosprawnościami. Oznacza to, że bez odpowiedniego wsparcia osoby te mają trudności z podjęciem aktywności zawodowej. W ramach wskazanych kierunków działań, osoby bezrobotne będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy zostaną objęci finansowymi formami wsparcia m.in.: szkoleniami, stażami, bonami na zasiedlenie, dofinansowaniem podjęcia działalności gospodarczej, zatrudnieniem subsydiowanym, refundacją kosztów wyposażenia stanowiska pracy.

Kierunki działań:

C.4.1. Wspieranie osób długotrwale bezrobotnych

Osoby długotrwale bezrobotne, czyli takie które pozostają bez pracy przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat, z upływem czasu stają się mniej atrakcyjni

dla potencjalnych pracodawców. Wynika to m.in. z częściowej utraty kompetencji ze względu na niewykonywanie zawodu, braku rozwoju zawodowego w tym czasie, dodatkowo problemem jest bariera psychologiczna. Często u takich osób pojawia się frustracja związana z brakiem pracy połączona z strachem przed zmianą i obawa, że wymagania pracodawcy mogą ich przerosnąć. Osoby te wymagają szczególnego wsparcia i ukierunkowanych działań, aby móc skutecznie powrócić na rynek pracy.

C.4.2. Wspieranie osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia

Osoby bezrobotne powyżej 50 roku życia to szczególna grupa na rynku pracy. Z jednej strony są to osoby doświadczone zawodowo, mogące dokonywać transferu swoich umiejętności młodszym współpracownikom. Zaś z drugiej strony często są to osoby, które nie czują potrzeby nabywania nowych kompetencji, czują strach przed nowymi technologiami, charakteryzuje ich niechęć do uczenia się nowych rzeczy. Pracodawcy często doceniają ich doświadczenie, ale również obawiają się częstej absencji tych osób w pracy ze względu na postępujący wiek i pojawiające się wraz z nim choroby. Istotne jest odpowiednie wsparcie tej grupy, aby skutecznie wykorzystać ich potencjał.

C.4.3. Wspieranie osób bezrobotnych do 30 roku życia

Wsparcie osób bezrobotnych do 30 roku życia powinno wiązać się przede wszystkim z umożliwieniem im zdobycia doświadczenia zawodowego. Niejednokrotnie osoby te mają trudności ze znalezieniem zatrudnienia ze względu na posiadanie jedynie wiedzy czysto teoretycznej uzyskanej w szkole, ale popartej nikłym doświadczeniem lub jego całkowitym brakiem. Warto skłaniać te osoby do nabywania dalszej wiedzy i rozwijania ich kompetencji poprzez uczestnictwo w szkoleniach oraz kursach, a jednocześnie umożliwiać im uzyskanie praktycznych umiejętności poprzez udział w stażach zawodowych.

C.4.4. Wspieranie osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami

Rynek pracy powinien w jak największym stopniu być otwarty dla osób z niepełnosprawnościami. Praca tych osób to nie tylko wykonywanie przez nich swoich obowiązków zawodowych, ale także forma ich rehabilitacji społecznej. Posiadanie zatrudnienia powoduje, że osoby te nie czują się dyskryminowane i alienowane ze społeczeństwa. Zatem wsparcie tej grupy jest istotne ze względu na wyrównywanie ich szans na rynku pracy.

6.2.4. W zakresie celu strategicznego: D. Troska o kondycję zdrowotną

Priorytet D.1. Wspomaganie postaw prozdrowotnych i zdrowego stylu życia

Kształtowanie wiedzy mieszkańców i szeroka, systematyczna profilaktyka uniwersalna jest niezbędnym elementem działań miasta Białegostoku. Wśród wielu źródeł informacyjnych upowszechnianych na co dzień znajdować się musi dostęp do aktualnej i rzetelnej wiedzy dotyczącej budowania świadomości i odpowiedzialności za zdrowie swoje, własnych dzieci i rodzin. Spojrzenie to wyznacza kolejne kierunki działań miasta.

Kierunki działań:

D.1.1. Realizacja programów profilaktycznych oraz działań edukacyjnych

Działania profilaktyczne powinny być prowadzone systemowo, uwzględniając kolejne szczeble rozwoju odbiorców oraz zorientowane na aktualne zagrożenia. Zgodnie z zasadami realizacji działań profilaktycznych ważne jest, aby podejmować je jak najwcześniej, wobec jak najszerszej grupy odbiorców. Ważne jest uwzględnienie jej kontynuacji na kolejnych szczeblach rozwoju odbiorców.

D.1.2. Realizacja kampanii społecznych wzmacniających odpowiedzialność za swoje zdrowie

Kampanie społeczne mają na celu zmianę postaw i zachowań mieszkańców poprzez zwrócenie uwagi na ryzyko pojawienia się zagrożeń zdrowotnych.

Priorytet D.2. Efektywne rozwiązywanie problemów społecznych i rodzinnych związanych z uzależnieniami

Problemy społeczne i rodzinne związane z uzależnieniami wymagają wdrażania działań profilaktycznych oraz organizowania i wspierania sieci instytucji pomocowych.

Kierunki działań:

D.2.1. Realizacja programów profilaktycznych i edukacyjnych

Programy profilaktyczne powinny dotyczyć wszelkich zachowań ryzykownych oraz obejmować dzieci i młodzież, a także ich rodziców i opiekunów. Programy powinny być oparte na przeprowadzonej wcześniej diagnozie problemów i dostosowane do poziomu rozwoju odbiorców.

D.2.2. Wspieranie rozwoju lecznictwa odwykowego

Miasto może wspierać ofertę lecznictwa odwykowego poprzez zwiększenie dostępu kadry do szkoleń zwiększających kompetencje diagnostyczne i terapeutyczne.

D.2.3. Rozwiązywanie problemów społecznych i rodzinnych związanych z uzależnieniami

Podejmowanie działań zmierzających do rozwiązywania problemów społecznych i rodzinnych związanych z uzależnieniami wymaga ciągłej, efektywnej i partnerskiej współpracy Urzędu Miejskiego w Białymstoku z organizacjami pozarządowymi organizującymi różne formy wsparcia.

D.2.4. Realizacja kampanii społecznych w zakresie przeciwdziałania zachowaniom ryzykownym

Kampanie społeczne w zakresie uzależnień i problematyki HIV/AIDS mają za zadanie zwrócenie uwagi odbiorców na zagrożenia wynikające z podejmowania ryzykownych zachowań oraz pokazanie pozytywnych wzorów zachowań z uwzględnieniem czynników chroniących.

Priorytet D.3. Zwiększanie dostępności mieszkańców do usług medycznych

Poziom rozwoju społecznego mierzony jest m.in. poziomem dostępności usług medycznych. Osoby chore, chore przewlekle i długotrwale, zamieszkujące w mieście wojewódzkim powinny mieć zabezpieczone podstawowe i specjalistyczne usługi medyczne.

Kierunki działań:

D.3.1. Realizacja programów zdrowotnych

Działanie to ma służyć zwiększeniu liczby usług diagnostycznych i zapobiegających rozwojowi chorób społecznych i cywilizacyjnych. Powinno uzupełniać kontrakty NFZ o celowe programy niezbędne dla mieszkańców miasta.

D.3.2. Działania edukacyjne skierowane do pracowników ochrony zdrowia

Budowanie świadomości społecznej powinno opierać się o wiedzę wysoko wykwalifikowanej kadry. Należy wzmacniać zasoby kadrowe poprzez organizację i finansowanie szkoleń, staży oraz wizyt studyjnych, przygotowanie materiałów i wydawnictw.

6.2.5. W zakresie celu strategicznego: E. Przyjazna polityka mieszkaniowa

Priorytet E.1. Poprawa racjonalności wykorzystania gminnego zasobu mieszkaniowego

Działanie to opiera się na prowadzeniu biura zamiany mieszkań, poprawie stanu zasobu mieszkaniowego oraz współpracy departamentów Urzędu Miejskiego w Białymstoku i organizacjami pozarządowymi realizującymi zadania z zakresu pomocy społecznej.

Kierunki działań:

E.1.1. Racjonalne wykorzystanie gminnego zasobu mieszkaniowego

Weryfikacja i modyfikacja systemu wykorzystania zasobów mieszkaniowych w Białymstoku.

Dążąc do zwiększenia racjonalizacji wykorzystania zasobu mieszkaniowego dotychczas podjęto działania zmierzające do intensyfikacji zamian lokali mieszkalnych, stosownie do potrzeb i możliwości finansowych najemców. W Zarządzie Mienia Komunalnego w Białymstoku funkcjonuje biuro zamiany mieszkań dysponujące bankiem danych dotyczących potencjalnych kontrahentów do zamiany mieszkania. Działania będą kontynuowane.

Dotychczas funkcjonująca zasada najmu lokalu po remoncie na koszt własny najemcy (co znacznie przyspieszyło ponowne zasiedlenie lokali, jak również wyeliminowało koszty ich utrzymania w czasie remontu oraz koszty przeprowadzenia remontu), również będzie nadal stosowana, aby skutecznie gospodarować środkami i efektywnie oraz sprawnie wykorzystywać gminne zasoby mieszkaniowe.

E.1.2 Kooperacja między interesariuszami strategii w realizacji jej celów, szczególnie zwiększenie racjonalności wykorzystywanych zasobów

Współpraca departamentów Urzędu Miejskiego w Białymstoku z organizacjami pozarządowymi realizującymi zadania z zakresu pomocy społecznej w zakresie tworzenia mieszkań chronionych, wspieranych i treningowych.

Priorytet E.2. Osłony socjalne dla najuboższych mieszkańców miasta

Kontynuacja pomocy dla najuboższych mieszkańców miasta realizowana będzie poprzez przyznawanie dodatków mieszkaniowych i energetycznych.

Kierunki działań:

E.2.1.Dodatki mieszkaniowe i energetyczne

Kontynuacja procesu przyznawania dodatków mieszkaniowych i energetycznych dla określonych grup mieszkańców miasta Białegostoku.

Dodatki mieszkaniowe to pomoc w utrzymaniu mieszkania, która przysługuje mieszkańcom miasta Białegostoku o niskich dochodach posiadających jeden z poniższych tytułów:

1) najemcom oraz podnajemcom lokali mieszkalnych,
2) osobom mieszkającym w lokalach mieszkalnych, do których przysługuje im spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego,
3) osobom mieszkających w lokalach mieszkalnych znajdujących się w budynkach stanowiących ich własność i właścicielom samodzielnych lokali mieszkalnych,
4) innym osobom mającym tytuł prawny do zajmowanego lokalu mieszkalnego i ponoszącym wydatki związane z jego zajmowaniem,

5) osobom zajmującym lokal mieszkalny bez tytułu prawnego, oczekującym na przysługujący im lokal zamienny albo najem socjalny lokalu.

Dodatki mieszkaniowe przyznawane są na 6 miesięcy.

Natomiast dodatek energetyczny przysługuje odbiorcy wrażliwemu energii elektrycznej. Odbiorcą wrażliwym energii elektrycznej jest osoba, której przyznano dodatek mieszkaniowy.

Priorytet E.3. Pomoc Miasta Białystok w spłacie zadłużenia za najem gminnych lokali mieszkalnych

Miasto Białystok, aby ułatwić spłatę zadłużenia mieszkańcom komunalnego zasobu mieszkaniowego, którzy z różnych przyczyn życiowych znaleźli się w sytuacji uniemożliwiającej regulowanie należności za mieszkanie, będzie kontynuowało program pomocy osobom i rodzinom zagrożonym eksmisją.

Kierunki działań:

E.3.1. Ułatwienie spłaty zadłużenia

Program pomocy umożliwia uzyskanie wsparcia w spłacie zadłużenia poprzez: odraczanie terminu płatności, rozłożenie spłaty na raty lub umarzanie części zadłużenia.

W celu zwiększenia możliwości w zakresie uregulowania zadłużeń z tytułu użytkowania mieszkania komunalnego i tym samym uniknięcia zagrożenia bezdomnością kontynuowany będzie program odpracowywania zadłużenia, który umożliwia spłatę zaległości czynszowych poprzez pracę na rzecz miasta Białegostoku.

6.2.6. W zakresie celu strategicznego: F. Aktywność społeczna mieszkańców

Priorytet F.1. Permanentny rozwój edukacji społecznej i tożsamości lokalnej

Rozwój społeczny jest to trwający przez całe życie proces nabywania wiedzy i umiejętności potrzebnych do udziału w życiu społecznym. Współdziałanie wszystkich środowisk na rzecz rozwoju społecznego mieszkańców stanowić powinna istotny element polityki społecznej miasta Białegostoku. Ponadto Miasto powinno zachęcać mieszkańców do aktywnego działania na rzecz społeczności lokalnej.

Kierunki działań:

F.1.1. Zwiększenie udziału mieszkańców w konsultacjach społecznych

Miasto w swoich działaniach chce zachęcić mieszkańców do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym poprzez różne instrumenty (konsultacje społeczne, projekty w ramach Budżetu Obywatelskiego). Udzielenie mieszkańcom głosu poprzez udział w konsultacjach społecznych ma na celu uwzględnienie ich opinii przy podejmowaniu decyzji dotyczących społeczności miasta.

F.1.2. Tworzenie warunków do integracji społecznej mieszkańców

Dbając o skuteczną integrację społeczną mieszkańców Miasto organizuje różnorodne przedsięwzięcia m.in. festyny, warsztaty, spotkania.

F.1.3. Rozwój środowisk lokalnych poprzez zwiększenie zaangażowania mieszkańców

Miasto dąży do rozwoju środowisk lokalnych poprzez aktywne zwiększanie zaangażowania mieszkańców w wolontariat w miejskich jednostkach organizacyjnych oraz jednostkach organizacyjnych Urzędu Miejskiego w Białymstoku.

Priorytet F.2. Kreowanie lokalnej polityki kształcenia dorosłych

Kształcenie osób dorosłych, w tym formalne i nieformalne kształcenie ustawiczne, należy rozwijać poprzez wspieranie dalszego rozwoju Centrum Kształcenia Ustawicznego w Białymstoku – placówki samorządowej odpowiedzialnej za prowadzenie różnorodnej edukacji osób dorosłych. Należy zadbać o zaszczepianie w społeczeństwie potrzeby kształcenia ustawicznego, jako nieprzerwanego procesu rozwoju zawodowego każdego człowieka. Troską należy objąć kształcenie ustawiczne kadr białostockiej oświaty. Niezbędne jest rozwijanie nowoczesnego systemu edukacji osób dorosłych oraz zapewnienie szerokiej oferty kształcenia najwyższej jakości. Dostępność edukacji dla każdego mieszkańca niezależnie od wieku, wdrożenie skutecznego systemu kształcenia osób dorosłych, rozwój kształcenia na odległość, zapewnienie spójności działań podmiotów odpowiedzialnych za kształcenie ustawiczne oraz promocja kształcenia ustawicznego osób dorosłych to wyzwania najbliższych lat. Zwiększanie zakresu współpracy międzynarodowej, wymiany dobrych praktyk edukacyjnych oraz opracowanie efektywnego systemu ich wdrażania,

monitorowania i ewaluacji strategii sprzyjać będą podnoszeniu jakości edukacji osób dorosłych.

Kierunki działań:

F.2.1. Promowanie oferty i poszerzanie możliwości kształcenia dorosłych

Czynnikiem sprzyjającym rozwojowi edukacji oraz aktywności społecznej jest promocja oferty doskonalenia oraz edukacyjnych sukcesów. Zachodzi zatem konieczność systemowego zaangażowania mediów lokalnych w promocję kształcenia dorosłych, w tym formalnego i nieformalnego kształcenia ustawicznego. Dobrą praktyką mogą stać się cyklicznie prezentowane oferty placówek kształcenia dorosłych w mieście i regionie.

Społecznie użyteczne będzie podkreślanie wysokiej jakości oraz szerokiej dostępności usług publicznych jednostek realizujących kształcenie dorosłych, oferty szkolnictwa zawodowego i ogólnego, wymiany i staże, możliwości zdobywania kwalifikacji oraz przekwalifikowań.

Konieczne jest promowanie współpracy międzynarodowej, dobrych praktyk edukacyjnych oraz zwiększania dostępności usług edukacyjnych bezpłatnych, wysokiej jakości i dostosowanych do indywidualnych potrzeb mieszkańców województwa podlaskiego znajdujących się w gorszym położeniu na rynku pracy.

F.2.2. Współpraca instytucji na rzecz kształcenia ustawicznego

Realizacja tego zadania będzie polegać na wspólnym tworzeniu programów edukacyjnych i informacyjnych wspierających aktywność edukacyjną dorosłych osób pracujących oraz osób nieaktywnych zawodowo, prowadzenie specjalistycznego poradnictwa i udzielanie wsparcia dla osób indywidualnych oraz organizacji w zakresie edukacji społecznej i aktywności lokalnej.

Priorytet F.3. Współpraca środowisk społecznych w procesie ich rozwoju

Ważnym elementem polityki społecznej miasta Białegostoku jest współpraca różnych środowisk społecznych w zakresie wspierania osób potrzebujących, w tym osób starszych oraz z niepełnosprawnościami, poprzez kształtowanie wrażliwości społecznej.

Kierunki działań:

F.3.1. a) Kształtowanie wrażliwości społecznej w obszarze funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami

Realizacja tego działania ma na celu zaangażować środowisko lokalne w niesienie pomocy osobom z niepełnosprawnościami poprzez różne formy współpracy i wsparcia, w tym wolontariat.

F.3.1. b) Kształtowanie wrażliwości społecznej w obszarze funkcjonowania osób starszych

Celem powyższego działania jest uwrażliwienie społeczności miasta na problemy seniorów oraz podejmowanie różnorakich czynności w zakresie niesienia pomocy w życiu codziennym osobom starszym.

F.3.2. Rozwój działań na rzecz integracji międzypokoleniowej

Integracja międzypokoleniowa ma na celu rozwijanie i wzmacnianie podmiotowości osób starszych w środowisku lokalnym, łączenie aktywności seniorów i ludzi młodych w celu pełnego wykorzystania ich potencjałów. Wskazane jest podjęcie działań zachęcających społeczność miasta do integracji międzypokoleniowej, włączanie osób starszych w życie społeczne, animowanie grup wsparcia i rozwoju osobistego, rozwijanie ruchu samopomocy.

Niezmiernie ważna jest promocja idei współpracy i wolontariatu międzypokoleniowego opartego na zasadzie wzajemnych świadczeń wykraczających poza więzy rodzinne oraz wspieranie rozwoju intermentoringu jako modelu wzajemnej nauki i rozwoju zawodowego wykorzystującego potencjał, wiedzę, umiejętności i doświadczenia zarówno pracowników młodych, jak również starszych. Podejmowanie działań na rzecz rozwijania świadomości mieszkańców miasta w zakresie możliwości wzajemnej edukacji społecznej.

Konieczne jest także zacieśnianie ścisłej współpracy pomiędzy instytucjami, w tym prężnie działającym organizacjami pozarządowymi, zrzeszającymi osoby starsze, młodzież

oraz osoby w średnim wieku w celu wspierania idei integracji międzypokoleniowej w sferze społecznej, edukacyjnej i zawodowej. Ważne jest także podniesienie efektywności działań na rzecz edukacji społecznej, podejmowanych w placówkach oświatowych poprzez wzmocnienie współpracy między nimi oraz wzrost zaangażowania środowisk lokalnych w realizację inicjatyw przez nie podejmowanych.

Niezbędna jest realizacja inicjatyw, projektów i programów edukacyjno-wychowawczych, akcji informacyjnych i kampanii społecznych wspierających ideę współpracy i wolontariatu międzypokoleniowego oraz promowanie postaw współodpowiedzialności międzypokoleniowej.

Priorytet F.4. Rozwój współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi w zakresie pożytku publicznego

Celem powyższego priorytetu jest umacnianie współpracy pomiędzy samorządem a organizacjami pozarządowymi w zakresie działań na rzecz miasta Białegostoku i jego mieszkańców.

Kierunki działań:

F.4.1. Współtworzenie polityk publicznych przez samorząd i organizacje pozarządowe

Współpraca samorządu oraz organizacji pozarządowych we współtworzeniu projektów aktów prawnych oraz funkcjonowaniu rad społecznych oraz zespołów doradczych i inicjatywnych.

F.4.2. Zlecanie zadań publicznych uprawnionym podmiotom

W ramach tego kierunku działań Miasto Białystok zleca organizacjom pozarządowym i innym podmiotom uprawnionym realizację zadań publicznych przewidzianych w budżecie.

F.4.3. Rozwój pozafinansowych form współpracy międzysektorowej

Dążąc do zacieśniania współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie działalności na rzecz miasta i jego mieszkańców, Miasto Białystok udostępnia nieruchomości i lokale gminne oraz umożliwia z korzystania z pomieszczeń w budynku Centrum Aktywności Społecznej na preferencyjnych warunkach. Dzięki międzysektorowej współpracy

liczba inicjatyw wspólnie realizowanych przez samorząd oraz organizacje pozarządowe może się zwiększać.

6.2.7. W zakresie celu strategicznego: G. Efektywny system wsparcia społecznego

Priorytet G.1. Wsparcie osób i rodzin w trudnej sytuacji życiowej

Zasadnicze znaczenie ma stworzenie systemu wsparcia społecznego, którego celem będzie poprawa standardu życia, poziomu edukacji, rozwój oraz poprawa jakości usług samorządowych. Spójny, kompleksowy i efektywny system wsparcia wpłynie pozytywnie na satysfakcję i jakość życia mieszkańców.

Kierunki działań:

G.1.1. Pomoc w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb bytowych osób i rodzin będących w trudnej sytuacji życiowej

Realizacja tego kierunku działania ma na celu ograniczenie sfery ubóstwa i poprawę stanu psychofizycznego osób i rodzin znajdujących się przejściowo, bądź długotrwale w trudnej sytuacji życiowej. Odbywać się będzie poprzez udzielenie stosownego wsparcia świadczeniami o charakterze pieniężnym (m. in. zasiłek okresowy, zasiłek celowy), jak i niepieniężnym (m. in. posiłek), co pozwoli osobom i rodzinom na bytowanie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Partnerska współpraca z organizacjami pozarządowymi na rzecz umożliwienia osobom i rodzinom przezwyciężania trudnej sytuacji życiowej oznacza, że działania pomocowe będą spójne i wielowymiarowe.

G.1.2. Rozwój form pomocy i wsparcia na rzecz poprawy funkcjonowania osób z problemem bezdomności oraz odzyskania samodzielności życiowej

Celem powyższego działania jest pomoc osobom, które doświadczyły bezdomności. Wsparcie tej grupy odbywa się poprzez różnorodne działania pomocowe, takie jak: świadczenia z pomocy społecznej, udostępnianie miejsc schronienia, kontakty ze streetworkerami.

G.1.3. Wsparcie materialne rodzin z dziećmi

Rodzina z dziećmi jest wspierana świadczeniami rodzinnymi oraz pomocą materialną o charakterze socjalnym w formie stypendium szkolnego i zasiłku szkolnego. Zarówno

świadczenia rodzinne, jak i pomoc materialną o charakterze socjalnym przyznaje się na wniosek. Do świadczeń rodzinnych zalicza się zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego, świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy i zasiłek dla opiekuna oraz jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia się dziecka i świadczenie rodzicielskie a także jednorazowe świadczenie „za życiem".

G.1.4. Aktywne formy pracy z osobami i rodzinami w celu życiowego usamodzielnienia i integracji ze środowiskiem

Wobec beneficjentów pomocy społecznej pracownicy socjalni Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Białymstoku prowadzą aktywne formy pracy. Prowadzona praca socjalna, często w oparciu o kontrakt socjalny, służy wzmocnieniu lub odzyskaniu zdolności do prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie. Nabycie umiejętności niezbędnych do pełnienia ról społecznych, nauczenie planowania i gospodarowania dochodami, uzyskanie nowych umiejętności zawodowych umożliwiających przekwalifikowanie lub podwyższenie kwalifikacji przyczyni się do świadomego poszukiwania rozwiązań własnej trudnej sytuacji życiowej przez osoby/rodziny, a w konsekwencji uzyskania samodzielności życiowej oraz integracji ze środowiskiem.

Priorytet G.2. Poprawa funkcjonowania w środowisku rodzinnym i społecznym osób potrzebujących wsparcia

Wsparcie osób potrzebujących odbywa się na trzech płaszczyznach: pomoc lekowa, usługi opiekuńcze oraz zapewnienie opieki. Niejednokrotnie pomoc ta jest ze sobą powiązana, co umożliwia kompleksowe rozwiązanie problemów tych osób.

Kierunki działań:

G.2.1. Pomoc w zapewnieniu środków na leki i leczenie

Celem powyższego działania jest minimalizowanie skutków trudnej sytuacji życiowej w jakiej znalazła się osoba lub rodzina z powodu niepełnosprawności lub choroby, bowiem często jest to związane z dużymi wydatkami finansowymi z domowego budżetu. Osoba z niskimi dochodami powinna mieć możliwość uzyskania wsparcia w formie świadczenia pieniężnego z systemu pomocy społecznej (zasiłku celowego na dofinansowanie kosztów

leków i leczenia) lub w ramach gminnego programu osłonowego w zakresie zmniejszania wydatków poniesionych na leki.

G.2.2. Pomoc w formie usług opiekuńczych i zapewnienie opieki

Osobie wymagającej pomocy innych osób udzielane jest wsparcie w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych w miejscu jej zamieszkania lub w ośrodkach wsparcia. Natomiast osobom niemogącym samodzielnie funkcjonować, nieposiadającym osób bliskich lub którym rodzina nie jest w stanie zapewnić wystarczającej pomocy i opieki w miejscu zamieszkania Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku oferuje umieszczenie w Domu Pomocy Społecznej. Są to ważne działania. Wiążą się one ze zjawiskiem starzenia się społeczeństwa i wzrostem średniej długości życia jednostki, a także niemożnością zapewnienia przez członków rodziny właściwej opieki i pielęgnacji z uwagi na pracę zawodową, bądź zamieszkiwanie w znacznej odległości od siebie (inne miasto, inny kraj). Przewiduje się kontynuację powyższych działań z naciskiem na utrzymanie osoby w miejscu jej zamieszkania, ponieważ pozostawienie osoby w środowisku lokalnym pozytywnie wpływa na psychikę, pozwala realizować jej funkcje społeczne i stosownie do wieku utrzymywać aktywność dając poczucie własnej wartości i godności.

G.2.3. Podniesienie standardów w zakresie dostępności architektonicznej, komunikacyjnej - informacyjnej i cyfrowej.

Zwiększenie liczby obiektów dostosowanych do potrzeb różnych grup społecznych (np. osób ze szczególnymi potrzebami, czyli osób z niepełnosprawnościami, starszych oraz wszystkich osób, które ze względu na okoliczności tymczasowo mają ograniczoną mobilność czy percepcję (np. mają złamaną nogę, są po operacji lub prowadzą wózek dziecięcy) w zakresie dostępności architektonicznej, komunikacyjnej - informacyjnej i cyfrowej lub zapewnienie dostępności alternatywnej.

Priorytet G.3. Poprawa jakości życia osób z niepełnosprawnościami poprzez wyrównywanie szans

Niepełnosprawność własna, bądź osoby z najbliższego otoczenia, spowodowana chorobą, kalectwem lub naturalnym procesem starzenia się powoduje różnorodne ograniczenia, a niekiedy uniemożliwia samodzielną egzystencję. Szczególna sytuacja osób

z niepełnosprawnościami wymaga stworzenia warunków do wszechstronnego wspierania, pomagania, a niekiedy zapewnienia opieki.

Osoby z niepełnosprawnościami są grupą społeczną szczególnie narażoną na marginalizację i wykluczenie społeczne, bowiem często nie są one w stanie własnymi siłami przezwyciężać pojawiających się trudności. Konieczne jest więc tworzenie programów i podejmowanie działań wyrównujących ich szanse życiowe, poprzez przeniesienie aktywności osób niepełnosprawnych z obszaru pozyskiwania zasiłków w obszar aktywności własnej nakierowanej na przygotowanie się do podjęcia pracy, a w konsekwencji – przerwanie kręgu bierności i marginalizacji.

Kierunki działań:

G.3.1. Badanie sytuacji osób z niepełnosprawnościami

Niepełnosprawność jest jednym z ważniejszych problemów społecznych, które do chwili obecnej nie zostały dogłębnie zdiagnozowane. Istnieją ogromne luki informacyjne w tym obszarze, które mogą wynikać z braku spójnej bazy danych obejmującej zarówno statystykę osób z niepełnosprawnościami, ale także ich sytuację edukacyjną i zawodową. Problem niepełnosprawności jest zjawiskiem wieloaspektowym. Brak rozpoznania dotyczy zarówno rodzajów niepełnosprawności, aktywności zawodowej, poziomu wykształcenia tej grupy, ale również rehabilitacji, udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Diagnoza tego środowiska i stały monitoring ma ogromne znaczenie dla stworzenia strategii systemowej pomocy osobom z niepełnosprawnościami. Wczesna identyfikacja osób wymagających pomocy spowoduje przeciwdziałanie ich marginalizacji czy społecznemu wykluczeniu. Istotnym problemem jest także brak jednolitej bazy placówek, ośrodków diagnostycznych, rehabilitacyjnych i innych instytucji świadczących pomoc osobom z niepełnosprawnościami.

Realizacja tego priorytetu ma na celu rozbudowę bazy danych opisujących populację osób z niepełnosprawnością, budowę bazy danych instytucji i organizacji pozarządowych działających w obszarze pomocy osobom z niepełnosprawnościami oraz udostępnianie zebranych informacji organizacjom, instytucjom, a także zainteresowanym mieszkańcom Miasta Białegostoku.

G.3.2. Wspieranie osób z niepełnosprawnościami poprzez instrumenty rehabilitacji społecznej

Wsparcie osób z niepełnosprawnościami będzie realizowane poprzez organizację turnusów rehabilitacyjnych, dofinansowań zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze, a także organizację warsztatów terapii zajęciowej i inne działania.

G.3.3. Wspieranie niezależnego życia osób z niepełnosprawnościami poprzez deinstytucjonalizację usług społecznych

Wspieranie niezależności życiowej osób z niepełnosprawnościami poprzez oferowanie mieszkań wspomaganych, opiekę wytchnieniową, usługi asystencji osobistej oraz asystenta osoby niepełnosprawnej. Ponadto Miasto Białystok zapewnia usługi wolontariusza dla osób z niepełnosprawnościami oraz inne specjalistyczne usługi opiekuńcze wspomagając czynności dnia codziennego osób potrzebujących.

G.3.4. Wspieranie aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami

W ramach tego priorytetu realizowane będą w szczególności zadania związane z pośrednictwem pracy i doradztwem zawodowym kierowanym do osób z niepełnosprawnościami, pozyskiwaniem dla nich pracodawców, tworzeniem nowych miejsc pracy, jak i szkoleniem oraz przekwalifikowaniem zawodowym. Aktywizacji zawodowej sprzyjają powstawanie Zakładów Aktywności Zawodowej, które zwiększają szanse osób z niepełnosprawnościami na zatrudnienie, uzyskiwanie dochodu oraz poprawę swojej sytuacji materialnej i życiowej.

G.3.5. Podnoszenie świadomości społeczeństwa w zakresie niepełnosprawności

W ramach tego zadania organizowane będą kampanie społeczne oraz imprezy integracyjne mające na celu podniesienie świadomości społeczeństwa w zakresie niepełnosprawności.

G.3.6. Przeciwdziałanie pogorszeniu się kondycji fizycznej i psychicznej osób z niepełnosprawnościami

Realizacja kierunku tego działania ma na celu wspieranie osób z niepełnosprawnościami w zakresie utrzymania kondycji fizycznej i psychicznej poprzez uczestnictwo w warsztatach terapii zajęciowej, promowanie imprez sportowo-rekreacyjnych i upowszechnianie sportów paraolimpijskich.

Priorytet G.4. Aktywizacja seniorów w życiu społecznym

Biorąc pod uwagę trendy demograficzne wskazujące na zwiększający się udział osób starszych w populacji Miasto Białystok poszerza ofertę projektów oraz programów skierowanych do tej grupy. Aby zapobiec wykluczeniu i izolacji osób starszych istotne jest skuteczne ich aktywizowanie, zarówno w dziedzinie kulturowej i społecznej, a także wdrożenie działań zapewniających bezpieczeństwo osobiste.

Kierunki działań:

G.4.1. Wspieranie różnych form aktywności seniorów

Aktywizacja fizyczna i psychiczna realizowana będzie poprzez zajęcia edukacyjne, lektoraty językowe, warsztaty muzyczne, kulinarne, plastyczne, zajęcia ogólno-usprawniające, naukę obsługi komputera i korzystania z Internetu, wyjazdy, wycieczki, spacery, organizację Miejskiego Dnia Seniora, letni wypoczynek seniorów, itp.

G.4.2. Rozwijanie oferty kulturalnej adresowanej do seniorów

Promowanie oferty kulturalno-oświatowej i rozrywkowej dla osób starszych. Działanie to ma na celu zachęcenie seniorów do korzystania z oferty białostockich instytucji kultury – teatrów, kin, muzeów, galerii i ośrodków kultury.

G.4.3. Działania wspierające bezpieczeństwo osobiste oraz socjalne osób starszych

W ramach tego działania organizowane będą spotkania, wykłady i prelekcje w zakresie bezpieczeństwa osobistego, a także realizowany program osłonowy w zakresie zmniejszenia wydatków z tytułu opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi.

G.4.4. Wspieranie aktywności międzypokoleniowej i wolontariatu seniorów

Wspieranie aktywności międzypokoleniowej poprzez tworzenie programów/projektów dotyczących w/w tematyki oraz promowanie wolontariatu seniorów poprzez aktywną współpracę wielu podmiotów miejskich.

G.4.5. Centrum Aktywności Seniorów

Ważnym elementem polityki społecznej miasta Białegostoku jest organizowanie działań wielopokoleniowych mających na celu integrację oraz edukację różnych grup wiekowych mieszkańców.

Priorytet G.5. Tworzenie warunków do integracji wielokulturowej

Kształtowanie postawy otwartości i akceptacji mieszkańców dla różnorodności kulturowych, etnicznych, narodowych jest drogą prowadzącą do integracji społecznej. Pomoc cudzoziemcom powinna prowadzić do ich integracji w środowisku zamieszkania. Ponadto Miasto Białystok powołało Pełnomocnika Prezydenta Miasta Białegostoku ds. Równego Traktowania, który będzie podejmował działania zmierzające do zapewnienia równego traktowania i ochrony przed dyskryminacją.

Kierunki działań:

G.5.1. Rozwój kompetencji międzykulturowych i wspieranie integracji w środowisku społecznym

Działanie to ma na celu wspieranie integracji w środowisku społecznym poprzez realizowanie projektów przez organizacje pozarządowe i placówki oświatowe skierowanych do cudzoziemców oraz organizowanie imprez prezentujących wielokulturowość.

G.5.2. Realizacja programów pomocowych skierowanych do cudzoziemców

Realizacja tego kierunku działania ma na celu wspieranie procesu integracji ze środowiskiem lokalnym cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą. Pomoc cudzoziemcom jest udzielana przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku w ramach indywidualnego programu integracji. Pomoc jest przyznawana na okres nie dłuższy niż 12 miesięcy. Obejmuje ona wypłacanie świadczeń pieniężnych, opłacanie składki na ubezpieczenie zdrowotne określonej

w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia, prowadzenie pracy socjalnej, poradnictwo specjalistyczne, udzielanie informacji oraz wsparcia w kontaktach z innymi instytucjami w szczególności z instytucjami rynku pracy, organizacjami pozarządowymi. Uzupełnieniem procesu integracji cudzoziemców prowadzonego przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku jest realizacja programów na ich rzecz przez organizacje pozarządowe działające na terenie miasta Białegostoku, z którymi Ośrodek współpracuje.

G.5.3. Realizacja działań antydyskryminacyjnych

Realizacja kierunku tego działania ma na celu wspieranie postaw mieszkańców miasta Białystok w zakresie równego traktowania poprzez tworzenie programów/ projektów i kampanii społecznych dotyczących tematyki antydyskryminacyjnej. Działania opierać się będą na aktywnej współpracy organizacji pozarządowych i podmiotów miejskich.

7. CELE STRATEGICZNE, PRIORYTETY I KIERUNKI DZIAŁAŃ

L.p.	Zadania realizacyjne (działania)	Koordynator zadania	Realizatorzy	Źródła finansowania	Wskaźniki	Wartość wskaźników (liczbowo lub jako oczekiwany rezultat)	Monitorowanie/ Ewaluacja
CEL STRATEGICZNY A. RODZINA - NATURALNYM ŚRODOWISKIEM ROZWOJU							
Priorytet A.1. Doskonalenie systemu wsparcia rodziny							
A.1.1	Zapewnienie opieki i wychowania dzieciom do lat 6	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Departament Edukacji Urzędu Miejskiego w Białymstoku, organizacje pozarządowe, żłobki, kluby dziecięce, przedszkola	Budżet miasta	Liczba dzieci objętych opieką w żłobku lub klubie dziecięcym	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	Sprawozdania, analizy danych
					Liczba dzieci oczekujących na przyjęcie do żłobka lub klubu dziecięcego	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/spadek	
					Liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	
					Liczba dzieci oczekujących na przyjęcie do przedszkola	Spadek	
A.1.2	Objęcie wczesnym wspomaganiem rozwoju dzieci z problemami rozwojowymi	Departament Spraw Społecznych Urzędu	Departament Edukacji Urzędu Miejskiego w Białymstoku,	Budżet miasta	Liczba instytucji/organizacji realizujących wczesne wspomaganie rozwoju	Wzrost	Sprawozdania, analizy danych

		Miejskiego w Białymstoku	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, przedszkola, szkoły, organizacje pozarządowe		Liczba specjalistów prowadzących zajęcia z wczesnego wspomagania rozwoju	Wzrost	
					Liczba dzieci objętych wczesnym wspomaganiem rozwoju	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	
A.1.3	Poszerzanie kompetencji wychowawczych rodziców	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Departament Edukacji Urzędu Miejskiego w Białymstoku, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku, Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Henryka Sienkiewicza w Białymstoku – Białostocka Akademia Rodziny, przedszkola, szkoły, organizacje pozarządowe	Budżet miasta	Liczba rodziców objętych wsparciem w poradniach psychologiczno-pedagogicznych	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	Sprawozdania, analizy danych
					Liczba rodziców uczestniczących w szkoleniach i warsztatach poszerzających kompetencje wychowawcze, m. in. w „Szkole dla Rodziców”	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	
					Liczba osób korzystających z oferty Białostockiej Akademii Rodziny	Wzrost	
A.1.4	Zapewnienie rodzinom specjalistycznego poradnictwa	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Departament Edukacji Urzędu Miejskiego w Białymstoku, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku, organizacje pozarządowe	Budżet miasta	Liczba instytucji/organizacji udzielających specjalistycznego poradnictwa	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Sprawozdania, analizy danych
					Liczba udzielonych porad specjalistycznych	Wzrost	

A.1.5	Wspieranie rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku, Urząd Miejski w Białymstoku, placówki wsparcia dziennego, placówki opiekuńczo-wychowawcze, organizacje pozarządowe	Budżet miasta	Liczba asystentów rodziny	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Sprawozdania, analizy danych
					Liczba rodzin objętych asystą rodzinną	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
					Liczba placówek wsparcia dziennego	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
					Liczba dzieci objętych opieką i wychowaniem w placówkach wsparcia dziennego	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
					Liczba dzieci uczestniczących w Programie „Wychowawca Podwórkowy"	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
Priorytet A.2. Zapewnienie optymalnych form pieczy zastępczej dzieciom pozbawionym opieki rodziców							
A.2.1	Promocja i tworzenie warunków do powstawania rodzinnych form pieczy zastępczej	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku, Urząd Miejski w Białymstoku, organizacje pozarządowe	Budżet miasta	Liczba działań informacyjno-edukacyjnych promujących rodzicielstwo zastępcze	Wzrost	Raporty, sprawozdania
					Liczba osób uczestniczących w szkoleniach dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka	Wzrost	

					Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka	Wzrost	
					Liczba wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej	Wzrost	
A.2.2	Wspieranie rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka w wypełnianiu powierzonych im zadań	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku, Urząd Miejski w Białymstoku, organizacje pozarządowe	Budżet miasta	Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka objętych wsparciem koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej	Wzrost	Raporty, sprawozdania
					Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka korzystających z poradnictwa specjalistycznego	Wzrost	
					Liczba opiekunów zastępczych uczestniczących w szkoleniach i grupach wsparcia	Wzrost	
A.2.3	Zapewnienie pieczy zastępczej instytucjonalnej dzieciom powyżej 10-ego roku życia wymagającym szczególnej opieki lub mającym trudności w przystosowaniu się do życia rodzinnego	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku, Urząd Miejski w Białymstoku, placówki opiekuńczo-wychowawcze, organizacje pozarządowe	Budżet miasta	Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Analizy danych, sprawozdania
					Liczba wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej	Spadek	

A.2.4	Tworzenie warunków do usamodzielnienia wychowanków pieczy zastępczej	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku, Urząd Miejski w Białymstoku, placówki opiekuńczo-wychowawcze, organizacje pozarządowe	Budżet miasta	Liczba wychowanków, realizujących indywidualny program usamodzielnienia	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Sprawozdania, raporty
					Liczba wychowanków, którzy otrzymali pomoc na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie lub zagospodarowanie	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Sprawozdania, analizy danych
					Liczba wychowanków, którzy korzystali z pobytu w mieszkaniach chronionych treningowych	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
Priorytet A.3. Rozwijanie systemu wsparcia rodzin w sytuacjach kryzysowych							
A.3.1	Przeciwdziałanie przemocy	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku, Policja, podmioty ochrony zdrowia, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów	Budżet miasta	Liczba realizowanych programów/projektów z zakresu przeciwdziałania przemocy	Wzrost	Raporty, sprawozdania, analizy danych

			Alkoholowych, instytucje oświatowe, sąd, Urząd Miejski w Białymstoku, organizacje pozarządowe		Liczba osób uczestniczących w programach/ projektach z zakresu przeciwdziałania przemocy	Wzrost	
					Liczba osób objętych procedurą „Niebieskie Karty"	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
					Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska karta - A"	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
					Liczba dzieci, które zostały odebrane z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia i zdrowia w związku z przemocą w rodzinie	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
					Liczba posiedzeń powołanych grup roboczych	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	

A.3.2	Udzielanie pomocy rodzinom w sytuacjach kryzysowych	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku, Urząd Miejski w Białymstoku, organizacje pozarządowe	Budżet miasta	Liczba instytucji/organizacji, które udzielają pomocy rodzinom w sytuacjach kryzysowych	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Raporty, sprawozdania
					Liczba osób, którym udzielono pomocy w sytuacjach kryzysowych	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
					Liczba miejsc zapewniających schronienie osobom w sytuacjach kryzysowych (m. in. w Ośrodku Interwencji Kryzysowej, mieszkaniach interwencyjno-terapeutycznych, mieszkaniach wspieranych)	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
					Liczba osób, które skorzystały z miejsc zapewniających schronienie w sytuacjach kryzysowych	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	

L.p.	Zadania realizacyjne (działania)	Koordynator zadania	Realizatorzy	Źródła finansowania	Wskaźniki	Wartość wskaźników (liczbowo lub jako oczekiwany rezultat)	Monitorowanie/ Ewaluacja
CEL STRATEGICZNY B. BEZPIECZNE SPOŁECZEŃSTWO							
Priorytet B.1. Zapobieganie i przeciwdziałanie potencjalnym zagrożeniom							
B.1.1	Rozpoznawanie zagrożeń i uwarunkowań ich występowania	Biuro Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Komenda Miejska Policji w Białymstoku	Budżet miasta/budżet państwa	Liczba czynności kontrolno-rozpoznawczych	Wzrost	Miesięczny/roczny* formularz zbiorczy z danymi statystycznymi przekazywanymi przez realizatorów zadania
			Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Białymstoku			Wzrost	
			Straż Miejska w Białymstoku			Wzrost	
			Okręgowy Inspektorat Pracy w Białymstoku			Wzrost	
			Departament Edukacji Urzędu Miejskiego w Białymstoku			Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
B.1.2	Prowadzenie systematycznego monitoringu występujących i potencjalnych zagrożeń	Biuro Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Komenda Miejska Policji w Białymstoku	Budżet miasta/budżet państwa	Liczba patroli	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Miesięczny/roczny* formularz zbiorczy z danymi statystycznymi przekazywanymi przez realizatorów zadania
			Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Białymstoku		Liczba obiektów podłączonych do monitoringu	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
			Straż Miejska w Białymstoku		Liczba kamer/liczba patroli	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
			Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Białymstoku		Liczba przeprowadzonych kontroli	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	

			Okręgowy Inspektorat Pracy w Białymstoku		Liczba skontrolowanych podmiotów gospodarczych	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
			Departament Edukacji Urzędu Miejskiego w Białymstoku		Liczba obiektów objętych kontrolą	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
			Wojewódzka Stacja Pogotowia Ratunkowego w Białymstoku		Liczba opinii ws. przeprowadzenia imprezy masowej	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
B.1.3	Rozpoznawanie przypadków dyskryminacji, nietolerancji oraz przypadków nierównego traktowania	Pełnomocnik Prezydenta Miasta Białegostoku ds. Równego Traktowania	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku, Departament Edukacji, Urzędu Miejskiego w Białymstoku, Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Henryka Sienkiewicza - Pracownia Badań, Analiz i Strategii Rozwoju Edukacji	Budżet miasta	Liczba zgłoszeń	Wzrost	Raporty, sprawozdania
B.1.4	Programy na rzecz tolerancji i antydyskryminacji, z uwzględnieniem sytuacji seniorów	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku, Pełnomocnik Prezydenta Miasta Białegostoku ds. Równego Traktowania, Departament Edukacji Urzędu Miejskiego w Białymstoku, organizacje pozarządowe	Budżet miasta	Liczba programów	Wzrost	Raporty, sprawozdania
B.1.5	Edukacja i aktywizacja w zakresie eliminowania zagrożeń	Biuro Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Komenda Miejska Policji w Białymstoku	Budżet miasta/budżet państwa	Liczba osób objętych działaniami/projektami/ programami	Wzrost	Miesięczny/roczny* formularz zbiorczy z danymi statystycznymi przekazywanymi przez realizatorów
			Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Białymstoku			Wzrost	

			Straż Miejska w Białymstoku			Wzrost	zadania
			Wojewódzka Stacja Pogotowia Ratunkowego w Białymstoku			Wzrost	
			Okręgowy Inspektorat Pracy w Białymstoku		Liczba udzielonych porad telefonicznych	Wzrost	
B.1.6	Badania wody, żywności, materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością, kosmetyków i innych czynników mających wpływ na zdrowie ludzi	Biuro Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Białymstoku	Budżet miasta/budżet państwa	Liczba próbek	Wzrost	Miesięczny/roczny* formularz zbiorczy z danymi statystycznymi przekazywanymi przez realizatorów zadania
B.1.7	Prowadzenie nadzoru epidemiologicznego nad chorobami zakaźnymi	Biuro Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Białymstoku	Budżet miasta/budżet państwa	Liczba przeprowadzonych wywiadów	Wzrost	Miesięczny/roczny* formularz zbiorczy z danymi statystycznymi przekazywanymi przez realizatorów zadania
Priorytet B.2. Przygotowanie do działań na wypadek wystąpienia zagrożeń zdrowia i życia, mienia i środowiska							
B.2.1	Tworzenie planów i procedur współdziałania dla określonych rodzajów zagrożeń zapewniających niezbędny ratunek i pomoc zagrożonym	Biuro Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Komenda Miejska Policji w Białymstoku	Budżet miasta/budżet państwa	Liczba planów/procedur	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Miesięczny/roczny* formularz zbiorczy z danymi statystycznymi przekazywanymi przez realizatorów zadania
			Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Białymstoku			Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
			Straż Miejska w Białymstoku			Utrzymanie na zbliżonym poziomie	

			Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku			Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
Priorytet B.3. Zapewnienie skutecznego reagowania instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo							
B.3.1	Prowadzenie skutecznych działań interwencyjnych i ratowniczych w sytuacjach zagrożeń zdrowia i życia ludzi, mienia i środowiska	Biuro Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Komenda Miejska Policji w Białymstoku	Budżet miasta/budżet państwa	Liczba prowadzonych działań ratowniczych i interwencyjnych	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Miesięczny/roczny* formularz zbiorczy z danymi statystycznymi przekazywanymi przez realizatorów zadania
			Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Białymstoku			Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
			Straż Miejska w Białymstoku			Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
			Wojewódzka Stacja Pogotowia Ratunkowego w Białymstoku			Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
			Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Białymstoku		Liczba skarg i interwencji	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
B.3.2	Zapewnienie warunków przetrwania i życia dla osób potrzebujących pomocy	Biuro Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku	Budżet miasta/budżet państwa	Liczba osób poszkodowanych i potrzebujących pomocy po zdarzeniach	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Miesięczny/roczny* formularz zbiorczy z danymi statystycznymi przekazywanymi przez realizatorów zadania
			Wojewódzka Stacja Pogotowia Ratunkowego w Białymstoku			Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
B.3.3	Zapewnienie ludności ochrony i bezpieczeństwa na wypadek zagrożeń	Biuro Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Komenda Miejska Policji w Białymstoku	Budżet miasta/budżet państwa	Liczba zdarzeń bezpośrednio zagrażających bezpieczeństwu ludności	Spadek	Miesięczny/roczny* formularz zbiorczy z danymi statystycznymi przekazywanymi

			Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Białymstoku		Liczba interwencji wymagających kwalifikowanej pierwszej pomocy	Spadek	przez realizatorów zadania
			Straż Miejska w Białymstoku		Liczba zdarzeń bezpośrednio zagrażających bezpieczeństwu ludności	Spadek	
			Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku		Liczba przygotowanych miejsc schronienia	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
					Liczba osób korzystających z miejsc schronienia	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
Priorytet B.4. Odbudowa wraz z modernizacją zniszczonego podczas zdarzeń mienia stanowiącego zabezpieczenie potrzeb ludzi							
B.4.1	Wsparcie i pomoc w przetrwaniu po doznanych stratach spowodowanych zaistniałym zdarzeniem	Biuro Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku	Budżet miasta/budżet państwa	Liczba interwencji wobec osób zagrożonych przeżyciem traumatycznym	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Miesięczny/roczny* formularz zbiorczy z danymi statystycznymi przekazywanymi przez realizatorów zadania
B.4.2	Tworzenie materialnego zabezpieczenia potrzeb ludzi, którzy w wyniku zdarzeń ponieśli straty (mieszkalne i materialne)	Biuro Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku	Budżet miasta/budżet państwa	Liczba zasiłków celowych z pomocy społecznej przyznanych osobom/rodzinom, które poniosły straty w wyniku zdarzenia losowego lub klęski żywiołowej	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Miesięczny/roczny* formularz zbiorczy z danymi statystycznymi przekazywanymi przez realizatorów zadania

*okres sprawozdawczy dotyczy podmiotów/realizatorów zadań (Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Białymstoku – sprawozdanie roczne)

L.p.	Zadania realizacyjne (działania)	Koordynator zadania	Realizatorzy	Źródła finansowania	Wskaźniki	Wartość wskaźników (liczbowo lub jako oczekiwany rezultat)	Monitorowanie/ Ewaluacja
CEL STRATEGICZNY C. WYSOKA AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA							
Priorytet C.1. Dostosowanie kwalifikacji i umiejętności osób bezrobotnych i poszukujących pracy do potrzeb rynku pracy							
C.1.1	Organizacja szkoleń w oparciu o analizę lokalnego rynku pracy	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku	Fundusz Pracy	Liczba osób przeszkolonych w ramach szkoleń indywidualnych	1 000	Coroczna analiza danych
					Liczba osób przeszkolonych w ramach szkoleń grupowych	500	Coroczna analiza danych
C.1.2	Pomoc w diagnozowaniu predyspozycji zawodowych bezrobotnych w ramach usług doradczych	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku	Fundusz Pracy	Liczba osób objętych usługami doradczymi (grupowymi i indywidualnymi)	6 000	Coroczna analiza danych
Priorytet C.2. Wspieranie przedsiębiorczości							
C.2.1	Wsparcie finansowe osób bezrobotnych w samozatrudnieniu	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku	Fundusz Pracy Europejski Fundusz Społeczny	Liczba osób, które otrzymały dofinansowanie podjęcia działalności gospodarczej	2 100	Coroczna analiza danych
					Wysokość wydatkowanych środków na dofinansowanie podjęcia działalności gospodarczej	52,5 mln	Coroczna analiza danych
C.2.2	Wsparcie finansowe pracodawców /przedsiębiorców	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku	Fundusz Pracy Europejski Fundusz	Liczba osób bezrobotnych zatrudnionych w ramach instrumentów rynku pracy	5 250	Coroczna analiza danych

	w tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy			Społeczny	(np. w ramach refundacji kosztów wyposażenia stanowiska pracy, prac interwencyjnych, robót publicznych)		
					Wysokość wydatkowanych środków na realizację instrumentów rynku pracy (np. refundację kosztów wyposażenia stanowiska pracy, prace interwencyjne, roboty publiczne)	78,75 mln	Coroczna analiza danych
					Liczba uczestników kształcenia ustawicznego (np. w ramach Krajowego Funduszu Szkoleniowego)	10 000	Coroczna analiza danych
					Wysokość wydatkowanych środków na kształcenie ustawiczne (np. z Krajowego Funduszu Szkoleniowego)	15 mln	Coroczna analiza danych
Priorytet C.3. Monitorowanie potrzeb lokalnego rynku pracy							
C.3.1	Współpraca z pracodawcami/ przedsiębiorcami oraz organizacjami pozarządowymi	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku	Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Henryka Sienkiewicza - Pracownia Badań, Analiz i Strategii Rozwoju Edukacji	Fundusz Pracy, budżet miasta	Liczba konsultacji z pracodawcami/ przedsiębiorcami (np. spotkania, konferencje, targi, ankiety)	30	Coroczna analiza danych
					Liczba pozyskanych raportów zewnętrznych dotyczących analiz rynku pracy	30	Coroczna analiza danych
Priorytet C.4. Wspieranie osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy							
C.4.1	Wspieranie osób długotrwale bezrobotnych	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku	Fundusz Pracy, Europejski Fundusz Społeczny	Liczba osób objętych wsparciem finansowym (np. dofinansowanie podjęcia działalności gospodarczej, szkolenia, staże, zatrudnienie	3 000	Coroczna analiza danych

					subsydiowane, refundacja kosztów wyposażenia stanowiska pracy)		
					Wysokość wydatkowanych środków na osoby długotrwale bezrobotne objęte wsparciem finansowym	30 mln	Coroczna analiza danych
C.4.2	Wspieranie osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku	Fundusz Pracy, Europejski Fundusz Społeczny	Liczba osób objętych wsparciem finansowym (np. dofinansowanie podjęcia działalności gospodarczej, szkolenia, staże, zatrudnienie subsydiowane, refundacja kosztów wyposażenia stanowiska pracy)	1 300	Coroczna analiza danych
					Wysokość wydatkowanych środków na osoby bezrobotne powyżej 50 roku życia objęte wsparciem finansowym	13 mln	Coroczna analiza danych
C.4.3	Wspieranie osób bezrobotnych do 30 roku życia	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku	Fundusz Pracy, Europejski Fundusz Społeczny	Liczba osób objętych wsparciem finansowym (np. dofinansowanie podjęcia działalności gospodarczej, szkolenia, staże, bon na zasiedlenie, zatrudnienie subsydiowane, refundacja kosztów wyposażenia stanowiska pracy)	10 000	Coroczna analiza danych
					Wysokość wydatkowanych środków na osoby bezrobotne do 30 roku życia objęte wsparciem finansowym	110 mln	Coroczna analiza danych
C.4.4	Wspieranie osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku	Fundusz Pracy, Europejski Fundusz Społeczny, PFRON	Liczba osób objętych wsparciem finansowym (np. dofinansowanie podjęcia działalności gospodarczej, szkolenia, staże, zatrudnienie	400	Coroczna analiza danych

					subsydiowane, refundacja kosztów wyposażenia stanowiska pracy)		
					Wysokość wydatkowanych środków na osoby bezrobotne z niepełnosprawnościami objęte wsparciem finansowym	4 mln	Coroczna analiza danych

L.p.	Zadania realizacyjne (działania)	Koordynator zadania	Realizatorzy	Źródła finansowania	Wskaźniki	Wartość wskaźników (liczbowo lub jako oczekiwany rezultat)	Monitorowanie/ Ewaluacja
CEL STRATEGICZNY D. TROSKA O KONDYCJĘ ZDROWOTNĄ							
Priorytet D.1. Wspomaganie postaw prozdrowotnych i zdrowego stylu życia							
D.1.1	Realizacja programów profilaktycznych oraz działań edukacyjnych	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Inspekcja sanitarna, organizacje pozarządowe Departament Edukacji Urzędu Miejskiego w Białymstoku,	Budżet miasta Główny Inspektorat Sanitarny,	Liczba programów	4	sprawozdania
D.1.2	Realizacja kampanii społecznych wzmacniających odpowiedzialność za swoje zdrowie	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Inspekcja sanitarna, organizacje pozarządowe	Budżet miasta, środki zewnętrzne	Liczba kampanii	2	sprawozdania
Priorytet D.2. Efektywne rozwiązywanie problemów społecznych i rodzinnych związanych z uzależnieniami							
D.2.1	Realizacja programów profilaktycznych i edukacyjnych	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Placówki oświatowe, organizacje pozarządowe	Budżet miasta	Liczba programów profilaktycznych	Wzrost	Raporty, sprawozdania
					Liczba programów edukacyjnych	Wzrost	
					Liczba osób przeszkolonych w zakresie profilaktyki zachowań ryzykownych	Wzrost	

D.2.2	Wspieranie rozwoju lecznictwa odwykowego	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Organizacje pozarządowe, placówki lecznictwa odwykowego, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku	Budżet miasta, Narodowy Fundusz Zdrowia	Wysokość dofinansowania	1 380 000,00	Sprawozdania
					Liczba wspieranych placówek	7	
D.2.3	Rozwiązywanie problemów społecznych i rodzinnych związanych z uzależnieniami	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku, Organizacje pozarządowe	Budżet miasta	Liczba placówek	29	Sprawozdania
D.2.4	Realizacja kampanii społecznych w zakresie przeciwdziałania zachowaniom ryzykownym	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Organizacje pozarządowe	Budżet miasta	Liczba kampanii	2	Sprawozdania
Priorytet D.3. Zwiększanie dostępności mieszkańców do usług medycznych							
D.3.1	Realizacja programów zdrowotnych	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Placówki służby zdrowia	Budżet miasta	Liczba programów	1	Sprawozdania
D.3.2	Działania edukacyjne skierowane do pracowników ochrony zdrowia	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Uniwersytet Medyczny w Białymstoku, organizacje pozarządowe	Budżet miasta	Liczba działań edukacyjnych	3	Sprawozdania
					Liczba uczestników	Wzrost	Raporty, analiza danych

L.p.	Zadania realizacyjne (działania)	Koordynator zadania	Realizatorzy	Źródła finansowania	Wskaźniki	Wartość wskaźników (liczbowo lub jako oczekiwany rezultat)	Monitorowanie/ Ewaluacja
CEL STRATEGICZNY E. PRZYJAZNA POLITYKA MIESZKANIOWA							
Priorytet E.1. Poprawa racjonalności wykorzystania gminnego zasobu mieszkaniowego							
E.1.1	Racjonalne wykorzystanie gminnego zasobu mieszkaniowego	Zarząd Mienia Komunalnego w Białymstoku	Zarząd Mienia Komunalnego w Białymstoku	Budżet miasta	Liczba zamian x 100% liczba gospodarstw domowych (dane %)	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	Sprawozdania, analizy danych
					Liczba mieszkań wykorzystywanych przez organizacje pozarządowe na zadania z zakresu deinstytucjonalizacji wsparcia	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	
E.1.2	Kooperacja między interesariuszami strategii w realizacji jej celów, szczególnie zwiększenie racjonalności wykorzystywanych zasobów	Zarząd Mienia Komunalnego w Białymstoku,	Zarząd Mienia Komunalnego w Białymstoku Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku, Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego	Budżet miasta – zadania bez kosztów	Liczba spotkań międzyinstytucjonalnych dotyczących racjonalnego wykorzystywanych zasobów i bardziej skutecznego zaspakajania potrzeb mieszkaniowych białostoczan/ek opartych o interdyscyplinarny model (wsparcie	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	Sprawozdania, analizy danych

			w Białymstoku, organizacje pozarządowe		miękkie i mieszkanie)		
Priorytet E.2. Osłony socjalne dla najuboższych mieszkańców miasta Białegostoku							
E.2.1	Dodatki mieszkaniowe i energetyczne	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku, Urząd Miejski w Białymstoku	Budżet miasta	Liczba rodzin korzystających ze wsparcia w formie dodatku mieszkaniowego	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Sprawozdania, analizy danych
					Liczba rodzin korzystających ze wsparcia w formie dodatku energetycznego	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
Priorytet E.3. Pomoc Miasta Białystok w spłacie zadłużenia za najem gminnych lokali mieszkalnych							
E.3.1	Ułatwienie spłaty zadłużenia	Zarząd Mienia Komunalnego w Białymstoku	Zarząd Mienia Komunalnego w Białymstoku	Budżet miasta	Kwota wierzytelności objęta działaniami ułatwiającymi spłatę x100% kwota zadłużenia powyżej 2 miesięcy	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Sprawozdania, analizy danych
					Liczba osób, którym rozłożono zaległość na raty	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
					Liczba rodzin korzystających z programu pomocy osobom zagrożonym eksmisją (liczba podpisanych porozumień)	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
					Liczba podpisanych umów o spłatę zaległości w formie	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	

					świadczenia rzeczowego na rzecz Gminy Białystok		
					Kwota spłaconego zadłużenia w formie świadczenia rzeczowego na rzecz Gminy Białystok	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	

L.p.	Zadania realizacyjne (działania)	Koordynator zadania	Realizatorzy	Źródła finansowania	Wskaźniki	Wartość wskaźników (liczbowo lub jako oczekiwany rezultat)	Monitorowanie/ Ewaluacja
CEL STRATEGICZNY F. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW							
Priorytet F.1. Rozwój zaangażowania mieszkańców w sprawy Miasta							
F.1.1	Zwiększenie udziału mieszkańców w konsultacjach społecznych	Centrum Aktywności Społecznej w Białymstoku	jednostki organizacyjne Urzędu miejskie jednostki organizacyjne	Budżet miasta, środki pozabudżetowe	Liczba przeprowadzonych konsultacji społecznych z mieszkańcami	Wzrost	Raporty, sprawozdania, zestawienia danych
					Liczba projektów złożonych przez mieszkańców do budżetu obywatelskiego	Wzrost	
					Liczba mieszkańców biorących udział w głosowaniu w budżecie obywatelskim	Wzrost	

F.1.2	Tworzenie warunków do integracji społecznej mieszkańców	Centrum Aktywności Społecznej w Białymstoku	jednostki organizacyjne Urzędu miejskie jednostki organizacyjne	Budżet miasta, środki pozabudżetowe	Liczba zorganizowanych przedsięwzięć o charakterze integracyjnym (festyny, warsztaty i inne)	Wzrost	Raporty, sprawozdania, zestawienia danych
					Liczba przedsięwzięć zorganizowanych w budynku przy ul. Św. Rocha 3	Wzrost	
F.1.3	Rozwój środowisk lokalnych poprzez zwiększenie zaangażowania mieszkańców	Centrum Aktywności Społecznej w Białymstoku	jednostki organizacyjne Urzędu miejskie jednostki organizacyjne	Budżet miasta, środki pozabudżetowe	Liczba mieszkańców aktywnych w formie wolontariatu w miejskich jednostkach organizacyjnych i w jednostkach organizacyjnych Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Wzrost	Raporty, sprawozdania, zestawienia danych
					Liczba wolontariuszy zgłoszonych w konkursach promujących ideę aktywności społecznej	Wzrost	
					Liczba projektów inicjatywy uchwałodawczej złożonych przez mieszkańców	Wzrost	
					Liczba złożonych wniosków na realizację inicjatywy lokalnej	Wzrost	

Priorytet F.2. Kreowanie lokalnej polityki kształcenia dorosłych							
F.2.1	Promowanie oferty i poszerzanie możliwości kształcenia dorosłych	Departament Edukacji Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku, Departament Edukacji Urzędu Miejskiego w Białymstoku, placówki oświatowe, Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Henryka Sienkiewicza, organizacje pozarządowe	Budżet miasta, środki pozabudżetowe, m.in. środki Europejskiego Funduszu Społecznego i innych funduszy europejskich	Liczba form kształcenia dla dorosłych	Wzrost	Bazy danych Sprawozdania, zestawienia
					Liczba instytucji realizujących kształcenie dorosłych	Wzrost	
					Liczba osób objętych kształceniem dorosłych	Wzrost	
					Liczba instytucji promujących kształcenie dorosłych	Wzrost	
F.2.2	Współpraca instytucji na rzecz kształcenia ustawicznego	Departament Edukacji Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku, Departament Edukacji Urzędu Miejskiego w Białymstoku, placówki oświatowe, Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Henryka Sienkiewicza, organizacje pozarządowe, Centrum Aktywności Społecznej w Białymstoku	Budżet miasta, środki pozabudżetowe, m.in. środki Europejskiego Funduszu Społecznego i innych funduszy europejskich	Liczba instytucji podejmujących współpracę	Wzrost	Raporty, formularze zbiorcze z danymi statystycznymi przekazywanymi przez realizatorów zadania
					Liczba form i rodzaje współpracy	Wzrost	
Priorytet F.3. Współpraca środowisk społecznych w procesie ich rozwoju							

F.3.1	a) Kształtowanie wrażliwości społecznej w obszarze funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku, Departament Edukacji Urzędu Miejskiego w Białymstoku, placówki oświatowe, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku, organizacje pozarządowe, Miejska Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych, Centrum Aktywności Społecznej w Białymstoku	Budżet miasta, środki pozabudżetowe, m.in. środki Europejskiego Funduszu Społecznego i innych funduszy europejskich	Liczba instytucji podejmujących działania na rzecz kształtowania wrażliwości społecznej na rzecz osób z niepełnosprawnościami	Wzrost	Raporty, formularze zbiorcze z danymi statystycznymi przekazywanymi przez realizatorów zadania
					Liczba obszarów współpracy	Wzrost	
					Liczba form współpracy	Wzrost	
					Liczba wolontariuszy zaangażowanych w niesienie pomocy osobom z niepełnosprawnościami	Wzrost	
	b) Kształtowanie wrażliwości społecznej w obszarze funkcjonowania osób starszych	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku, Departament Edukacji Urzędu Miejskiego w Białymstoku, placówki oświatowe, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku, organizacje pozarządowe, Miejska Społeczna Rada ds. Osób	Budżet miasta, środki pozabudżetowe, m.in. środki Europejskiego Funduszu Społecznego i innych funduszy europejskich	Liczba instytucji podejmujących działania na rzecz kształtowania wrażliwości społecznej na rzecz osób starszych	Wzrost	Raporty, formularze zbiorcze z danymi statystycznymi przekazywanymi przez realizatorów zadania
					Liczba obszarów współpracy	Wzrost	
					Liczba form współpracy	Wzrost	
					Liczba wolontariuszy zaangażowanych w niesienie pomocy osobom starszym	Wzrost	

			Niepełnosprawnych, Centrum Aktywności Społecznej w Białymstoku				
F.3.2	Rozwój działań na rzecz integracji międzypokoleniowej	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku, Departament Edukacji Urzędu Miejskiego w Białymstoku, placówki oświatowe, miejskie instytucje kulturalne, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku, organizacje pozarządowe, spółdzielnie mieszkaniowe, Centrum Aktywności Społecznej w Białymstoku	Budżet miasta, środki pozabudżetowe, m.in. środki Europejskiego Funduszu Społecznego i innych funduszy europejskich	Liczba działań na rzecz integracji międzypokoleniowej i ich rodzaje	Wzrost	Raporty, formularze zbiorcze z danymi statystycznymi przekazywanymi przez realizatorów zadania
					Liczba osób zaangażowanych na rzecz integracji międzypokoleniowej	Wzrost	
					Liczba osób objętych działaniami na rzecz integracji międzypokoleniowej	Wzrost	
Priorytet F.4. Rozwój współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi w zakresie pożytku publicznego							
F.4.1	Współtworzenie polityk publicznych przez samorząd i organizacje pozarządowe	Centrum Aktywności Społecznej w Białymstoku	jednostki organizacyjne Urzędu miejskie jednostki organizacyjne	Budżet miasta, środki pozabudżetowe	Liczba organizacji pozarządowych biorących udział w konsultacjach dotyczących aktów prawnych	Wzrost	Raporty, formularze zbiorcze z danymi statystycznymi przekazywanymi przez realizatorów zadania

					Liczba funkcjonujących w Mieście rad społecznych oraz zespołów doradczych i inicjatywnych z udziałem organizacji pozarządowych	Wzrost	
F.4.2	Zlecanie zadań publicznych uprawnionym podmiotom	Centrum Aktywności Społecznej w Białymstoku	jednostki organizacyjne Urzędu miejskie jednostki organizacyjne	Budżet miasta, środki pozabudżetowe	Liczba ofert złożonych z inicjatywy organizacji pozarządowych na realizację zadań publicznych	Wzrost	Raporty, formularze zbiorcze z danymi statystycznymi przekazywanymi przez realizatorów zadania
					Liczba zrealizowanych zadań publicznych przez organizacje pozarządowe i inne uprawnione podmioty	Wzrost	
					Suma środków finansowych w budżecie miasta przeznaczona na realizację zadań publicznych przez uprawnione podmioty	Wzrost	
F.4.3	Rozwój pozafinansowych form współpracy międzysektorowej	Centrum Aktywności Społecznej w Białymstoku	jednostki organizacyjne Urzędu miejskie jednostki organizacyjne	Budżet miasta, środki pozabudżetowe	Liczba nieruchomości i lokali gminnych udostępnionych organizacjom pozarządowym na preferencyjnych warunkach	Wzrost	Raporty, formularze zbiorcze z danymi statystycznymi przekazywanymi przez realizatorów zadania
					Liczba organizacji pozarządowych korzystających na preferencyjnych warunkach z pomieszczeń w budynku przy	Wzrost	

					ul. Św. Rocha 3		
					Liczba szkoleń i porad merytorycznych udzielonych organizacjom pozarządowym przez jednostki organizacyjne Urzędu Miejskiego w Białymstoku i miejskie jednostki organizacyjne	Wzrost	
					Liczba inicjatyw zrealizowanych przez organizacje pozarządowe objętych patronatem honorowym przez Prezydenta Miasta	Wzrost	
					Liczba inicjatyw zrealizowanych wspólnie przez samorząd i organizacje pozarządowe	Wzrost	

L.p.	Zadania realizacyjne (działania)	Koordynator zadania	Realizatorzy	Źródła finansowania	Wskaźniki	Wartość wskaźników (liczbowo lub jako oczekiwany rezultat)	Monitorowanie/ Ewaluacja
CEL STRATEGICZNY G. EFEKTYWNY SYSTEM WSPARCIA SPOŁECZNEGO							
Priorytet G.1. Wsparcie osób i rodzin w trudnej sytuacji życiowej							
G.1.1	Pomoc w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb bytowych osób i rodzin będących w trudnej sytuacji życiowej	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku, Urząd Miejski w Białymstoku, Dzienny Dom Pomocy Społecznej w Białymstoku, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe	Budżet państwa, budżet miasta	Liczba osób i rodzin, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/Spadek	Raporty formularze zbiorcze z danymi statystycznymi
					Liczba osób, którym przyznano pomoc społeczną w formie dożywiania	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
					Liczba podmiotów współpracujących z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie na rzecz pomocy osobom i rodzinom pozostającym w trudnej sytuacji życiowej	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	
					Liczba realizowanych umów (w tym	Utrzymanie na zbliżonym	

					wieloletnich) z organizacjami pozarządowymi, którym zlecono zadania w obszarze pomocy społecznej	poziomie/wzrost	
					Wysokość środków finansowych wydatkowanych w mieście Białystok na zadania pomocy społecznej	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	
G.1.2	Rozwój form pomocy i wsparcia na rzecz poprawy funkcjonowania osób z problemem bezdomności oraz odzyskania samodzielności życiowej	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Urząd Miejski w Białymstoku, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku, organizacje pozarządowe	Budżet miasta, budżet państwa	Liczba osób bezdomnych korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej	Spadek	Raporty formularze zbiorcze z danymi statystycznymi
					Liczba osób bezdomnych realizujących program wychodzenia z bezdomności i/lub kontrakt socjalny	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
					Liczba miejsc schronienia	Utrzymanie na tym samym poziomie	
					Liczba osób bezdomnych objętych pomocą streetworkerów	Utrzymanie na tym samym poziomie	
					Wysokość środków przeznaczonych przez Miasto Białystok na pomoc osobom bezdomnym (dotacje przekazane organizacjom pozarządowym)	Utrzymanie na tym samym poziomie	
G.1.3	Wsparcie materialne rodzin z dziećmi	Miejski Ośrodek Pomocy	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku,	Budżet państwa, budżet miasta	Liczba dzieci, na które przyznano świadczenie wychowawcze	Nieznaczny wzrost	Raporty formularze zbiorcze z danymi statystycznymi

		Rodzinie w Białymstoku	Urząd Miejski w Białymstoku		(program 500+)		
					Liczba rodzin otrzymujących zasiłek rodzinny i przysługujące do niego dodatki	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
					Liczba rodzin objętych jednorazową zapomogą z tytułu urodzenia się dziecka	Nieznaczny wzrost	
					Liczba dzieci otrzymujących świadczenie z funduszu alimentacyjnego	Nieznaczny wzrost	
					Liczba dzieci korzystających ze świadczenia „Dobry start"	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
					Wysokość środków finansowych wydatkowanych w Mieście Białystok na wsparcie materialne rodzin z dziećmi (świadczenie wychowawcze, zasiłki rodzinne i dodatki, świadczenie z funduszu alimentacyjnego, świadczenie „Dobry start")	Nieznaczny wzrost	
					Liczba uczniów, którym przyznano pomoc materialną o charakterze socjalnym	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
G.1.4	Aktywne formy pracy z osobami i rodzinami w celu życiowego usamodzielnienia i integracji ze	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku, Urząd Miejski w Białymstoku,	Budżet państwa, budżet miasta, środki pozabudżetowe	Liczba osób i rodzin, którym świadczono pracę socjalną	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Raporty formularze zbiorcze z danymi statystycznymi
					Liczba realizowanych kontraktów socjalnych	Utrzymanie na zbliżonym	

	środowiskiem		organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej, Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku			poziomie	
					Liczba osób uczestniczących w Centrum Integracji Społecznej/Klubie Integracji Społecznej	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
					Liczba realizowanych projektów socjalnych	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
Priorytet G.2. Poprawa funkcjonowania w środowisku rodzinnym i społecznym osób potrzebujących wsparcia							
G.2.1	Pomoc w zapewnieniu środków na leki i leczenie	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku	Budżet miasta	Liczba mieszkańców objętych programem osłonowym w zakresie zmniejszenia wydatków poniesionych na leki	Wzrost	Raporty formularze zbiorcze z danymi statystycznymi
					Kwota przyznanej pomocy w zakresie zmniejszania wydatków poniesionych na leki w ramach programu osłonowego	Wzrost	
					Liczba osób, którym przyznano zasiłek celowy na dofinansowanie kosztów leków i leczenia	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
					Kwota przyznanych świadczeń w formie zasiłku celowego na dofinansowanie leków i leczenia	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
G.2.2	Pomoc w formie usług opiekuńczych i zapewnienie opieki	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku, Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w	Budżet miasta, budżet państwa	Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi w miejscu zamieszkania, w tym dla osób z	Wzrost	Raporty formularze zbiorcze z danymi statystycznymi

			Białymstoku, organizacje pozarządowe		zaburzeniami psychicznymi w miejscu zamieszkania oraz dla osób z chorobą Alzheimera		
					Koszt świadczonych usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi w miejscu zamieszkania oraz dla osób z chorobą Alzheimera	Wzrost	
					Liczba osób skierowanych do środowiskowych domów samopomocy	Wzrost	
					Liczba osób skierowanych do Dziennego Domu Pomocy Społecznej w Białymstoku	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
					Liczba miejsc w domach pomocy społecznej na terenie miasta Białegostoku	Wzrost	
					Liczba mieszkańców Białegostoku umieszczonych w domach pomocy społecznej na terenie miasta Białegostoku i innych powiatów	Wzrost	
					Liczba mieszkańców Białegostoku oczekujących na umieszczenie w domu	Spadek	

					pomocy społecznej		
					Opłata miasta Białegostoku za pobyt mieszkańców w domach pomocy społecznej	Wzrost	
G.2.3	Podniesienie standardów w zakresie dostępności architektonicznej, komunikacyjnej i cyfrowej	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku,	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku, Departament Edukacji Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Budżet miasta, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	Liczba obiektów	Wzrost	Raporty, analiza danych
					Wysokość środków przeznaczonych na modernizację istniejących obiektów	Wzrost	Sprawozdania
Priorytet G.3. Poprawa jakości życia osób z niepełnosprawnościami poprzez wyrównywanie szans							
G.3.1	Badanie sytuacji osób z niepełnosprawnościami	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku, organizacje pozarządowe, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku	Budżet miasta, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Europejski Fundusz Społeczny	Liczba raportów z badań dotyczących sytuacji osób z niepełnosprawnościami i ich otoczenia	2	Raporty
G.3.2	Wspieranie osób z niepełnosprawnościami poprzez instrumenty rehabilitacji społecznej	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku	Urząd Miejski w Białymstoku	Budżet miasta, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Europejski Fundusz Społeczny	Liczba zrealizowanych wniosków w zakresie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	Sprawozdania
					Liczba zrealizowanych wniosków w zakresie dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom z niepełnosprawnościami	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	

					na podstawie odrębnych przepisów		
					Liczba zrealizowanych wniosków w zakresie dofinansowania likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnościami	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	
					Liczba warsztatów terapii zajęciowej	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	
					Liczba zrealizowanych projektów w ramach rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami zleconych do realizacji przez fundacje i organizacje pozarządowe	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	
					Liczba zrealizowanych projektów z zakresu rehabilitacji społecznej skierowanej do dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	
					Liczba dzieci, młodzieży i osób dorosłych korzystających z dowozu dla osób z niepełnosprawnościami	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	
G.3.3	Wspieranie niezależnego życia osób z niepełnosprawnościami	Departament Spraw Społecznych	Departament Edukacji Urzędu Miejskiego	Budżet miasta, budżet państwa, Państwowy Fundusz	Liczba mieszkań wspomaganych	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	Sprawozdania, raporty, analizy danych

	poprzez deinstytucjonalizację usług społecznych	Urzędu Miejskiego w Białymstoku	w Białymstoku, Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku, organizacje pozarządowe	Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Europejski Fundusz Społeczny	Liczba osób objętych opieką wytchnieniową	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	
					Liczba osób objętych usługami asystencji osobistej	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	
					Liczba osób objętych usługami asystenta osoby niepełnosprawnej	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	
					Liczba osób objętych usługami wolontariusza osoby niepełnosprawnej	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	
					Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	
					Liczba osób korzystających z mieszkań wspomaganych	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	
G.3.4	Wspieranie aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Departament Edukacji Urzędu Miejskiego w Białymstoku, Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku organizacje pozarządowe	Budżet miasta, budżet państwa, Fundusz Pracy, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Europejski Fundusz Społeczny	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych programami rynku pracy	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	Sprawozdania, raporty, analizy danych
					Liczba osób z niepełnosprawnościami podnoszących kwalifikacje zawodowe	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	
					Liczba miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami w zakładach aktywności zawodowej	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	
					Liczba trenerów pracy	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	
					Liczba osób	Utrzymanie na	

					opuszczających warsztaty terapii zajęciowej ze względu na podjęcie zatrudnienia	zbliżonym poziomie/wzrost	
					Liczba podmiotów realizujących projekty na rzecz aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	
G.3.5	Podnoszenie świadomości społeczeństwa w zakresie niepełnosprawności	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Organizacje pozarządowe	Budżet miasta, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Europejski Fundusz Społeczny	Liczba kampanii społecznych	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	Sprawozdania, raporty, analizy danych
					Liczba imprez integracyjnych	wzrost	
					Liczba osób odwiedzających Białostocki Informator Dla Osób Niepełnosprawnych (BIDON)	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	
G.3.6	Przeciwdziałanie pogorszeniu się kondycji fizycznej i psychicznej osób z niepełnosprawnościami	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Organizacje pozarządowe, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku	Budżet miasta, budżet państwa, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Europejski Fundusz Społeczny	Liczba placówek wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	Sprawozdania, raporty, analizy danych
					Liczba uczestników warsztatów terapii zajęciowej	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	
					Liczba uczestników środowiskowych domów samopomocy	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	
					Liczba osób uprawiających /upowszechniających sport paraolimpijski	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	
					Liczba imprez sportowo-rekreacyjnych, turystycznych i kulturalnych	Wzrost	

Priorytet G.4. Aktywizacja seniorów w życiu społecznym							
G.4.1	Wspieranie różnych form aktywności seniorów	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku, organizacje pozarządowe	Budżet miasta	Liczba klubów seniora	Utrzymanie na tym samym poziomie	Sprawozdania, raporty, analizy danych
					Liczba osób uczestniczących w zajęciach organizowanych przez kluby seniora	Utrzymanie na tym samym poziomie/wzrost	
					Liczba realizowanych umów (w tym wieloletnich) z organizacjami pozarządowymi, którym Miasto Białystok zleciło zadania z zakresu aktywności społecznej seniorów	Utrzymanie na tym samym poziomie/wzrost	
					Wysokość środków przeznaczonych przez Miasto Białystok na aktywizację seniorów	Wzrost	
G.4.2	Rozwijanie oferty kulturalnej adresowanej do seniorów	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku, organizacje pozarządowe, miejskie instytucje kultury,	Budżet miasta	Liczba programów/projektów z zakresu kultury, w tym adresowanych do seniorów	Wzrost	Sprawozdania, raporty
					Wysokość środków przeznaczonych na realizację programów/projektów z zakresu kultury, z których korzystają seniorzy	Wzrost	
					Liczba osób korzystających ze zniżek na wszystkie działania kulturalne przy użyciu Karty Aktywnego Seniora	Wzrost	
G.4.3	Działania wspierające bezpieczeństwo osobiste oraz socjalne osób starszych	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie	Budżet miasta	Liczba przeprowadzonych spotkań, wykładów, prelekcji w zakresie bezpieczeństwa osobistego	Wzrost	Sprawozdania, raporty, analizy danych
					Liczba mieszkańców objętych programem osłonowym w zakresie zmniejszenia	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	

			w Białymstoku, organizacje pozarządowe		wydatków z tytułu opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi		
					Liczba osób korzystających z usług zwiększających poczucie bezpieczeństwa seniorów	Utrzymanie na tym samym poziomie	
					Wysokość środków przeznaczonych przez Miasto Białystok na realizację programu osłonowego w zakresie zmniejszania wydatków z tytułu opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi oraz na realizację usług zwiększających poczucie bezpieczeństwa seniorów	1) Wzrost 2) Wzrost	
G.4.4	Wspieranie aktywności międzypokoleniowej i wolontariatu seniorów	Centrum Aktywności Społecznej w Białymstoku	Centrum Aktywności Społecznej w Białymstoku, Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku, Departament Edukacji Urzędu Miejskiego w Białymstoku, placówki oświatowe, instytucje kultury, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku, Policja, Straż Miejska,	Budżet miasta	Liczba podmiotów działających na rzecz aktywności międzypokoleniowej	Wzrost	Sprawozdania, raporty, analizy danych
					Liczba programów/projektów skierowanych na aktywność międzypokoleniową	Wzrost	
					Liczba seniorów - wolontariuszy	Wzrost	

			organizacje pozarządowe, spółdzielnie mieszkaniowe				
G.4.5	Centrum Aktywności Seniorów	Departament Edukacji Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku, Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Henryka Sienkiewicza w Białymstoku	Budżet miasta	Liczba działań wielopokoleniowych, integracyjnych, edukacyjnych, informacyjnych na osiedlach	Wzrost	Sprawozdania, raporty, analizy danych
					Liczba Asystentów Seniora	Wzrost	
Priorytet G.5 Tworzenie warunków do integracji wielokulturowej							
G.5.1	Rozwój kompetencji międzykulturowych i wspieranie integracji w środowisku społecznym	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Organizacje pozarządowe, placówki oświatowe, instytucje kultury	Budżet miasta	Liczba projektów skierowanych do cudzoziemców realizowanych przez organizacje pozarządowe, placówki oświatowe	Wzrost	Analiza danych, sprawozdania, raporty
					Liczba osób biorących udział w projektach skierowanych do cudzoziemców realizowanych przez organizacje pozarządowe, placówki oświatowe	Wzrost	
					Liczba imprez prezentujących wielokulturowość organizowanych przez organizacje pozarządowe, miejskie instytucje kultury i placówki oświatowe	Wzrost	
					Wysokość środków przeznaczonych przez Miasto	Wzrost	

					Białystok na realizację projektów z zakresem wielokulturowości		
G.5.2	Realizacja programów pomocowych skierowanych do cudzoziemców	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku, Departament Edukacji Urzędu Miejskiego w Białymstoku, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku, organizacje pozarządowe	Budżet państwa, budżet miasta	Liczba cudzoziemców korzystających z pomocy społecznej	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Sprawozdania
					Liczba osób, którym przyznano świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców ze statusem uchodźcy i ochroną uzupełniającą	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
					Liczba rodzin cudzoziemców, które otrzymały wsparcie w formie dopłaty do najmu mieszkania	Utrzymanie na tym samym poziomie	
G.5.3	Realizacja działań antydyskryminacyjnych.	Pełnomocnik Prezydenta Miasta Białegostoku ds. Równego Traktowania	Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku, organizacje pozarządowe, Departament Edukacji Urzędu Miejskiego w Białymstoku, Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Henryka Sienkiewicza w Białymstoku –	Budżet państwa, budżet miasta	Liczba szkoleń i innych działań edukacyjnych adresowanych do kadry urzędników, instytucji publicznych oraz organizacji pozarządowych	Liczba przeszkolonych osób	Rejestr dotyczący przypadków nierównego traktowania w Białymstoku
						Wzrost świadomości w powyższym zakresie	
					Liczba nowych procedur w zakresie równego traktowania w mieście Białystok	Poprawa skuteczności działania instytucji	

			Pracownia Badań, Analiz i Strategii Rozwoju Edukacji		Liczba przeprowadzonych diagnoz	Liczba raportów	

8. MONITORING I EWALUACJA

Monitorowanie zapisów zawartych w dokumencie strategicznym polegać będzie na pozyskiwaniu informacji o stanie realizacji poszczególnych działań, wskazanych jako bezpośrednie czynniki wypełniające cele strategiczne. Dane o stanie realizowanych działań podlegać będą analizie i ocenie ilościowej oraz jakościowej.

Za monitoring odpowiedzialne będą podmioty wskazane jako realizatorzy poszczególnych działań w obszarach priorytetowych.

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku co roku zbierze dane za rok poprzedni od Koordynatorów odpowiedzialnych za poszczególne działania zapisane w Strategii, wynikające z monitoringu, następnie je usystematyzuje i przekaże za pośrednictwem Departamentu Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku do Pracowni Badań, Analiz i Strategii Rozwoju Edukacji CKU w Białymstoku, który dokona analizy i oceny ilościowej oraz jakościowej zebranych danych.

Corocznie będzie opracowywane sprawozdanie za rok poprzedni z realizacji działań odzwierciedlające osiągnięcie wskaźników, rozpoczynając od 2021 roku.
W celu podniesienia wrażliwości systemu na pojawiające się nowe wyzwania należy rozwijać umiejętności i narzędzia do monitorowania nowych zjawisk, zarówno w zakresie prawno-organizacyjnym, jak i sytuacji społecznej dotyczącej nowych potrzeb i problemów. Za monitorowanie nowych trendów i wyzwań odpowiedzialna będzie Pracownia Badań, Analiz i Strategii Rozwoju Edukacji CKU, która będzie kontynuować prowadzenie analiz i badań społecznych.

Proces realizacji Strategii będzie podlegał ewaluacji, która wykracza poza funkcje monitoringu, odpowiadając na pytanie, czy działania zostały zrealizowane, ale też czy zostały one zrealizowane według kryteriów takich jak: skuteczność, efektywność i adekwatność (realizacja, odpowiednia do istniejących potrzeb). Na podstawie badań ewaluacyjnych zarządzający winni otrzymać informację, jakie działania należy podjąć, aby te kryteria były spełnione. Ewaluacja zostanie przeprowadzona dwukrotnie w okresie realizacji zapisów niniejszego dokumentu. Ewaluacja okresowa (mid-term) winna zostać zrealizowana po 4 roku realizacji Strategii (2025 rok), natomiast ewaluacja końcowa (ex-post) powinna zostać przeprowadzona w ostatnim roku realizacji strategii. Jej wyniki mogą być podstawą do opracowania dokumentu na kolejne lata. Za przeprowadzenie ewaluacji odpowiedzialna

będzie Pracownia Badań, Analiz i Strategii Rozwoju Edukacji CKU w Białymstoku, która może zlecić to zadanie podmiotowi zewnętrznemu.

9. STRATEGIA WDRAŻANIA

Aby zapewnić wysoki poziom realizacji MSRPS zawiązane zostało podczas prac w zespołach roboczych trwałe partnerstwo na rzecz strategicznego rozwiązywania problemów społecznych, w którego skład wchodzą przedstawiciele administracji samorządowej, organizacji pozarządowych z terenu miasta Białegostoku, przedstawiciele różnych środowisk społecznych (interesariuszy poszczególnych problemów). Instytucjonalnym wyrazem partnerstwa na rzecz strategicznego rozwiązywania problemów społecznych miasta Białegostoku są inne podmioty np. Departament Spraw Społecznych, MOPR, a programy realizują albo jednostki organizacyjne Miasta albo – na zlecenie – organizacje pozarządowe. Docelowo zakłada się powołanie zespołu programowego ds. wdrożenia i realizacji strategii na bazie wcześniej powołanych przy pracy nad strategią. Może to zapobiec koncentrowaniu się na jednym zjawisku i angażowaniu nadmiernych sił i środków, a jednocześnie powierzchownemu traktowaniu innych istotnych kwestii społecznych.

Realizację Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2021-2030 koordynować będzie Departament Spraw Społecznych. Zostanie powołany Zespół Zarządzający Miejską Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych 2021-2030, który będzie odpowiedzialny za wdrożenie strategii i jej ewaluację. Przewodniczenie zespołowi oraz ukierunkowanie działań Zespołu będzie należało do kompetencji Departamentu Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku. Zadania będą finansowane ze środków własnych budżetu miasta Białegostoku i realizowane będą przez departamenty Urzędu Miejskiego w Białymstoku oraz miejskie jednostki organizacyjne.

SPIS TABEL

Tabela 1. Najważniejsze problemy miasta w opinii mieszkańców 12
Tabela 2. Problemy dotykające badanej rodziny 12
Tabela 3. Występowanie w otoczeniu osób, doznających problemów społecznych 13
Tabela 4. Grupy mieszkańców, których w szczególności dotykają problemy społeczne 13
Tabela 5. Zmiany nasilenia problemów społecznych 14
Tabela 6. Ocena sytuacji materialnej rodziny 15
Tabela 7. Ocena sytuacji rodziny w porównaniu z sytuacją innych rodzin 15
Tabela 8. Źródła dochodów rodziny 16
Tabela 9. Potrzeby, które rodzina musiała ograniczyć ze względu na sytuację materialną 16
Tabela 10. Powody niepowodzenia w poszukiwaniu pracy przez osoby bezrobotne 17
Tabela 11. Gotowość spożywania alkoholu 18
Tabela 12. Częstość spożywania alkoholu 18
Tabela 13. Powody spożywania alkoholu 18
Tabela 14. Uzależnienia hazardowe 19
Tabela 15. Bariery wejścia na rynek pracy 21
Tabela 16. Źródła dochodów 21
Tabela 17. Wysokość dochodów 22
Tabela 18. Aktywność w poszukiwaniu pracy 22
Tabela 19. Aktywne poszukiwanie pracy 23
Tabela 20. Gotowość do podjęcia pracy 23
Tabela 21. Gotowość do podnoszenia kwalifikacji w celu znalezienia pracy 24
Tabela 22. Wyobrażenia o warunkach zatrudnienia 24
Tabela 23. Doświadczane zachowania przemocowe 25
Tabela 24. Inne osoby doświadczające przemocy w rodzinie 26
Tabela 25. Częstotliwość doświadczanej przemocy 27
Tabela 26. Okoliczności wystąpienia zachowań przemocowych 27
Tabela 27. Skutki doświadczanej przemocy 28
Tabela 28. Strategie radzenia sobie z doświadczaną przemocą w trakcie wybuchu agresji/przemocy 29
Tabela 29. Strategie radzenia sobie z doświadczaną przemocą pomiędzy aktami przemocy 30
Tabela 30. Długość doświadczania przemocy 30
Tabela 31. Powody niepodejmowania działań 31
Tabela 32. Problemy opiekuńczo-wychowawcze w rodzinach 32
Tabela 33. Problemy obserwowane u dzieci 32
Tabela 34. Pomoc potrzebna w ostatnich latach związku z doświadczanymi problemami opiekuńczo-wychowawczymi 33
Tabela 35. Trudności finansowe – na co nie wystarcza środków finansowych (dochodów, zasiłków i innej pomocy finansowej) 33
Tabela 36. Powody umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej 34
Tabela 37. Opinie mieszkańców na temat funkcjonowania instytucji, które mogą pomóc osobom doświadczającym problemów społecznych lub zapobiegać wystąpieniu problemów społecznych 35
Tabela 38. Korzystanie z pomocy lokalnych instytucji 36
Tabela 39. Procedura „Niebieskie Karty" 36
Tabela 40. Instytucje, z pomocy których korzystano w celu rozwiązania problemu przemocy 37
Tabela 41. Formy pomocy, z jakich skorzystano w związku z doświadczaną przemocą 38

Tabela 42. Powody decydujące o skorzystaniu z pomocy i wsparcia instytucji 39
Tabela 43. Osoby, od których otrzymano wsparcie i pomoc w związku z doświadczaną przemocy 39
Tabela 44. Najbardziej skuteczne formy wsparcia 40
Tabela 45. Zmiany indywidualne osoby doświadczającej przemocy po uzyskaniu pomocy specjalistów 41
Tabela 46. Źródła pomocy zakresie opieki nad dzieckiem/dziećmi otrzymywanej i pożądanej 41
Tabela 47. Formy pomocy zakresie opieki nad dzieckiem/dziećmi otrzymywanej i pożądanej 42
Tabela 48.Dostępność, dostosowanie do potrzeb i oczekiwanie pomocy niefinansowej dla rodziny 42
Tabela 49.Dostępność, dostosowanie do potrzeb i oczekiwanie pomocy niefinansowej dla dziecka 43
Tabela 50. Działania, które mogą zwiększyć szanse na powrót dzieci do rodziny naturalnej. 43
Tabela 51. Bezpieczeństwo publiczne w Białymstoku 45
Tabela 52.Wybrane (korzystne) zmiany na rynku pracy (dane na koniec grudnia danego roku) 47
Tabela 53. Sytuacja wybranych grup osób bezrobotnych na białostockim rynku pracy (dane na koniec grudnia danego roku) 49
Tabela 54. Praca socjalna z osobami uzależnionymi od alkoholu, narkotyków lub innych środków 52
Tabela 55. Skuteczność wniosków o przymusowe leczenie osoby uzależnionej 53
Tabela 56. Liczba osób w Izbie Wytrzeźwień 53
Tabela 57. Liczba decyzji pozytywnych o przyznaniu dodatku mieszkaniowego 54
Tabela 58. Poziom otwartości i uczestnictwa publicznego 59
Tabela 59. Liczba osób w wieku 18-69 lat korzystające z oferty kształcenia ustawicznego ... 60
Tabela 60. Liczba instytucji i organizacji wspierających dziecko 63
Tabela 61. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo 64
Tabela 62. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na przewlekłą chorobę 65
Tabela 63. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność 65
Tabela 64. Wskaźniki obciążenia demograficznego 67
Tabela 65. Aktywność zawodowa starszych osób 67
Tabela 66. Aktywność kulturalna i społeczna 68
Tabela 67. Problemy społeczne w miejscu zamieszkania 69
Tabela 68. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na trudność w integracji 70
Tabela 69. Ludność według przynależności etnicznej w 2011 roku 71

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Liczba gospodarstw domowych oraz osób korzystających z pomocy społecznej na terenie miasta w latach 2010-2015 20
Wykres 2. Osoby, które złożyły zawiadomienie o występowaniu/stosowaniu przemocy w rodzinie 37
Wykres 3. Udział kobiet w ogóle bezrobotnych 47

Wykres 4. Formy (praktyki) działania organizacji – Białystok w porównaniu z innymi typami miejscowości w województwie 56
Wykres 5. Problemy występujące podczas współpracy z urzędami 58
Wykres 6. Osoby w wieku 18-69 lat według uczestnictwa w kształceniu formalnym, pozaformalnym i nieformalnym (dane dla miast w województwie podlaskim) 60
Wykres 7. Działania na rzecz integracji międzypokoleniowej w ocenie seniorów 61

PREZYDENT MIASTA

dr hab. Tadeusz Truskolaski